

ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ

ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ, ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ԵՎ ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

3-4.2011

«ԵՍ ԿԱՐՈՂ ԵՄ ԱՇԽԱՏԵԼ
ՑՈՒՑԱՅԱՆԴԵՍ-ՕԼԻՄՊԻԱԴԱ» 8

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ
ՄԱԶՇ 22

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ
ՀԳՀՄ 35

ՄԱՐԶԱՅԻՆ ԽՃԱՆԿԱՐ.
ՄԿՈՒ ՈԼՈՐՏԸ ՇԻՐԱԿԻ ԵՎ
ՎԱՅՈՑ ՁՈՐԻ ՄԱՐԶԵՐՈՒՄ 40

ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ

ՏԵԴԵԿԱՏՎԱԿԱՆ, ՍԵԹՈՂԱԿԱՆ ԵՎ ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ ԶԱՆԴԵՍ

3-4.2011

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.....	4
ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐ.....	6
ՄԿՈՒԶԱԿ	
Հետազոտություն.....	9
Հարցազրույց ՄԿՈՒԶԱԿ-ի փոխտնօրեն Աշոտ Սահրադյանի հետ	20
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ	
Եվրոպական միության աջակցությունը	22
Հարցազրույց ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագրերի «Օժանդակում նախնական և միջին մասնագիտական կրթական համակարգի բարեփոխումներին» ծրագրի համակարգող Կարինե Սիմոնյանի հետ	24
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՓՈՐՁ	
Կրթական համակարգը Միացյալ Թագավորությունում.....	26
Կրթական համակարգը Սինգապուրում.....	30
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ	
Հայաստանի գործատուների հանրապետական միություն	35
Հարցազրույց Հայաստանի գործատուների հանրապետական միության գործադիր տնօրեն Գագիկ Մակարյանի հետ	36
ՄԱՐԶԱՅԻՆ ԽՃԱՆԿԱՐ	
Նախնական և միջին մասնագիտական կրթությունը ՀՀ Շիրակի մարզում.....	40
Տարածաշրջանային բազմագործառնության թուլեցներ	45
Հարցազրույց Շիրակի մարզի տարածաշրջանային թուլեցի տնօրեն Էմմա Պետրոսյանի հետ.....	54
Նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթությունը ՀՀ Վայոց Ձորի մարզում	57
Տարածաշրջանային բազմագործառնության թուլեցներ	58
Հարցազրույց Վայոց Ձորի մարզի տարածաշրջանային թուլեցի տնօրեն Խաչանուշ Սարգսյանի հետ.....	59
ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԿՅԱՆՔ	
«Այստեղ ստանում ենք մասնագիտական գիտելիքներ»	62
Ստեղծագործում են ուսանողները.....	64
ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՈՂՄՆՈՐՈՇՈՒՄ	
Հոդաշինարար-տեխնիկ.....	68
ՄԵՐ ՇՐՋԱՆԱՎԱՐՏՆԵՐԸ	
ՄԿՈՒ շրջանավարտներն աշխատանքի շուկայում	70
ՎԱՐՊԵՏԱՑ ԱՆԿՅՈՒՆ	
«Կուրախանամ, որ կգնահատին աշխատանքս»	73
ՀԱՐՑ ՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆ.....	76
ԶԵԿՈՒՅՑՆԵՐ	
Լանդշաֆտի եվրոպական կոմպենցիա	
ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ	79
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	
ՄԿՈՒ ոլորտի հրատարակությունները.....	92

Խմբագրական

Համաշխարհային տնտեսության ժամ առ ժամ զարգացումները և հարափոփոխ միտումները պահանջում են անընդհատ կրթություն:

Մասնագիտական կրթությունը, լինելով տնտեսության կադրային հիմնական սպասարկողը, չի կարող անմասն լինել շուկայական հարաբերություններում ձևավորվող առաջարկ-պահանջարկին. մրցունակությանը...

Հուրախություն բոլորի. մեր երկրում մախնական (արհեստագործական) մասնագիտական և միջին մասնագիտական կրթությունը զարգացման ցուցանիշներ է արձանագրում: Վերջին տարիներին տեղի են ունենում ինչպես բովանդակային, այնպես էլ կառուցվածքային բարեփոխումներ: Բովանդակային տեսանկյունից ակնառու են ոլորտը կարգավորող իրավական դաշտի լրամշակումները, որոնք նպաստում են բնագավառի թափանցիկությանը՝ կանխելով կոռուպցիոն երևույթները, ՄԿՈՒ շահառուներին զերծ են պահում ամեն տեսակի վարչարարություններից. ուսումնական հաստատություններին՝ օրենքով սահմանված կարգով տալիս են հավելյալ եկամտի ներգրավման այլ աղբյուրներ: Զուգահեռ փորձագիտական աշխատանքային խմբերի կողմից, որոնք, ի դեպ, ձևավորվում են կրթություն-գործատու-արհմիութենական կազմակերպություններ և

հասարակական կազմակերպություններ սոցիալական գործընկերության հիման վրա. մշակվում են ապագա մասնագետի կարողություններին միտված պետական կրթական չափորոշիչներ, մոդուլային ծրագրեր, ուսումնական ձեռնարկներ, երաշխավորություններ և օժանդակ այլ նյութեր: ՄԿՈՒ ոլորտում ներգրավված դասախոսական կազմի կարողությունները զարգացնելու նպատակով կրթության և գիտության նախարարության պատվերով ՄԿՈՒ զարգացման ազգային կենտրոնը պարբերաբար իրականացնում է վերապատրաստումներ, քննարկումներ, փորձի փոխանակման այլ նախաձեռնություններ:

Կառուցվածքային առումով տեղի ունեցող բարեփոխումները ևս զգալի են. մի շարք ուսումնական հաստատություններ համալրվել են նյութատեխնիկական բազայով. մի մասում իրականացվել են կապիտալ և մասնակի վերանորոգում, իսկ համակարգում տեղի ունեցող ուսումնական հաստատությունների խոշորացման գործընթացը միտված է առկա ռեսուրսների էլ՝ ավելի արդյունավետ օգտագործմանը:

Այսուհանդերձ, ոլորտը հեռու է կատարյալ լինելուց և առկա թերություններն ու բացթողումները շտկելու դեպքում միայն ի գործ կլինի հավակնել ավելին....

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

«Կրթության և բիզնեսի համագործակցության սերտացումը Հայաստանում» միջազգային խորհրդաժողովը տեղի ունեցավ սեպտեմբերի 15-16-ին: Ներկա էին պետական կառույցների ղեկավարներ, միջազգային փորձագետներ, բիզնես աշխարհի և ՄԿՈՒ համակարգի ներկայացուցիչներ:

«Պետությունն այլևս ունակ չէ միայնակ իրականացնել կրթական բարեփոխումներ, այս գործում անհրաժեշտ է ընդգրկել բիզնես ոլորտի ներկայացուցիչներին»,- իր խոսքում նշեց ՀՀ կրթության և գիտության նախարար Արմեն Աշոտյանը. որպես օրինակ շեշտելով Եվրոպական փորձի անգնահատելիությունը:

Հայաստանում Եվրոպական համեմատողովի պատվիրակության ղեկավար Ռաուլ դե Լուցենբերգերը կարևորեց այս խորհրդաժողովը՝ համարելով Հայաստանի հետ համագործակցության ամենակարևոր պահերից մեկը:

ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարար Արթուր Գրիգորյանին մտահոգում է այն, ինչ ունենք այսօր. «Թիրախը, որին պետք է հասնենք, պահանջում է շատ արագ քայլեր և ճիշտ կողմնորոշում: Ներկայումս գլխավոր խնդիրն է մասնագիտական կրթության և աշխատանքի շուկայի համապատասխանությունը»:

Խորհրդա ժողովի պատվավոր հյուր, Եվրոպական կրթական հիմնադրամի տնօրեն Մադլեն Սերբանը կարևորեց այն համագնաձեռք, որ անցած տարվա համեմատ զգացվում են դրական փոփոխություններ ՄԿՈՒ ոլորտում. «Հատկանշական է, որ այս գործընթացում գլխավոր գործընկեր է համարվում ՀՀ կառավարությունը, քանի որ հովանավորները կարող են փոխվել, սակայն կարևորը կառավարության տեսակետն է այս հարցում»:

Բացման խոսքից հետո ելույթ ունեցավ ՄԿՈՒԶԱԿ-ի տնօրեն Մարինե Հակոբյանը, ով իր զեկույցում մասնավորապես նշեց. «ՄԿՈՒԶԱԿ-ի կողմից իրականացվել է վերլուծություն. թե որքանով են պետության պատվիրած մասնագիտությունները համապատասխանում շու-

կայի պահանջներին: Ուսումնասիրության արդյունքում մասնագիտությունների 80%-ի դեպքում անհամապատասխանություն է տրձանագրվել: Կային մասնագիտություններ, որոնց գծով ընդհանրապես կրթություն չէր իրականացվում. այդ վերլուծության արդյունքում հինգ մասնագիտություն մտցվեց ուսումնական հաստատություններ»:

Որպես նորամուծություն նշվեց ՄԿՈՒ մասնագիտությունների օլիմպիադան և մասնագետների աջակցությունների «արշավի» իրականացումը, ինչպես նաև ուսումնական հաստատությունների ընդունելության ընթացքում գործատուի մասնակցությունը:

Ավտոբիայի կրթության. արվեստի և մշակույթի դաշնային նախարարության ներկայացուցիչ Ռայնհարդ Նյոբաուերը իր խոսքում առաջնային համարեց այն փաստը, որ Ավտոբիայում գործադրությունը նվազագույնն է եվրոպայում: Դա բացատրվեց այն համաճանաչումով, որ Ավտոբիայի երիտասարդությունը մեծ հետաքրքրություն ունի մասնագիտական կրթության հանդեպ:

Ավտոբիայի ՄԿՈՒ հաջողության գործոնների շարքում Ռայնհարդ Նյոբաուերը կարևորեց ոչ միայն ՄԿՈՒ բարձր հեղինակությունը. այլև բիզնես աշխարհի հետ համագործակցությունը և աշխատանքի շուկայի պահանջարկին ուղղված քայլերը:

Նա առաջարկեց մասնագիտական դասընթացներ ներդնել նաև ավագ հանրակրթական դպրոցներում, ինչպես նաև չմոռանալ ոչ ֆորմալ

կրթության մասին:

Լեհաստանից խորհրդածողովին մասնակցում էր կրթական և քաղաքական փորձագետ Եժի Վիշնիևսկին. որը ցավով նշեց, որ բիզնեսի և կրթության համագործակցությունը Լեհաստանում ևս ցածր մակարդակի վրա է:

«Խնդիրն այն է, որ ՄԿՈՒ համակարգը համարվում է երկրորդ ընտրություն, այսինքն ոչ բոլորն են ոգևորված. որ ընտրում են ՄԿՈՒ ոլորտը», - իր խոսքում նշեց Եժի Վիշնիևսկին և միակ լուծումը համարեց. «Մեծ ջանք և երկար տարիների աշխատանք»:

Հայաստանից ելույթ ունեցան ինչպես գործարար աշխարհի, այնպես էլ ուսումնական հաստատությունների ներկայացուցիչներ:

Առևտրաարդյունաբերական պալատի գործադիր տնօրեն Արայիկ Վարդանյանն իր խոսքում ևս մեկ անգամ նշեց ամենակարևոր թերացումն այս համագործակցության մեջ. «Չկա շուկայի ուսումնասիրություն. որը պարզ ցույց կտա, թե ինչ մասնագիտություններ են անհրաժեշտ ուսումնական հաստատություններին»:

Շեշտվեց նաև այն փաստը, որ ՄԿՈՒ ոլորտը չի զովագոյվում, և գործարարները չգիտեն ՄԿՈՒ ոլորտի մասին:

Արայիկ Վարդանյանը կարևոր ծեռքերում համարեց նաև այն, որ ՄԿՈՒ ԶԱՄ-ում այժմ արդեն գործատուների, արհմիությունների, կառավարության ներկայացուցիչները հավասար քանակությամբ են մասնակցում և որոշումներ կայացնում:

Երևանի թիվ մեկ տարածաշրջանային քոլեջի տնօրեն Պարույր Սանթրոսյանն իր խոսքում անդրադարձավ քոլեջում գործատուների ներգրավվածությանը: «Մեծ կազմակերպությունների հետ համագործակցության եզրեր գտնելը ավելի հեշտ է. քան փոքրերի, ինչը. ըստ իս, մտածողության խնդիր է», - հատկանշական համարեց քոլեջի տնօրենը և առաջարկեց համագործակցության խթանման ուղիներ.

- Գործատուների նկատմամբ հարկային արտոնությունների սահմանում,

- Քուեջների եկամուտներից որոշակի գումարի տրամադրում գործատուներին: Ֆրանս-հայկական մասնագիտական կենտրոնի տնօրեն Գայանե Կարապետյանը մեծ ցանկություն հայտնեց իրենց հիմնադրամում աշկերտության սվետդական մոդելներ ներմուծել, սակայն դրա համար անհրաժեշտ է հիմնավոր փորձ, այդ իսկ պատճառով այն դեռևս հետաձգվում է:

Եվրոպական կրթական հիմնադրամի Հայաստանի պատասխանատու Միլենա Կորադինին իր ելույթում անդրադարձավ Թուրինի գործընթացին և ՀՀ-ում ՄԿՈՒ ոլորտի ներկա վիճակին:

«ԵՄ-ում ՄԿՈՒ-ն ավելի ճկուն է. Միացյալ Թագավորությունում բնակչության 37%-ը կարծում է, որ մասնագիտական կրթությունն ավելի լավ է, քան բարձրագույնը: Կիպրոսում մասնագիտական կրթություն ստացածները 13 տոկոս են կազմում, իսկ Ավստրիայում և Լիխտենշտայնում՝ 77%», - նշեց Միլենա Կորադինին:

Մինչդեռ Հայաստանում նախնական մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում ընդգրկված է երիտասարդների 5%-ը. իսկ միջին մասնագիտական հաստատություններում՝ 21%-ը:

«Հայաստանում անցկացված հետազոտության արդյունքում պարզվել է, որ գործատուները գերադասում են բարձրագույն կրթությամբ աշխատակիցների», - ասում է Միլենա Կորադինին և հավելում, որ ցկյանն ուսուցման մակարդակը 2009թ. շատ ցածր էր, սակայն. ակնհայտ է, այս տարի այդ ցուցանիշը կաճի»:

Ելույթներից հետո տեղի ունեցան նախատեսված քննարկումները: Լեո Եժի Վիշնիևսկին նշեց, որ Լեհաստանում ուսանողներն այնքան էլ հետաքրքրված չեն համընել որակավորման քննություններ: Սակայն կարևորն այն է, թե ինչքան աշակերտ է աշխատանք գտել:

Իսկ ինչ վերաբերում է, թե ով է վճարելու ՄԿՈՒ-ի համար, ապա փորձագետը կարծում է, որ ՀՀ Սահմանադրությունը երաշխավորում է անվճար կրթությունը, սակայն դա մրցակցություն չի ապահովում, որը կբարձրացներ ուսուցման որակը:

րում է անվճար կրթությունը, սակայն դա մրցակցություն չի ապահովում, որը կբարձրացներ ուսուցման որակը:

Նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական վարչության մասնագիտական կրթության և ուսուցման քաղաքականության մշակման և ռազմավարության բաժնի պետ Տաթևիկ Գասպարյանը նշեց, որ Հայաստանում ՄԿՈՒ ոլորտում ամբողջ անվճար տեղեր պետությունը չի կարող ապահովել. թեև 2012թ. գրանցվելու է անվճար տեղերի թվի 50% աճ:

Ինչ վերաբերում է ՄԿՈՒ ոլորտի դասախոսների աշխատավարձին, ապա, Տաթևիկ Գասպարյանի խոսքով, երկու տարի շարունակ ԿԳՆ-ը բարձրացնում է այս հարցը, սակայն ճգնաժամի պատճառով դեռևս փոփոխություն չկա:

ԳՀ առևտրաարդյունաբերական պալատի, գործարար ուսումնական ծրագրերի ղեկավար Վահագն Զովհաննիսյանի կարծիքով՝ ՄԿՈՒ-ի համար պետք է վճարեն պետությունը և գործատուն։ սակայն գործատուին պետք է խրախուսել։

Հայաստանի արհմիությունների կոնֆեդերացիայի աշխատակազմի պատասխանատու քարտուղար Լևոն Խաչատրյանը նշեց. «ՄԿՈՒ բարելավման մասին կարող եմ ասել, որ դաստիարակների նման ցածր աշխատավարձի դեպքում որակ պահանջել չի կարելի է»։

Նա երկրորդական հարց է քննարկել, թե ով է վճարելու ՄԿՈՒ-ի համար, եթե ավագ դպրոցն անվճար է, ուրեմն քոլեջները ևս պետք է անվճար լինեն։

Խորհրդաժողովի արդյունքներն ամփոփելիս ՄԿՈՒԶՍԿ-ի տնօրեն Մարինե Հակոբյանը նկատեց, որ Խորհրդաժողովի ընթացքում ավելի ակտիվ էին գործատուները, քան ուսումնական հաստատությունների ներկայացուցիչները. «Ուսումնական հաստատությունները պետք է լինեն ոչ թե սպառողի դերում. այլ պահանջատիրոջ»։

Նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության վարչության պետ Ռոբերտ Աբրահամյանը նշեց, որ շատ բան է կախված ուսումնական հաստատության ղեկավարից. «Կան ՈՒԴ-եր, որտեղ

աշխատավարձն ավելի բարձր է, և դա ճիշտ կառավարման արդյունք է»։

Աբրահամյանը հավելեց, որ այս տարվա հոկտեմբերին նախատեսվում է այց Ավստրիա, որի պատվիրակության կազմում ներառվելու են նաև երեք բազմագործառնության քոլեջների տնօրենները, որոնց կունենան փորձի փոխանակման հնարավորություն։

«Ողջ աշխարհը քննարկում է այս խնդիրը՝ աշխատանքի շուկայի և ՈՒԴ-երի միջև անհամապատասխանությունը։ Եվ ես ողջունում եմ, որ կազմակերպվել է նման խորհրդաժողովը», - ամփոփեց Մադլեն Սերբանը և հավելեց. «Այսօր քայլեր անելով պետք է մտածել՝ ինչ է լինելու տասը տարի անց։ Երկու աստվածաշունչ պետք է լինի մեզ համար՝ աշխատատեղերի ստեղծում և աշխատատեղերի համար հմտությունների զարգացում, քանի որ լավ կրթական մակարդակը դեռևս չի նշանակում ունենալ բարձր մակարդակի աշխատուժ»։

Խորհրդաժողովի ավարտին նախատեսված էր հյուրերի այցը Վայոց Ձորի բազմագործառնության տարածաշրջանային քոլեջ, որտեղ հյուրերն այցելեցին քոլեջի վերանորոգված մոր շենքը և քոլեջի տնօրինության հետ զրուցեցին խնդիրների և առաջընթացի մասին։

ՑՈՒՑԱՅԱՆՆԵՍ - ՕԼԻՄՊԻԱԴԱ

Հայաստանի 21 մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների 90 ուսանողներ փաստեցին, որ իրենք ունակ են աշխատելու: Կրթության և գիտության նախարարության Մասնագիտական կրթության ուսուցման և զարգացման ազգային կենտրոնը նոյեմբերի 10-ին կազմակերպել էր «Ես կարող եմ աշխատել» խորագրով օլիմպիադա: Միջոցառումը կազմակերպվել էր Հայաստանի երիտասարդական հիմնադրամի եռսհարկ մասնաշենքում: Բոլոր սրահները վերածվել էին մասնագիտական կրթության ուսանողների՝ տեղում ստեղծագործելու և աշխատանքները ներկայացնելու ցուցադրասրահի:

Հենց մուտքի մոտ այցելուներին դիմավորում էին ապագա դարբինները և քարտաշներն իրենց աշխատանքներով: Սրահներում ներկայացվում էին ամենաբազմազան մասնագիտացումներով սովորող ուսանողների՝ ուսումնական հաստատություններում ձեռք բերված հմտությունները: Այս ամենն ուղեկցվում էր ուսանողների մասնակցությամբ կազմակերպվող տիկնիկային թատրոնի ներկայացմամբ:

Օլիմպիադան իրենց մասնակցությամբ պատվեցին Հայաստանի Հանրապետության վարչապետ Տիգրան Սարգսյանն ու Կրթության և գիտության նախարար Արմեն Աշոտյանը: Երկրի վարչապետը կրթության և գիտության նախարարի և այլ պաշտոնյաների ուղեկցությամբ շրջեց սրահներում ու ծանոթացավ մասնագիտական կրթություն ձեռք բերող ապագա մասնագետ-

Ների աշխատանքներին:

«Այս միջոցառումը բացառիկ է նրանով, որ ամբողջ ընթացքում աշխատանքային պրոցեսը շարունակվում է: Ուսանողները փորձում են ցույց տալ, որ իրենց սովորել են աշխատանք կատարել: Ծրագրի հիմնական նպատակն է վերացնել կարծրատիպերը, Հայաստանում բացի բուլեղից գործում է կրթական այլ համակարգ, որը ոչ միայն մատչելի է ու ժամանակակից, այլև ապահովում է աշխատանք ունենալու մեծ հնարավորություն»,- նկատում է ՄԿՈՒ զարգացման ազգային կենտրոնի տնօրեն Մարինե Հակոբյանը:

Օլիմպիադայի շրջանակում երեք մասնագիտությունների՝ «Խոհարար», «Դյուան-ատտժե-գործ» և «Դերձակ-մոդելավորող» ուղղությամբ կազմակերպվել էր մրցույթ:

Մրցույթը տեղի ունեցավ երեք փուլով տնային աշխատանք, տեխնիկական առաջադրանք, երբ սահմանափակ միջոցներով ուսանողները տեղում պատրաստեցին իրենց արտադրանքը, և ստեղծագործական մրցույթ, որտեղ ուսանողները փորձում էին մատուցել իրենց պատրաստածը:

Գյումրիի թիվ 4 արհեստագործական ուսումնարանի փայտի գեղարվեստական փորագրության մասնագիտության 3-րդ կուրսի ուսանող 17-ամյա Յուրիկ Սարիբեկյանը ցուցադրության ամբողջ ընթացքում փորագրում

էր Վարդան Մամիկոնյանի կիսանդրին. «Այս միջոցառումն ինձ հնարավորություն է տալիս չփվելու միջավայրի. նման մարդկանց հետ, ովքեր նույնպես այս բնագավառում են աշխատում»:

Երևանի թիվ 4 արհեստագործական ուսումնարանի «Խոհարար-դիզայներ» մասնագիտությամբ 17-ամյա Դավիթ Առաքելյանն ապահովում էր մյուս մասնակիցներին ինչպես համեղ, այնպես էլ գեղեցիկ ձևավորած ուտեստներով. նա և իր ընկերները ձևավորում էին ֆուդշոու սեղանը. «Մի քիչ դժվար է, բայց փորձում են հենց իմ մասնագիտությամբ աշխատել: Հիմա աշխա-

տում են ընտրողանում, քայք շուտով երևի կգնամ Հայաստանից դուրս առավել զարգացնելու ձևավորման հմտություններս»:

«Ես ամենաբարձր գնահատականը տվել եմ Բերդի արհեստագործական ուսումնարանի ուսանողներին. քանի որ ներկայացրել էին ավանդական ուտեստներ», - ասում է ժյուրիի անդամներից «Հայ խոհարարական ավանդույթների զարգացման և պահպանման» ՀԿ նախագահ Սեդրակ Մամուլյանը:

Ի դեպ, Բերդի արհեստագործական ուսումնարանի ուսանողները ներկայացրել էին ավանդական հավի կճախսւշ ու հոնի թթու: Այս մրցույթում հաղթեց Երևանի թիվ 6 արհեստագործական ուսումնարանի թիմը:

Նա նշեց, որ ուսումնական հաստատություններում ներդրած նոր չափորոշիչները հնարավորություն են տալիս ուսանողներին ձեռք բերել աշխատանքային կարողություններ:

«Ինձ համար շատ համակրելի էին Գյումրիի ուսանողները. որոնք «մժեղների» մամն իրենց գործն էին անում, վարպետին չէին նայում: Վարպետն էլ ասաց, որ իրենք ամեն օր էլ կատարում են այդ գործը և վաճառում արտադրանքը: Այսինքն նրանք արդեն արհեստի մեջ են: Դա շատ հետաքրքիր է», - իր կարծիքը հայտնեց ժյուրիի անդամներից «EYA» ՍՊԸ-ի «Պատահարան» կահույքի սրահի դիզայներ Սամսոն Կիրակոսյանը:

«Գյուլեն-ատաղծագործ» մասնագիտության մրցույթում ուսանողները պետք է պատրաստեին դուռ: Հաղթող ճանաչվեց Վանուժորի թիվ 1 արհեստագործական ուսումնարանի թիմը: Ուսումնարանի 3-րդ կուրսի ուսանող 17-ամյա Անուշավան Գյուլակյանը համոզված է՝ եթե գործը լավ ես անում՝ կարող ես գտնել աշխատանք:

ՀՀ առևտրաարդյունաբերական պալատի, գործարար ուսումնական ծրագրերի ղեկավար Վահանգն Հովհաննիսյանը ցավով նշեց, որ փայտի մշակման ժամանակ ուսանողների մոտ բացակայում են պաշտպանվելու միջոցները, ինչի պատճառով էլ ստացել են ցածր գնահատականներ. «Ուսումնական հաստատություններից

միայն մի քանիսն ունի այդ միջոցները ակնոցներ, ձեռնոցներ և այլն»:

«Դերձակ-մողելավորող» մասնագիտության մրցույթում, որի ժամանակ ուսանողները պետք է պատրաստեին վերնագգեստ, հաղթող ճանաչվեց Երևանի պետական հումանիտար-տեխնիկական քոլեջի թիմը:

Բոլոր մասնակիցներին տրվեցին շնորհակալագրեր, իսկ հաղթողներն արժանացան պատվոգրերի և նվերների: Միջոցառման կազմակերպիչները խոստանում են, որ այն կկրի շարունակական բնույթ:

Պետպատվերի քանակը կավելանա 50 տոկոսով

*Հարցազրույց ՀՀ կրթության և
գիտության նախարարության
նախնական և միջին մասնագիտական
կրթության վարչության պետ
Ռոբերտ Աբրահամյանի հետ*

–Այս ուսումնական տարին աշանձնահատուկ էր ուսումնական հաստատությունների համար. դպրոցներում շրջանավարտներ չկային, ինչպիսի՞ ազդեցություն ունեցավ դա միջին ՄՎՈՒ հաստատությունների վրա:

–Առանց շրջանավարտների ուսումնական տարին նույն ազդեցությունն ունեցավ, ինչ բուհերում, քանի որ քոլեջային համակարգում սովորողների գրեթե կեսը միջնակարգ կրթությամբ ուսանողներ են: Մեծ թիվ են կազմում նաև հիմնական կրթության հենքի վրա սովորողները. ուստի այս տարի նրանք լրացրեցին այդ բացը:

–Այս ուսումնական տարվա ընթացքում ինչպիսի՞ փոփոխություններ են ապավում:

–Այս տարին յուրահատուկ է, քանի որ քոլեջներում հանվել են ընդունելության քննությունները: Ընդունելությունը կազմակերպվել է մրցութային կարգով՝ հիմք ընդունելով հիմնական կամ միջնակարգ կրթության ավարտական վկայականների համապատասխան առարկաների գնահատականները: Այս քայլը կրթության ոլորտում կոռուպցիոն ռիսկերի նվազեցման լուծումներից մեկն է: Հեշտացնելով քոլեջ կամ ուսումնարան ընդունվելը՝ բարդացվում է «ելքը», այսինքն՝ կրթության գործընթացը դժվարությամբ անցնելով՝ ուսանողը կրառնա որակյալ մասնագետ: Ի դեպ, ՄՎՈՒ համակարգի բարելավման համար 2012թ. միջին մասնագիտական կրթության համար նախատեսված պետպատվերով տեղերի քանակը կավելանա 50 տոկոսով:

–Դրը կարելի է համարել հայաստանյան ՄՎՈՒ համակարգի անենակարևոր խնդիրը, որ հրատապ լուծման կարիք ունի:

–Թուրինում կազմակերպված միջազգային կոնֆերանսի ժամանակ բարձրացվեց այդ հարցը: Եվրոպական Միության Արևելյան գործընկերության երկրներում ՄՎՈՒ ոլորտում ընդհանուր առմամբ առկա է երկու խնդիր: Առաջին խնդիրը գործառու-կրթություն կապն է, որ դժվարությամբ է հաստատվում, իսկ երկրորդը՝ մասնագիտական կրթության գրավչության բարձրացումն է:

-Այսինքն՝ կրկին նույն խնդիրն է, որ հայ ընտանիքներում գերադասում են բուհեր, քան քոլեջներ կամ ուսում նարաններ:

-Հայ ընտանիքներում շատ են կարևորում կրթությունը, և անկախ այն բանից, թե երեխան ունի՞ համապատասխան ընդունակություն, թե՞ ոչ, կրթություն ստանալուց հետո աշխատանքի ընդունվելու հեռանկար կա՞, թե՞ ոչ, միևնույն է, նախապատվությունը տրվում է բարձրագույն կրթությանը:

-Ի՞նչ խնդիրների է դա հանգեցրել:

-Ամեն տարի որոշ մասնագիտությունների գծով ունենում ենք շրջանավարտներ, որոնց թիվը նվազեցնում է նրանց աշխատանքով ապահովվելու հնարավորությունը, քանի որ աշխատաշուկայում այդ մասնագետների պահանջարկը գերհագեցած է: Եվ քանի որ չեն կարողանում իրենց մասնագիտությամբ աշխատանք գտնել, ստիպված են լինում ձեռք բերել նոր որակավորում կամ մասնագիտություն, հաճախ էլ զբաղեցնում են միջին մասնագիտական կրթությամբ մասնագետի պաշտոն:

Եվրոպական զարգացած երկրներում մեկ բարձրագույն կրթություն ստացած մասնագետին բաժին է ընկնում միջին մասնագիտական կրթությամբ 3-4 մասնագետ: Նույնը Հայաստանում է: Սակայն եթե եվրոպական երկրներում կրթական համակարգը աշխատաշուկային համապատասխան ապահովված է (25% բարձրագույն կրթություն, 75%՝ միջին մասնագիտական կրթություն), ապա Հայաստանում ճիշտ հակառակն է:

-Աշխատաշուկայի վերլուծություն ինչու՞ չի արվում:

-Ճիշտ է, աշխատաշուկայի համապարփակ վերլուծություն չկա, սակայն իրավիճակին տիրապետելու համար, մենք երբեմն կատարում ենք որոշ ուսումնասիրություններ: Կա նաև մեկ այլ խնդիր՝ սովերային շուկան, այսինքն՝ գործատուները թաքցնում են իրական պահանջարկը: Դա էլ ավելի է դժվարացնում աշխատաշուկայի իրական պատկերն ունենալու գործընթացը:

Կան մասնագիտություններ, որոնք կարծես թե պահանջարկված են աշխատաշուկայում, սակայն ուսումնական հաստատություններում չեն դասավանդվում: Ամհրաժեշտ է համապարփակ վերլուծություն, որը շատ օգտակար կլինի առաջիկա տարիներին ուսումնական հաստատություններում աշխատաշուկայի պահանջարկին համապատասխան նոր մասնագիտություններ ներդնելիս:

-Այս խնդիրները լուծելու համար ի՞նչ քայլեր է ձեռնարկում Կրթության և գիտության նախարարությունը:

-Երկար տարիներ «հեղինակավոր» և ժողովրդի կողմից մեծ պահանջարկ ունեցող, սակայն աշխատաշուկայում գերհագեցած որոշ մասնագիտությունների գծով, անցած տարվանից սկսած, պետպատվերի տեղեր չեն իջեցվում, օրինակ՝ «Իրավաբանություն», «Միջազգային հարաբերություններ»:

-Ո՞րն է գործատուի դերն այս գործընթացում:

-Գործատուն պետք է ճիշտ ընտրություն կատարի. վերցնե՞լ բուհի շրջանավարտին և հավելյալ ռեսուրսներ ծախսել նրա վրա, որ նա համապատասխանի միջին օղակի տվյալ մասնագետի հաստիքին, թե՞ վերցնել միջին մասնագիտական կրթություն ստացածին, որը հենց այդ ուղղությամբ է մասնագիտացված:

-Դուք նաև նշեցիք, որ գործատուների և կրթության ոլորտի հետ կապը դժվարությամբ է հաստատվում ոչ միայն Հայաստանում: Սոցիալական գործընկերությունը զարգացնելու նպատակով Հայաստանում քայլեր են արվել, ի՞նչ արդյունք կա այս ուղղությամբ:

-Մասնագիտական կրթության կազմակերպման գործում գործատուն պետք է լինի ակտիվ ներգրավված, որոշում կայացնող սուբյեկտներից մեկը: Գործատուն կարող է ստանալ իր ցանկացած մասնագետին՝ առանց լրացուցիչ գումար ծախսելու, դրա համար նա կարող է ներգրավված լինել ուսումնական գործընթացում, հնարավորության դեպքում աջակցել ուսումնական հաստատություններին՝ լաբորատորիայի և սարքավորումների ձեռք բերման կամ երկարաժամկետ օգտագործելու հարցում: Գործատուն պետք է լինի ակտիվ ներգրավված նաև պետական կրթական չափորոշիչների և ուսումնական պլանների մշակման գործընթացում:

Արդեն ավելի շատ գործատուներ են պրակտիկաներ կազմակերպում իրենց ընկերություններում և դրանից հետո լավագույն ուսանողներին աշխատանքի են ընդունում: Կարելի է ասել՝ սոցգործընկերությունը կայացած է, թեև դեռ շատ անելիքներ կան:

ՉԱՓՈՐՈՇԻՉՆԵՐԻ ՄՇԱԿՈՒՄ

ՄԿՈՒ զարգացման ազգային կենտրոնը 2011թ. շարունակում է 2009-2010թթ. սկիզբ դրված կրթական չափորոշիչների մշակման աշխատանքը:

Այս տարի քսան մասնագիտության ուղղությամբ մշակվել են պետական կրթական չափորոշիչներ, ինչպես նախնական (արհեստագործական) մասնագիտության, այնպես էլ միջին մասնագիտական կրթության ոլորտների համար:

Մշակվել են նախնական(արհեստագործական) մասնագիտական կրթության 8 մասնագիտությունների չափորոշիչներ՝

- 1003 Մեքենաների և մեխանիզմների էլեկտրասարքավորումների տեխնիկական շահագործում, որակավորումը՝ վերելակների էլեկտրամեխանիկ,
- 1207 Եռակցման աշխատանքների տեխնոլոգիա, որակավորումը՝ գազաեռակցող,
- 1210 Մետաղների մեխանիկական մշակում հաստոցների և գծերի վրա, որակավորումը՝ ֆրեզող,
- 2710 Յուղի, պանրի և կաթի արտադրության տեխնոլոգիա, որակավորումը՝ կաթնային և կաթնաթթվային մթերքների արտադրության կաթնագործ-օպերատոր
- 2902 Շինարարամոնտաժային և վերանորոգման աշխատանքների իրականացում, որակավորումը՝ շինարարական կառուցվածքների մոնտաժող,
- 2908 Հարդարման շինարարական աշխատանքների իրականացում, որակավորումը՝ ծեփագործ,
- 2908 Հարդարման շինարարական աշխատանքների իրականացում, որակավորումը՝ ներկարար,
- 2915 Գազային սարքավորումների և ստորգետնյա գազատարների տեխնիկական շահագործում, որակավորումը՝ գազային սարքավորումների շահագործման և նորոգման փականագործ:

ՄԿՈՒԶԱԿԻ՝

2011 ԹՎԱԿԱՆԻ

ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ

Եվս 12 մասնագիտությունների ուղղությամբ մշակվել են միջին մասնագիտական կրթական չափորոշիչներ:

- 0202 Սոցիալական ապահովության կազմակերպում, որակավորումը՝ մեներջեր (կազմակերպիչ),
- 0509 Ռեժիսուրա (ըստ տեսակների), որակավորումը՝ ռեժիսոր,
- 0516 Արվեստի ստեղծագործությունների վերականգնում, կոնսերվացում և պահպանում, որակավորումը՝ նկարիչ-վերականգնող,
- 0606 Ապահովագրական գործ (ըստ ճյուղերի), որակավորումը՝ ապահովագրական գործի մասնագետ,
- 0608 Առևտուր (ըստ ճյուղերի), որակավորումը՝ կոմերսանտ,
- 1002 Էլեկտրահաղորդման գծերի տեղակայում և շահագործում, որակավորումը՝ էլեկտրատեխնիկ,
- 2302 Սպասարկման կազմակերպում հյուրանոցներում և զբոսաշրջային համալիրներում, որակավորումը՝ մեներջեր. կազմակերպիչ,
- 2708 Մսի և մսամթերքների տեխնոլոգիա, որակավորումը՝ տեխնիկ,
- 2902 Շենքերի և կառույցների շինարարություն և շահագործում, որակավորումը՝ տեխնիկ,
- 2905 Ավտոմոբիլային ճանապարհների և օդանավակայանների շինարարություն և շահագործում, որակավորումը՝ տեխնիկ,
- 3109 Զկնաբանություն և ձկնաբուծություն, որակավորումը՝ ձկնաբույծ,
- 3404 Արտադրանքի ստանդարտացում և համապատասխանության հավաստում (ըստ ճյուղերի), որակավորումը՝ արտադրանքի որակի ենթակառուցվածքի տեխնիկ-փորձագետ:

Այժմ աշխատանքներ են տարվում նոր մշակված 20 չափորոշիչների հենքի վրա օրինակելի ուսումնական պլաններ և մոդուլային ծրագրեր կազմելու ուղղությամբ:

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՈՒՄՈՒՄԱԿԱՆ ՊԼԱՆՆԵՐԻ ԵՎ ՍՈՒՊԼԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՄԵԿԱՌԻՄ

ՄԿՈՒ զարգացման ազգային կենտրոնի կողմից մշակվել են դեռևս 2010թ. մշակված պետական կրթական չափորոշիչների 5 մասնագիտությունների և որակավորումների օրինակելի ուսումնական պլանները և մոդուլային ծրագրերը:

Նախնական (արհեստագործական) կրթական համակարգում ավելացել է երկու մոդուլային ծրագիր 0604 «Բանկային գործ» մասնագիտության «Փանծապահ» որակավորման և 2907 «Ստաղծագործական, մանրահատակագործական, ապակեգործական աշխատանքներ» մասնագիտության «Հյուսն, ատաղձագործ» որակավորման համար:

Մոդուլային մյուս երեք ծրագրերը և օրինակելի ուսումնական պլանները մշակվել են միջին մասնագիտական կրթական համակարգում 0612 «Ապրանքագիտություն (ըստ համասեռ ապրանքների խմբերի)» մասնագիտության «Ապրանքագետ» որակավորման, 2206 «Մեխատրոնիկա» որակավորումը՝ «Տեխնիկ-մեխատրոնիկ» և 2312 «Կոսմետիկա և դիմահարդարման արվեստ», որակավորումը՝ «Կոսմետիկական ծառայությունների և դիմահարդարման տեխնոլոգ-գեղագետ»:

ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄՆԵՐ

Ինչպես նախորդ՝ 2009-2010թթ., այնպես էլ 2011թ. ՄԿՈՒ զարգացման ազգային կենտրոնը շարունակել է ՄԿՈՒ ոլորտի դասախոսական անձնակազմի վերապատրաստման գործընթացը:

Սույն թվականի ապրիլ-մայիս ամիսներին Հայաստանի Հանրապետության մարզերում գտնվող ՄԿՈՒ հաստատությունների և արհեստագործական ուսումնարանների 1028 դասախոս և արտադրական ուսուցման վարպետ

ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄՆԵՐ

վերապատրաստվել են ՄԿՈՒ զարգացման ազգային կենտրոնի կողմից:

ՄԿՈՒ զարգացման ազգային կենտրոնի աշխատակիցների և ՄԿՈՒ համակարգում քաղաքականություն և ուսումնականություն մշակող կառույցների աշխատակիցների համար նույնպես կազմակերպվել են վերապատրաստումներ: Վերապատրաստվել են նաև պետական կրթական չափորոշիչների մասնագետներ մշակող 50 փորձագետները:

Հրատարակվել և ուսումնական հաստատություններին անվճար տրամադրվել են 2010թ. մշակված 13 անուն ուսումնական ձեռնարկներ և ուղեցույցներ: Ընթացիկ տարվա համար նախատեսված է 10 անուն ձեռնարկների մշակում:

ՄԿՈՒ ՈԼՈՐՏԻ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Հայաստանի Հանրապետության հանրակրթական և բարձրագույն կրթության շրջանում իրականացված բարեփոխումները նախնական (արհեստագործական) կրթության և միջին մասնագիտական կրթության համեմատաբար պատմություն և ձևավորված ավանդույթներ ունի: Մասնագիտական կրթության և ուսուցման բարեփոխումների քաղաքականությունը նոր որակ ու լայն թափ է ստացել 2008 թվականից: Վերջին տարիների գործընթացները հիմնականում նպատակաուղղվել են կրթության բովանդակության և կրթության կազմակերպման արդյունավետ մեխանիզմների ներդրմանը, որի սկզբունքային հիմնաքարը կարողությունների զարգացմանը միտված կրթության ապահովումն է և մասնագիտական կրթության բնագավառում սոցիալական գործընկերության ամրապնդումը:

Եվրամիության կողմից Հայաստանին ֆինանսական աջակցության համաձայնագրի շրջանակում առաջադրվել են նոր խնդիրներ, որոնց հաղթահարման համար անհրաժեշտ է ապահովել ինչպես նյութատեխնիկական, այնպես էլ իրավական նպաստավոր միջավայր, և անցկացնել փաստացի իրավիճակի ուսումնասիրություն: Առաջադրված պարտավորությունների համատեքստում նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության բնագավառը կարգավորող օրենսդրական դաշտն առաջացնում է որոշ հակասություններ և դրանով խոչընդոտում ՄԿՈՒ զարգացմանը:

Սահմանված նորմատիվների հակասությունների հետևանքով ամենախոցելի օղակ են դառնում ուսումնական հաստատությունները, որոնք ունենալով ակադեմիական ազատություն և ինքնավարություն, դժվարանում են միանշանակ որոշումներ կայացնել և պլանավորել կրթության արդյունավետ կազմակերպելը:

Արդյունավետության հասնելու համար անհրաժեշտություն է առաջացել ամբողջությամբ ուսումնասիրել առկա իրավական դաշտը, հետազոտել առաջացած խնդիրներն ու դրանց պատճառները, համադրել բարեփոխումների ուղղությունների հետ և վերանայել կամ մշակել համապատասխան իրավահարաբերություններ կարգավորող ակտեր:

Հետազոտությունների նպատակն է ապահովել նպաստավոր իրավական դաշտ և գործուն մեխանիզմներ ՄԿՈՒ հաստատություններում կրթական ծրագրերին մասնակցության մոտքի, տեղափոխությունների, ծրագրից ելքի ու զնահատումների գործընթացը ՄԿՈՒ բարեփոխումներին համապատասխան կազմակերպելու համար:

2011թ. ՄԿՈՒ զարգացման ազգային կենտրոնը Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարության պատվերով, իրականացրել է ՄԿՈՒ ոլորտի թվով 7 հետազոտության մշակման և պատրաստման աշխատանքները: Յուրաքանչյուր հետազոտության համար ձևավորվել են փորձագիտական խմբեր, որոնց կողմից մի շարք ուղղություններով իրականացվել են ուսումնասիրություններ:

Փորձագիտական խմբերը ներկայացրել են կատարված աշխատանքների ընթացիկ և ամփոփ հաշվետվությունները, հակիրճ համեմատական վերլուծություն առկա հակասությունների և խնդիրների վերաբերյալ, ինչպես նաև մի շարք իրավական ակտերի նախագծեր:

Հետազոտության փաթեթն ամբողջությամբ առաջիկայում կտեղադրվի ՄԿՈՒ զարգացման ազգային կենտրոնի՝ www.mkuzak.am պաշտոնական համացանցային կայքէջում:

ՄԿՈՒԶԱԿ-ը այս տարվա սեպտեմբեր-հոկտեմբեր ամիսներին իրականացրել է ՄԿՈՒ ոլորտի հետազոտություններ այդ գործում ներառելով հանրապետությունում ՄԿՈՒ ոլորտի լավագույն մասնագետներին: Աշխատանքի մեջ ներգրավվել են նաև իրավաբանները, որոնք հետազոտությունների արդյունքում, որպես առաջարկ պատրաստել են համապատասխան իրավական ակտերի նախագծեր:

Հետազոտություններ իրականացնելու հիմնական շարժառիթը վերջին տարիների ՄԿՈՒ ոլորտում առկա դինամիկ զարգացումն է: Որոշ իրավական ակտերում նկատվում էր վերանայման, լրամշակման անհրաժեշտություն, որպեսզի «հետ չմնան» ընդհանուր զարգացումից: Հետազոտող խմբերը պետք է ուսումնասիրեին և կոնկրետ առաջարկություններ ներկայացնեին:

Քսանի որ 2005թ. Ազգային ժողովի կողմից հաստատվել էր «Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքը, անհրաժեշտ էր վերամշակել ՄԿՈՒ ոլորտի ուսումնական հաստատությունների օրինակելի կանոնադրությունները, որոնք կազմվել էին դեռևս 2002թ.

(միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների համար) և 2004թ. (մախնական արհեստագործական ուսումնարանների համար):

Բացի այդ, անհրաժեշտություն էր առաջացել 12 տարածաշրջանային քոլեջների համար ունենալ առանձին օրինակելի կանոնադրություն, որով նրանք պետք է ընդգծվեին որպես գերազանցության կրթարաններ:

Սահմանվել են քոլեջների նպատակները և գործառույթները: Դրանք է մասնագիտական կրթության և ուսուցման բնագավառում նորարարությունների, ինչպես նաև տեղայնացված առաջավոր միջազգային փորձի ներդրումը, զարգացումն ու տարածումը, կրեդիտների կուտակման և փոխանցման միասնական համակարգի ներդրումը և տեղայնացումը, կրթության գլոբալ համակարգերին ինտեգրումը:

Հետազոտության ընթացքում մշակվել են նաև մախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության փորձնական կրթական ծրագրերի կարգի նախագիծ, որն ապահովում է ՈՒՀ-ներում մեկնարկային ծրագրերի ներդրման կարգը:

Հետազոտություն իրականացնող աշխատանքային խմբերից մեկն էլ ուսումնասիրել է ՄԿՈՒ ուսանողների՝ քոլեջի ելքի ու մուտքի կանոնակարգը: Ձևավորված եզրակացությունն առավել արդիական է և ուսանողների շարժունակության առումով՝ նպաստավոր:

Մասնագետներն ուսումնասիրել են դիմումատուի գործողությունների ամբողջ ընթացքը: Հայտնաբերվել են որոշ բացթողումներ, որոնց վերաբերյալ առաջարկվել են նոր մոտեցումներ: Օրինակ՝ առաջ ՄԿՈՒ շրջանավարտը պետք է տվյալ տարում ընդունվեր բուհ, որպեսզի կարողանար օգտվել հատկացված արտոնություններից, այժմ՝ ըստ նոր նախագծի, կտրվի մինչև 3 տարի ժամկետ՝ բուհի 2-րդ, 3-րդ կուրս ընդունվելու համար:

Աշխատանքային խմբերից մեկի իրականացրած հետազոտությունը միտված է մեթոդաբանության առումով նոր ձևաչափ առաջարկելու պետական կրթական չափորոշիչները մշակող խմբերին, որոնք պետք է դարձնել ավելի կարողութենամետ: Եթե մախնիկում պահանջը ներկայացվում էր ծրագրին, այժմ պահանջը վերաբերում է կոնկրետ ուսանողին:

Հայեցակարգի պահանջով կազմվել է կրթական չափորոշիչի փորձարկման և ներդրման կարգը, որը մինչ այժմ մշակված չէր: Մշակվել են նաև կրթական չափորոշիչների ձևավորման համար մի շարք տերմինների հստակ սահմանումների ընդհանուր փաստաթուղթը, կրթական չափորոշիչների փորձագիտական եզրակացությունների ձևաչափը:

Մշակվել է նաև մոդուլների դասիչների ձևաչափը, որպեսզի բոլոր մոդուլներն ընդհանուր ձևով կազմվեն, սակայն դա չի հանգեցնի դասիչների փոփոխության:

Առաջարկվեց փոփոխություն մտցնել Ոլորտային հանձնաժողովների ձևավորման կարգում, քանի որ մախնիկ կարգով ձևավորված հանձնաժողովների աշխատանքի արդյունավետությունը բարձր չէր:

-Դ՛րո՞ւմ է ՄԿՈՒ հաստատություններում Շեղորված չափորոշիչների կարևորությունը:

-Ուսումնական գործընթացի համար **անհրաժեշտ** բար հաշվի առնվող **ելակետային** պայմաններ, որոնցում արտացոլվում են և պետության վերաբերմունքը, և գործատուների կարիքները տվյալ մասնագետի նկատմամբ: Այսինքն՝ չափորոշիչը դրվում է մասնագիտական կրթության կազմակերպման հիմքում: Այն առանցքային փաստաթուղթ է, առանց որի հնարավոր չէ ապահովել մասնագետի որակը: Ընդհանրապես մասնագետի որակը չափվում է, թե որքանով է այն համապատասխանում ապագա աշխատատեղում իրեն ներկայացված պահանջներին: Եթե չկա այդ պահանջների հանրագումարը, ապա չի կարելի ասել, թե մասնագետը որակյալ է:

Չափորոշիչներն ավելի կարողութենամետ են

Հարցազրույց ՄԿՈՒ զարգացման ազգային կենտրոնի փոխտնօրեն Աշոտ Սահրադյանի հետ

-Դասավանդող մասնագիտությունների քանի՞ տոկոսն ունի չափորոշիչներ:

-Նախնական և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում մասնագիտությունների և որակավորումների 25 տոկոսի համար արդեն կազմված են չափորոշիչներ: Ավելացնեմ նաև, որ այս ուսումնական տարում ներդրվել է 19 չափորոշիչ:

-Չափորոշիչներն ինչպե՞ս են որոշվում:

-Մասնագիտության նկարագիրը կազմելիս հաշվի են առնվում գործատուների կարիքները, պահանջը, երկրում զբաղմունքների նկարագրի փաստաթուղթը, որին համապատասխան որոշվում է, թե տվյալ մասնագետն ինչ պարտականություններ պետք է իրականացնի և յուրաքանչյուր պարտականությանը համապատասխան ինչ խնդիրներ լուծի: Երբ հայտնի են այդ պարտականությունները և խնդիրները, արդեն չափորոշիչը կապահովի այդպիսի մասնագետի պատրաստումը:

-Չափորոշիչները փոփոխվո՞ւմ են ըստ ուսումնական հաստատությունների:

-Ուսումնական հաստատությունը կարող է չափորոշիչներում մինչև 15 տոկոսի չափով փոփոխություններ մտցնել: Կարելի է ասել՝ լայն հնարավորություն է տրվում ՈՒՀ-ներին, որպեսզի կարիքներն ավելի ընդգրկուն և մանրակրկիտ ձևով հաշվի առնեն:

-Ուսումնական հաստատությունները ինչքանով են պատրաստ իրականացնելու այդ փոփոխությունները:

-Իրականում քուեզներն ու ուսումնարանները սովոր են պատրաստի փաստաթղթերի: Այդ իսկ պատճառով այժմ, երբ հնարավորություն են ստացել փոփոխություններ կատարելու, ի հայտ են գալիս դժվարություններ: Մանավանդ ուսումնական հաստատություններին կարճ ժամանակ էր տրված ադապտացվելու համար:

-Ինչո՞ւմ են տարբերվում այժմյան և նախկին չափորոշիչները:

-Ճիշտ է՝ չափորոշիչներ միշտ էլ մշակվել են, սակայն խնդիր դրվեց, որ չափորոշիչները լինեն ավելի կարողութենամետ, այսինքն ուղղված

լինեն կարողությունների զարգացմանը: Հարց է առաջանում, թե նախկինում ինչպիսին էին չափորոշիչները: Իրականում նախկին չափորոշիչներում կարողություններ ևս նախատեսված էին, պարզապես առաջին պլան էր մղված գիտելիքը: Ենթադրվում էր, որ գիտելիքներին տիրապետողն ի վիճակի կլինի տիրապետելու նաև կարողություններին: Սակայն մարդուն հնարավորություն պետք է տրվի տարբեր բնագավառների գիտելիքները ներդնել տվյալ մասնագիտական գործողության մեջ:

Նախկին չափորոշիչներում հիմնականում նկարագրված էր այն գիտելիքների շարքը, որոնք իրականում պետք են մարդուն: Բայց նկարագրված չէր այն մասնագիտական դերը, որը պետք է մարդը կատարի:

Ավելի ընդհանուր ասելով՝ այժմ այդ երկու բաղադրիչների դերերը փոխվում են. նկարագրվում է մասնագիտության դերը, որից բխում է, թե ինչ պետք է սովորեցվի, որպեսզի մարդը կատարի այդ դերը:

-Անկախությունից հետո ինչպե՞ս էր իրականացվում կրթությունը՝ առանց մշակված չափորոշիչների:

-Իրականում կային չափորոշիչներ, որոնք եկել էին դեռևս խորհրդային տարիներից: Ամեն քոլեջ ուներ յուրաքանչյուր մասնագիտության չափորոշիչ, որոնք այլ քոլեջներից տարբերվում էին միայն տվյալ տեղանքի առանձնահատկություններով պայմանավորված փոփոխություններով: Դրա գերխնդիրն այն էր, թե որքանով էին այդ փաստաթղթերը համատասխանում իրական կարիքներին: Ոչ պակաս կարևոր է ապահովել կրթական այնպիսի մակարդակ, որը հնարավորություն կտա մարդկանց տեղաշարժն այլ երկրներ: Հայաստանը պետք է ինտեգրվի կրթական համակարգին, որպեսզի այստեղ պատրաստված մասնագետը կարողանա աշխատել նաև դրսում:

-Այժմ չափորոշիչները սահմանելիս հաշվի՞ են առնվում միջազգային չափանիշները:

-Մասնակիորեն՝ այո, սակայն հնարավոր կլինի դրանք լիարժեք հաշվի առնել, երբ ձևավորվի որակավորումների ազգային շրջանակը: Այժմ արդեն գոյություն ունի այդ փաստաթղթի վերջնական տարբերակը, որը կհաստատվի ՀՀ կառավարության որոշմամբ: Այդ ժամանակ օրինակ եթե կահույքագործն ունենա երրորդ

աստիճանի որակավորում, ապա նրա որակավորումը կլինի նույնը՝ մյուս երկրներում ևս:

-Ի՞նչն է հաշվի առնվել այժմ չափորոշիչները մշակելիս:

-Այս չափորոշիչները պարունակում են ոչ թե առարկաներ, այլ մոդուլներ: Յուրաքանչյուր մոդուլ կարող է պարունակել նախկինում դասավանդող մի քանի առարկաների մասեր միայն: Դա միջազգային պրակտիկայում կիրառվող փորձ է: Մոդուլային ուսումնական ծրագրերը Հայաստանի մի քանի ուսումնական հաստատություններում սկսվել են կիրառվել դեռևս 2005թ., սակայն չունենին չափորոշիչների այդ հենքը: Իսկ հիմա նախ ձևավորվում է չափորոշիչը՝ հիմնվելով կարողությունների վրա, հետո դրանից ածանցվում են ուսումնական ծրագրերը՝ մոդուլները:

-Որակյալ մասնագետներ ունենալու նպատակով, բացի չափորոշիչների մշակումից, ուրիշ ի՞նչ խնդիրներ են դրված ուսումնական հաստատությունների վրա:

-Նյութատեխնիկական սարքավորումներով ապահովվումը. առանց համապատասխան սարքավորումների, պայմանների, հնարավոր չէ մասնագետ պատրաստել: Միայն կավիճով և գրատախտակով կամ համակարգչի միջոցով չի կարելի մասնագետ պատրաստել:

-Ո՞րն է լինելու հաջորդ քայլը:

-Չափորոշիչներն ընդամենը մեկ տարի է, ինչ կիրառվում են: Առաջիկա մի քանի տարիներին ուսումնական հաստատությունները ներկայացնելու են, թե յուրաքանչյուր չափորոշիչ լրամշակման ինչպիսի՞ կարիքներ ունի: Քանի որ ցանկացած փաստաթղթի իրագործման արդյունքում բացահայտվում են լուրջ խնդիրներ, և շատ կարևոր է, որ պարբերաբար ստացվեն նման նկատառումներ: Այժմ կարելի է խոսել միայն այն չափորոշիչների արդյունքների մասին, որոնք արդեն մեկ պարբերաշրջան դասավանդվում են:

ՄԱԿ-Ի ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագրերի ՄԿՈՒ Ծրագրի նպատակն է Հայաստանի մասնագիտական կրթության և ուսուցման համակարգն արդիականացնելու միջոցով ապահովել կայուն արդյունքներով նշանակալի փոփոխություններ:

Ծրագրի հիմնական խնդիրն է մեծացնել երիտասարդների աշխատանքի տեղավորման հնարավորությունները: Այդ նպատակով նախատեսվում է Հայաստանի մասնագիտական կրթության և ուսուցման համակարգի արդիականացումը, որն աղքատության նվազեցման և շահութաբեր գործունեության տեսակետից համարվում է փորձված միջոց:

Համակարգի արդիականացումը մի շարք մեկնարկային քայլեր է ներառում՝ ՄԿՈՒ հատվածի օրենսդրական և իրավական դաշտի կատարելագործում. ինչպես նաև աշխատանքի ներքին շուկայի առաջարկին ու պահանջարկին ՄԿՈՒ համակարգը համապատասխանեցնելու նպատակով մասնագիտական կրթության և ուսուցման համակարգի բովանդակային մասի բարելավում. ՄԿՈՒ հաստատությունների ֆակուլտետների ուսանողների համար տարբեր թեմաներով վերապատրաստման դասընթացների կազմակերպում. ՄԿՈՒ գործող հաստատությունների վերազինում և հասարակության շրջանում քարոզչական արշավների անցկացում:

Մասնագիտական կրթության և ուսուցման հատվածում

Ժրագիրը նպաստում է սոցիալական վիճակի վրա հիմնված տնտեսական աճի ապահովմանը, ինչպես նաև երկրի հեռավոր շրջաններում զբաղվածության և գործարարության հնարավորությունների մեծացմանը՝ աջակցելով ժամանակակից գիտելիքներ և մասնագիտական հմտություններ ձեռք բերելու համար այնպիսի բարենպաստ միջավայրի ստեղծմանը, որի միջոցով սովորողները կկարողանան մուտք գործել աշխատանքի շուկա և հիմնել իրենց սեփական բիզնեսը:

Սոցիալապես անապահովների կարողությունները բարձրացնելու միջոցով երկրի տնտեսական աճը խթանելու համար ժրագիրը նպաստում է երիտասարդների աշխատանքի տեղավորման հնարավորությունների մեծացմանը: Ծրագրի խնդիրներից է նաև քոլեջներում և արհեստագործական ուսումնարաններում մասնագիտական կրթություն ստանալու հնարավորությունների մասին իրազեկվածության մակարդակի բարձրացումը:

Արդիական խնդիր է ներառել մասնավոր ընկերություններին ՄԿՈՒ ոլորտ և նպաստել միջին մասնագիտական կրթական հաստատությունների թագնավարական գործընկերության զարգացմանը, ինչպես նաև մասնագիտական կրթության և ուսուցման համակարգի քաղաքականությունը զարգացնելու և իրականացնելու առումով մասնակցային մոտեցման մշակմանը:

Ծրագրի նպատակների շարքում հարկավոր է առանձնացնել դրանում ընդգրկված մեկնարկային ՄԿՈՒ տարածաշրջանային 12 հաստատությունների վերազինումը և վերանայված որակավորման չափորոշիչներին, ժամանակակից և նորարար կրթական տեխնոլոգիաներին համապատասխան մշակված մոդուլային ծրագրերի և դասագրքերի հիման վրա աշխատաշուկայի համար հմուտ աշխատուժի պատրաստումը:

Նախատեսվում է անդրադառնալ ամբողջ երկրում գործող ՄԿՈՒ մեկնարկային 12 քոլեջների առջև ծառացած խնդիրներին, ինչպես նաև ՄԿՈՒ քաղաքականությունը սահմանող մի շարք հիմնարար փաստաթղթեր կազմելու միջոցով նպաստել ՄԿՈՒ քաղաքականության մշակմանը և իրականացմանը:

Հարցազրույց ՄԱԿ-ի Ջարգացման ծրագրի
«Օժանդակում մախնական և միջին
մասնագիտական կրթական համակարգի
բարեփոխումներին» ծրագրի համակարգող
Կարինե Սիմոնյանի հետ

Ինչպե՞ս ակավեց ՀՀ ՄԱՌ-ի ոլորտի բարեփոխման գործընթացը:

Դա պայմանավորված էր մի քանի հիմնախնդիրներով, որոնցից կցանկանայի առանձնացնել երկուսը. առաջինը՝ խորհրդային Միության փլուզումից հետո կրթական համակարգի բարեփոխումների կենտրոնում գտնվեցին հիմնականում հանրակրթությունը ու բարձրագույն կրթությունը: Իսկ ՄԱՌ-ի հատվածը ստվերում էր, ի դեպ, ոչ միայն Հայաստանում այլև ՄԴԳ մյուս երկրներում: Պետության հիմնական ջանքերը և ռեսուրսները ուղղվում էին այդ ոլորտների բարեփոխումներին: Իսկ ՄԱՌ-ի համակարգին հնարավոր դարձավ անդրադառնալ ավելի ուշ, սկսած 2005 թ.:

Եվ երկրորդը. նոր շուկայական տնտեսության ձևավորումը ակնհայտ դարձրեց ՄԱՌ-ի համակարգի անհամապատասխանությունը տնտեսության պահանջներին: Աշխատաշուկայում զգացվեց մասնագիտական կրթությունն ստացած և տարբեր որակավորումներ ունեցող մասնագետների կարիք: Պարզ դարձավ, որ մասնագիտական կրթությունը թերանում է սպասարկել աշխատաշուկան որակյալ կադրերով:

Ի՞նչ նկատելի տեղաշարժեր կան ՄԱՌ-ի ոլորտում:

Վերջին տարիներին Հայաստանի ՄԱՌ-ի համակարգը զգալի առաջընթաց է գրանցել:

Վստահ կարող եմ ասել, որ իրականացված բարեփոխումների արդյունքում ՄԱՌ-ի ոլորտի օրենսդրական դաշտը, ինչպես նաև ինստիտուցիոնալ ենթակառուցվածքները հիմնականում կայացել են: Գովելի է նաև ցկյանս ուսումնառության, անձնակազմի վերապատրաստման. կարողությունների միտված ուսումնառության և զուսհատման, ուսումնամեթոդական նյութերի և մասնագիտական ձեռնարկների արդիականացման ոլորտներում գրանցված առաջխաղացումը: Հատկանշական է, որ վերջին 2 տարվա ընթացքում խոշորածավալ կապիտալ ներդրումներ կատարվեցին Հայաստանի 12 բազմազործառության իտարածաշրջանային քոլեջների հիմնարար վերանորոգման ուղղությամբ, ինչպես նաև կատարվեց այդ քոլեջների նյութատեխնիկական բազայի համալրումը՝ ժամանակակից տեխնիկական ուսումնական լաբորատորիաներով:

Ո՞րն են միջազգային կազմակերպությունների, մասնավորապես ՄԱԶԾ-ի դերը Հայաստանի ՄԱՌ-ի համակարգում:

Նախնական և միջին մասնագիտական կրթության ոլորտի բարեփոխումների ընթացքում զգալի է եղել միջազգային կազմակերպությունների աջակցությունը:

2006 թվականից գործում է ՄԱԿ-ի Ջարգացման ծրագրի ՄԱՌ-ի ծրագիրը, որի հիմնական նպատակն է՝ աջակցել նախնական և միջին մասնագիտական կրթական ոլորտում տեղի ունեցող բարեփոխումներին: ՄԱՌ-ի ոլորտի բարելավմանն ուղղված գրեթե բոլոր գործողություններում, որոնք իրականացնում է ՀՀ կրթության և գիտության նախարարությունը, կարելի է տեսնել ՄԱԶԾ-ի ներկայությունը. թե շենքային պայմանների բարելավման, թե՛ իրավական դաշտի ձևավորման, թե՛ ՄԱՌ-ի ոլորտի մասնագետների վերապատրաստման, թե՛ սոցիալական գործընկերության ապահովման և ամրապնդման առումով: ՄԱՌ-ի ծրագրի գործառնությունների շարքում հարկավոր է առանձնացնել մեկնարկային ծրագրում ընտրված ՄԱՌ-ի 12 քոլեջների նյութատեխնիկական բազայի վերագինումը, ինչպես նաև լրացուցիչ ՄԱՌ-ի 21 հաստատությունների գույքով և ժամանակակից սարքավորումներով հագեցումը, կարողություններին միտված կրթական որակավորման չափորոշիչների, մոդուլային ծրագրերի և հայերեն լեզվով մասնագիտական ձեռնարկների ստեղծումը, ինչպես նաև նորարար կրթական տեխնոլոգիաներին համապատասխան դասախոսների

վերապատրաստման բազմաթիվ դասընթացների անցկացումը և, իհարկե, ՄԿՈՒ քաղաքականությունը սահմանող մի շարք հիմնարար փաստաթղթերի մշակումը և կիրառումը:

Սկզբնական շրջանում Հայաստանում չկային ՄԿՈՒ ոլորտի իրավական դաշտի հիմնարար օրենքներ, փաստաթղթեր և ուղեցույցներ: Որոնց միջոցով, հնարավոր կլիներ ավելի արագ և սսիուն շարժվել՝ ինտեգրվելով միասնական եվրոպական կրթական տարածք: Վերջին վեց տարիների ընթացքում ՄԱԶԾ-ի աջակցությամբ մի շարք օրենքներ և նորմատիվ փաստաթղթեր են մշակվել, որոնք այժմ կարգավորում են նախնական և միջին մասնագիտական կրթության իրականացումն ու զարգացումը: Այս առումով եական է ՄԱԶԾ-ի կողմից ներմուծված միջազգային առաջատար փորձը, որը նորարարական շունչ հաղորդեց նախնական և միջին մասնագիտական ուսուցման ոլորտին:

Կուզենայի նշել նաև, որ ՀՀ-ում ՄԿՈՒ համակարգի կայացման գործում կատարվող ներդրումների առումով առաջատար դիրք է գրավում Եվրասիանմաժողովը: ՄԱԶԾ-ն երկրորդ դոմոր կազմակերպությունն է, որն իրականացնում է բավականին ընդարձակ և բազմակողմանի ծրագրեր, որոնք մեծապես աջակցում են ՀՀ կառավարությանը:

Կոնկրետ ի՞նչ քայլեր է իրականացրել ՄԱԶԾ-ը ՄԿՈՒ համակարգի իրավական դաշտը բարելավելու համար:

Կարելի է մի լիոններ ծախսել չինարարական սշխատանքների վրա, բայց եթե տվյալ ոլորտը կարգավորող իրավական դաշտը կայացած չէ, ապա բարեփոխում՝ որպես այդպիսին. չի իրականացվի. իսկ կատարված ներդրումներն էլ կլինեն անօգուտ:

Իրավական դաշտը բարելավելու առումով ՄԱԶԾ-ի դերն անփոխարինելի է, քանի որ այն իրականացնում է պիտտային կամ փորձնական ծրագրեր և հնարավորություն է ընձեռում ՀՀ կառավարությանը հաջողության պարագայում շարունակել դրանց իրականացումը ողջ ժապով՝ ընդգրկելով պետական ծրագրերի մեջ:

Կցանկանայի առանձնահատուկ նշել, որ ՄԱԶԾ ՄԿՈՒ ծրագիրը եապես նպաստել է ՄԿՈՒ զբաղվածության քաղաքականությունը սահմանող մի շարք հիմնարար փաստաթղթերի կազմմանը և այդ ոլորտների իրավական միջավայրի բարելավմանը: Դրանք են՝

- Ողջ կյանքի ընթացքում ուսումնառության հայեցակարգ, ռազմավարություն և գործողությունների ծրագիր,

- Մասնագիտական կողմնորոշման մոդել,

- Որակավորման ազգային շրջանակի (ՈԱՇ) մակարդակների սահմանում և բնութագրում,

- ՄԿՈՒ հաստատությունների համար լրացուցիչ եկամտի ստեղծման մոդել,

- ՄԿՈՒ հաստվածում էլեկտրոնային ուսուցման վերաբերյալ զեկույց,

- ՄԿՈՒ հաստատությունների համար գնահատման համակարգի ներմուծման վերաբերյալ զեկույց,

- ՄԿՈՒ հաստվածում կրեդիտային համակարգի ներմուծման վերաբերյալ զեկույց և այլն:

ՄԱԶԾ ՄԿՈՒ ծրագիրը նաև մեծ ներդրում ունի կարողություններին միտված պետական կրթական չափորոշիչների մշակման գործում, որոնք նորմատիվ-իրավական դաշտի կարևորագույն տարրերից են: Խորհրդային տարիներին մշակված չափորոշիչները նախատեսված էին խորհրդային տնտեսության համար: Հայաստանի ներկայիս տնտեսության պահանջներն այլ են, որոնց և պետք է համապատասխանեցվեն կրթական որակավորման չափորոշիչները:

Ինչպե՞ս են ընդունում այդ բարեփոխումները ուսումնական հաստատությունները:

ՄԱԶԾ-ը ՄԿՈՒ հաստատություններում ուսումնասիրություններ է իրականացրել, պարզելու թե որքանով են ներդրված բարեփոխումները համապատասխանում կրթական համակարգին:

Արդեն 3 տարի ՄԱԶԾ-ն վերապատրաստում է մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների դասախոսական անձնակազմին (տարեկան մոտ 300 դասախոս) նորաստեղծ չափորոշիչների հիման վրա մոդուլային ծրագրերով դասընթաց վարելու նոր կարգի վերաբերյալ: Դա մեծ նորամուծություն է, որը հեշտ չընդունվեց ՄԿՈՒ դասախոսների կողմից: Սակայն վերջերս անցկացված դիտարկումը, ինչպես նաև 2011 թ. իրականացված ՄԿՈՒ դասախոսների և ՄԿՈՒ հաստատությունների տնօրենների վերապատրաստման ծրագրերը վկայում են այն մասին, որ դասախոսական և վարչական անձնակազմը կառուցողական մոտեցում ունի ՄԿՈՒ ոլորտում իրականացվող բարեփոխումների նկատմամբ, և նրանք չափազանց դուսկան են գնահատում ՄԱԶԾ ՄԿՈՒ ծրագրի դերը մարդկային կարողությունների զարգացման գործում:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ ՄԻԱՑՅԱԼ ԹԱԳԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

ՄԿՈՒ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԻԱՑՅԱԼ ԹԱԳԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Միացյալ Թագավորությունում (ՄԹ՝ Անգլիա, Շոտլանդիա, Իռլանդիա, Ուելս) պարտադիր ուսուցում իրականացվում է 5-16 տարեկանների շրջանում, իսկ ՄԿՈՒ կրթությունը՝ 14-18 տարեկանների շրջանում:

Այստեղ գոյություն ունի կրթության որակավորման 4 մակարդակ.

1. գրաճանաչություն. հաղորդակցման հմտություններ (5-14 տարեկան),
2. հանրակրթության միջին ցիկլին համապատասխան կրթություն (5-16 տարեկան),
3. հանրակրթության ամբողջական ցիկլը. և ևս երկու տարի մասնագիտական կրթություն (16-18 կամ 14-18 տարեկան),
4. մասնագիտական որակավորում (14-19 տարեկան):

Ըստ վիճակագրական տվյալների՝ բնակչության մոտ 85%-ը 16 տարեկանից հետո շարունակում է կրթությունը: Երկու տարին մեկ անգամ կատարվում է շուկայի ուսումնասիրություն. և ըստ այդմ՝ ՄԹ կրթության պետական լիազոր մարմինն ուսումնական հաստատություններին պատվիրում է մասնագետներ: Ի դեպ, քոլեջների ֆինանսավորումը ևս կատարվում է այս ուսումնասիրության արդյունքում:

Եթե մասնագիտական կրթական հաստատությունը չի ապահովում պահանջվող մակարդակ, ապա այդ հաստատությունում կասեցվում է տվյալ մասնագիտության ուսուցման ֆինանսավորումը, և այդ մասնագիտությունը տեղափոխվում է այլ հաստատություն:

ՄԹ ՄԿՈՒ համակարգում ներգրավված է շուրջ 250 հազար դասախոս և արտադրական ուսուցման վարպետ: Դասախոսական կազմի միջին տարիքը 37 տարեկանն է:

Դասախոսը կամ արտադրական վարպետը պետք է ունենա նվազագույնը 5 տարվա մասնագիտական փորձ և մորմիայն հանդես գա լսարանում: Յուրաքանչյուր դասավանդող ունի որակավորման հավաստագիր. որը ՄԹ-ում տրվում է 2007 թվականից:

ՎԱՐՊԵՏԱՑ ՌԻՍԻՑՈՒՄ ՄԻԱՑՅԱԼ ԹԱԳԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

ՄԹ ՄԿՈՒ համակարգում կենսունակ է մաս վարպետաց ուսուցումը, որն իրականացվում է ինչպես ստացիոնար և հեռակա, այնպես էլ հեռավար: Տվյալ ոլորտում հոջակ վայելող վաստակաշատ մասնագետները հաճախ այս կամ այն մասնագիտացման մեթոդափոխությունների վերաբերյալ հանդես են գալիս հաղորդագրություններով կամ մեմագրություններով:

ՄԹ ՄԿՈՒ համակարգում չստ են այնպիսի դասավանդողները, որոնք եկել են մասնավոր հատվածից և ուսուցանում են փորձ և արակտիկա:

ՄԿՈՒ ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՆԵՐ

Ոլորտային հանձնաժողովները ձևավորվում են շահաւետ բոլոր կողմերի մասնակցությամբ. ակադեմիական և մասնավոր հատվածի, ուսումնական հաստատությունների և արհմիության: Ոլորտային հանձնաժողովի անդամը ֆինանսավորվում է վերոնշյալ կառույցների կողմից հատկացվող միջոցներով: ՄԹ ուսումնական հաստատություններում 251 մասնագիտացումների (որակավորումների) ուղղությամբ 16-18 և 16-19 տարեկանների համար իրականացվում է երկարաժամկետ ուսուցում:

Կարճաժամկետ ուսուցումն ավելի տարածված է, քանի որ երկարաժամկետ ուսուցումն մկատմամբ հանրության հետաքրքրությունը համեմատաբար ավելի քիչ է:

Մինչև 1000 ուսանող ունեցող ուսումնական հաստատությունները համարվում են փոքր ջոլեջներ. և պետության կողմից նրանց հատկացվող ֆինանսավորումը կազմում է մինչև £100 հազար: Մեծ են համարվում այն ջոլեջները, որոնք ունեն 10 հազարից ավելի ուսանող և ստանում են £100 հազարից ավելի ֆինանսավորում:

ՄԹ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ
ՔԱՂԱՔԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՄԹ-ում մեծապես կարևորվում է մասնագիտական կողմնորոշման ճկուն քաղաքականությունը. այն տարվում է երկու ուղղությամբ՝ մինչև 19 տարեկանների և բարձր տարիքի քաղաքացիների համար: Ժամանակին այս համակարգը գործել է բավականին ցածր ցուցիչներ կայուն ջանքեր են գործադրվում այն միասնականացնել: Դրա համար պետությունը ծախսում է տարեկան մոտ Լ80 մլն: Կան գրասենյակներ, որտեղ քաղաքացիներին տրվում է անվճար խորհրդատվություն, կան նաև համաման վճարովի ծառայություններ:

Մասնագիտական կողմնորոշման կենտրոնը համագործակցում է նաև գործատուների հետ: Անգլիայի տնտեսության 80% զբաղեցնում է ՓՄՁ-ն, մյուս 20% կամ քվով 6500 կազմակերպություններ ունեն 5000-ից ավելի աշխատատեղ: Գործատուները ոչ միայն սերտորեն համագործակցում են այս կազմակերպության հետ՝ մասնագետներ պատվիրելով. այլև պետության հետ համատեղ ֆինանսավորում են մի շարք կրթական ծրագրեր:

Մասնագիտական կողմնորոշման կենտրոնը նաև խոշոր կազմակերպությունների տարածքում իրականացնում է մասնագիտական որակավորումներ:

ՄԹ-ում մասնավոր հատվածը, հաշվի առնելով ընդհանուր միջավայրի կրթվածության մակարդակը, մասնակցում է կրթական համակարգի կայացմանը:

ՄԹ-ում բավականին մեծ տարածում ունի նաև աշկերտային ուսուցումը. այն ունի ավելի քան 80 տարվա պատմություն: ՄԹ-ում կա 190 վարպետաց ուսուցման կենտրոն: Եթե 2000թ. մոտ 100 հազար մարդ է աշկերտային ուսուցման մասնակցել, ապա 2010թ. այդ թիվը եռապատկվել է: Ի դեպ, եթե քաղաքացին մինչև 18 տարեկանն է հաճախում աշկերտային ուսուցման. ապա վճարումը կիսով չափ, իսկ 18 տարեկանից բարձր՝ ամբողջությամբ հոգում է պետությունը:

ՄԹ ԶԲԱԳԱԾՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

Քրիտանիայի զբաղվածության և որակավորումների ծառայությունն անկախ կազմակերպություն է. որը ենթարկվում է երկրի վարչապետին: Կառույցի նպատակն է 14-19 տարեկաններին հնարավորինս ներգրավել աշխատաշուկայում:

ՄԿՈՒ համակարգը սերտորեն համագործակցում է Զբաղվածության գործակալության հետ: Եթե քաղաքացին ունի որակավորում և գործազուրկ է. նրան գրանցում են Զբաղվածության

ԿՐԵՂԻՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՎ ՈՐԱԿԱՎՈՐՄԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

Աճգլիայի կրեղիտավորման և որակավորման ինստիտուտն է հետևում մասնագիտական որակավորումներին: 14-19 տարեկանները ուսումնառության ընթացքում տարբեր մոդուլներ ավարտելուց հետո գրում են մոդուլի ամփոփման աշխատանք: Ուսանողին ավարտական վկայական է տրվում մոդուլների ամփոփման արդյունքում հավաքած կրեղիտների շնորհիվ: Դասկառակ պարագայում ուսանողը չի ստանում որակավորում: Ի դեպ, ՄԹ-ում 16-24 տարեկան 837 հազար քաղաքացի չունի աշխատանք և չի սովորում:

գործակալությունում և առաջարկում իր մասնագիտությանը համապատասխան աշխատանք: Եթե տվյալ անձը մի քանի անգամ հրաժարվում է առաջարկվող աշխատանքից, ապա նա դիտվում է ոչ աշխատունակ գործազուրկ:

ՍԻՆԳԱՊՈՒՐԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Մինչև նախորդ դարի 60-ական թվականները ոչ մեկի մտքով չէր անցնի, որ «Սինգապուր» (սառնկրիտից (հին հնդկերեն) թարգմանաբար նշանակում է «Աշուծի քաղաք») անվանումը XXI դարի երկրորդ տասնամյակում խորհրդանշելու էր համաշխարհային կրթական ոլորտում արձանագրված և ամրագրված ձեռքբերումների այնպիսի ներդասցականություն, որին ձգտելու էին ընդօրինակել նույնիսկ ավանդաբար նորարարությունների ու նորամուծությունների առաջապահ դերն ստանձնած ԱՄՆ, Մեծ Բրիտանիան, Ֆրանսիան և Եսպանիան:

Սինգապուրի Հանրապետության կրթական համակարգի նվաճումները և անցած ուղին պատկերացնելու համար չէր խանգարի հայացք նետել աշխարհի վարչաքաղաքական քարտեզին: Համոզված ենք, որ շատերը պատկերացում անգամ չունեն Սինգապուրի աշխարհագրական դիրքի մասին, քանի որ փոքրամասշտաբ քարտեզներում գրեթե անհնար է պատկերել ընդամենը 693 քկմ մակերես զբաղեցնող պետության տեղադիրքը: Համեմատության համար նշենք, որ այն իր տարածքով մեր մայրաքաղաք Երևանին գերազանցում է երեք անգամ:

Սինգապուրը պաշտոնապես հանրապետություն է և որպես ինքնիշխան պետություն, աշխարհի քաղաքական քարտեզի վրա հայտնվել է 1965թ.: Գտնվում է Հարավ-արևելյան Ասիայում: Մալակկա թերակղզուց հարավ տեղաբաշխված 59 կղզում: Ժամանակակից Սինգապուրը հիմնադրվել է 1819թ., անգլիացի նահանգապետ Ջոն Ռաֆլզի նախաձեռնությամբ՝ որպես դատապարտված ծովահեններով բնակեցված բերդաքաղաք, որն այն ժամանակ ունեցել է ընդամենը 150 բնակիչ: Մինչև 1963թ. Սինգապուրը եղել է Մեծ Բրիտանիայի գաղութը, իսկ 1963-1965թթ.՝ Մալայզիայի Դաշնության ինքնավար նահանգներից մեկը:

Սինգապուրն այժմ աշխարհի զբոսաշրջային հետաքրքրություն ներկայացնող վայրերից է, այն ընդունում է տարեկան մոտ 8 միլիոն զբոսաշրջիկի:

Սինգապուրի այսօրվա տնտեսական զարգացման կայուն հիմքերը՝ որպես տիպիկ «ասիական վագր», նպաստել է նաև երկրում ներդրված՝ մեծահասակների կրթության համակարգված ծրագիրը, որի արդյունքում՝ աշխատունակ ազգաբնակչության միայն

2%-ն է համարվում գործազուրկ (աշխարհում ամենացածր ցուցանիշն է՝ Լյուքսեմբուրգից հետո), թեև նրանք էլ զգտվում են պետական նպաստների երկամյա վճարներից:

ԿՐԹԱԿԱՆ ԴԱՄԱԿԱՐԳԻ
ԿԱՌՈՒՑՎԱԾԸՂ

ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի կրթության որակի ու մշտադիտարկման համեմատողովի 2010թ. հաշվետու զեկույցում Սինգապուրի Զանրապետության կրթական համակարգը ճանաչվել է աշխարհում լավագույնը՝ շրջանցելով Կորեայի Զանրապետությանը և Ֆինլանդիային:

Բնական պաշարների իսպառ բացակայությունը և բնակչության խտության (6550 մարդ/ քմ.) ինչպես նաև միջին տարեկան բնական աճի (1,8-2,2%) բարձր ցուցանիշները ստիպում են. որպեսզի Սինգապուրի կառավարության որդեգրած քաղաքականությունն ունենա առավելապես սոցիալական ուղղվածություն՝ առաջնահերթությունը տալով կրթությանն ու առողջապահությանը:

Այս գաճաճ պետության կրթական համակարգը կառուցված է բրիտանական սկզբունքով, թեև առկա են որոշակի տեղային առանձնահատկություններ: Առաջին կրթական հաստատությունները հիմնադրվել են նախորդ դարի սկզբին. 1903թ. բացվեց առաջին 8-ամյա դպրոցը, իսկ 1905թ.՝ բժշկական քոլեջը, որոնցում ուսանում էին համապատասխանաբար 26 աշակերտ և 7 ուսանող:

Դժվար է պատկերացնել, որ ընդամենը 100 տարվա ընթացքում Սինգապուրում հիմնադրվեց 120 մանկապարտեզ, 650 դպրոց, 13 քոլեջ, 2 համալսարան. 1 տեխնոլոգիական և 4 պոլիտեխնիկ ինստիտուտ: Ի դեպ, նախադպրոցական հաստատություններում ընդգրկված է 30 հազար երեխա, հանրակրթական դպրոցներում՝ 890 հազար աշակերտ, միջին մասնագիտական և բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում՝ 130 հազար ուսանող:

Վիճակագրական տվյալները վկայում են, որ եթե 1965թ. 15 տարին լրացած սինգապուրցիներից գրագետ էր միայն 34%-ը, ապա 2009թ. այդ ցուցանիշը հասել էր 93%-ի՝ աշխարհում գիշելով միայն Կորեայի Զանրապետությանը (Զարավային Կորեային):

Սինգապուրում կրթության միասնական համակարգի գործունեության և կառավարման օրենքն ընդունվել է դեռևս 1972թ. սակայն հե-

տազայում այն ենթարկվել է եական ու շրջադարձային բարեփոխումների: Կրթական համակարգի զարգացման համար բեկումնային է համարվում 2001թ., երբ ԱՄՆ կառավարության տրամադրած 1,2 մլրդ դոլար ֆինանսական աջակցության շնորհիվ հնարավոր դարձավ Սինգապուր քաղաք-պետությունը վերածել ամենաբարձր մակարդակի կրթական ծառայություններ մատուցող համաշխարհային կենտրոնի, որտեղ այսօր արդեն սովորում է աշխարհի 64 պետությունից ժամանած 55 հազար օտարերկրացի ուսանող:

Սինգապուրի վարչապետի 2010թ. մայիսին հնչեցրած զեկույցով նախատեսվում է ձեռնարկվող միջոցառումների և ծրագրերի շնորհիվ 2012թ. Սինգապուրի միայն յոթ բարձրագույն ուսումնական հաստատությունում սովորող արտասահմանցի ուսանողների թվաքանակը հասցնել 150 հազարի, ինչը հնարավորություն կտա պետության տարեկան համախառն ներքին արդյունքն ավելացնել լրացուցիչ 2,3 մլրդ ԱՄՆ դոլարով:

ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

Սինգապուրի կրթահամակարգի ստորին մակարդակը՝ նախադպրոցական կրթությունը, ամբողջությամբ ֆինանսավորվում է պետության կողմից, անկախ այն հանգամանքից. թե ով է նախադպրոցական հաստատության հիմնադիրը՝ քաղաքապետարանը. հասարակական կազմակերպությունը. բարեգործական հիմնադրամը, կրոնական կամ ազգային համայնքը, թե մասնավոր անձը: Մանկապարտեզ է հաճախում 3 տարին լրացած սինգապուրցի երեխաների 90%-ը, որի կեսից ավելին զգտվում է մասնավոր (ոչ պետական) հիմունքներով

գործող կրթադաստիարակչական կենտրոնների ու խմբակների ծառայությունից: Կրթական գործընթացը տարվում է երկլեզու՝ բիլինգվալիզմի սկզբունքով, անգլերենի պարտադիր գործածությամբ, առանց ազգային և կրոնական որևէ խտրականության:

Սինգապուրի մանկապարտեզներն աշխատում են առանց հանգստյան և տոնական օրերի, սովորաբար առավոտյան ժամը 7.30-ից մինչև 19.30, իսկ շաբաթ ու կիրակի օրերին՝ առավոտյան ժամը 8.30-ից մինչև 16.30: Մանկապարտեզներից յուրաքանչյուրի ենթակառուցվածքային անբաժանելի մասն են մեքանսենյակը, խսկոսենյակը, մարզադահլիճը, կինոդահլիճը, ճաշարանը, գեղագիտական հանդիսությունների սրահը, բուժկետը, սաներին սպասարկող միկրոավտոբուսները և մոտորանավակները: Մեկ երեխայի տարեկան սպառողական արժեքը կազմում է 300 սինգապուրյան դոլար, որը համարժեք է 205 ԱՄՆ դոլարին: Այն զանգված է և պետական, և մասնավոր մանկապարտեզներում:

Մասնավոր մանկապարտեզների տարեկան վարձը տատանվում է 1500-2000 սինգապուրյան դոլարի միջակայքում, ինչն այնքան էլ ծանր բեռ չէ, եթե նկատի ունենանք, որ միջին խաչի սինգապուրցու տարեկան եկամուտը գնահատվում է 18 000 - 21 000 ԱՄՆ դոլար:

ՔԱՆՐԱԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

Սինգապուրի կրթական համակարգի հիմնաքարը՝ հանրակրթությունը, գտնվում է կառավարության և հասարակության առանձնահատուկ ուշադրության կենտրոնում, ինչը պայմանավորված է 2008թ. ընդունված «Ազգային կրթության զարգացման ծրագրի»

հիմնադրույթներով:

Հանրակրթական ծրագրերն ընդունվում են մասնագիտական և հասարակական քննարկումների բովով, հաշվի են առնվում բոլոր խելամիտ առաջարկությունները, սահմանվում են հեռանկարային նորամուծությունների ու ներդրումների ժամանակացույցեր, ձևավորվում են կրթության որակի ապահովման և հսկողության միջգերատեսչական խորհուրդներ ու հասարակական կենտրոններ:

Բազմաթիվ բարեփոխումների հորձանուտով անցած սինգապուրյան հանրակրթական համակարգը կարելի է բնութագրել մի քանի բնորոշ կողմերով.

- երկլեզու դասավանդում (մայրենի + անգլերեն),
- ըստ ունակությունների տարբերակված ուսուցում,
- ըստ մախասիրությունների հոսքային ուսուցում,
- բնագիտամաթեմատիկական առարկաների խորացված և գերակա ուսուցում,
- տեխնիկա-տեխնոլոգիական նորագույն միջոցների լայն կիրառում,
- ուսուցման գործընթացի կառավարման և կազմակերպման առավելագույն ինքնավարություն ու ապակենտրոնացում,
- դասավանդման ոչ ավանդական մեթոդների և ինտերակտիվ ուսուցման համակարգի գործածում,
- ուսման առաջավորներին բարոյական և հասարակական հնչեղությամբ խրախուսում ու կրթաթոշակների տրամադրում (ամսական 150-200 ԱՄՆ դոլարի սահմաններում), կարիքավոր աշակերտներին պետական ֆինանսական օժանդակություն,
- ստեղծագործական հակումներ դրսևորած աշակերտներին անհատական ծրագրով ուսումնառության հնարավորության տրամադրում:

Սինգապուրի հանրակրթական համակարգը մի քանի տասնամյակի բարեփոխումների արդյունք է, որին իրենց պատասխանատու վերաբերմունքով և անմնացորդ նվիրումով մասնակցել են ամենափորձառու տեղացի ու օտարերկրացի մասնագետները և գործիմաց ուղեղները: Սինգապուրում կրթությունն ընկալվում է ոչ թե ակադեմիական (գիտելիքատեսական) ձեռքբերումներով, վկայագրերով և դիպլոմներով, այլ կրթվածության ներդաշնակությամբ՝ ենթադրելով բարոյական, մտավոր, ֆիզիկական,

սոցիալական ու գեղագիտական զարգացման համաչափություն և համամասնություն:

Սինգապուրի օրինակը կարող է և պետք է վարակիչ լինի հատկապես Հայաստանի Հանրապետության համար, քանի որ համաշխարհային տնտեսության համայնացման (գլոբալացման) ու գիտականացման պայմաններում գերակա են գիտելիքը, զաղուսիարը և նորարարությունը՝ համախմբված ստեղծագործական հենքի վրա:

Հանրակրթական հաստատություն հաճախում են 6 տարին լրացած մանուկները, ովքեր վեց տարի (1-6-րդ դասարաններ) սովորում են տարրական դասարաններում (տարրական դպրոցում): Եւ չորս տարի (7-10-րդ դասարաններ)՝ միջին դասարաններում (միջնակարգ դպրոցում): Տարրական դպրոցը բաժանվում է երկու ենթամակարդակի հիմնական կամ բազային (1-4 դասարաններ) և կողմնորոշիչ (5-6 դասարաններ): Հիմնական ենթամակարդակում դասավանդվում են մայրենի, անգլերեն, մաթեմատիկա, կերպարվեստ, երգեցողություն, ֆիզկուլտուրա, քաղաքացիականության հիմունքներ, կյանքի հմտություններ, իսկ 3-րդ դասարանից՝ բնագիտություն և հայրենագիտություն:

Տարրական դպրոցն ավարտող աշակերտները հանձնում են Տարրական դպրոցի ավարտական քննություն (ՏԴԱՔ՝ PSLE): Վերջինիս արդյունքների հիման վրա աշակերտները բաշխվում են ըստ միջնակարգ դպրոցի հոսքերի. հատուկ, «սրագընթաց», ակադեմիական և տեխնիկական: Հատուկ և «սրագընթաց» դասարաններում (դպրոցներում) ուսման տևողությունը 5-6 տարի է: Արդյունքում շրջանավարտները հանձնում են ավարտական քննություն՝ ակնկալելով ստանալ լրիվ միջնակարգ կամ Օ-մակարդակի կրթություն: Դա հնարավորություն է տալիս հետագա կրթությունը շարունակել «ոչ լրիվ թուլեցներում» կամ բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում (համալսարան, տեխնոլոգիական կամ պոլիտեխնիկ ինստիտուտ):

Ակադեմիական և տեխնիկական դասարաններում (դպրոցներում) ուսման տևողությունը 4 տարի է, որի արդյունքում շրջանավարտները հանձնում են ավարտական քննություն՝ ստանալով ընդհանուր միջնակարգ կամ N-մակարդակի կրթություն: Սա հնարավորություն է տալիս կրթությունը շարունակել միայն քոլեջներում, որոնցում երկամյա ուսումնառություն անցնելով կարելի է ձեռք բերել A-մակարդակի դիպլոմ: Այս դիպլոմը բավարար է հետագա կրթությունը միայն տեխնոլոգիական կամ պոլիտեխնիկ ինստիտուտներում շարունակելու համար՝ բացառությամբ գերազանց

առաջադիմությամբ շրջանավարտների:

Միջնակարգ դպրոցի աշակերտները, բացի պարտադիր հանրակրթական առարկաներից, պետք է հաճախեն դերասանական վարպետության, մարզական կամ արհեստագործական որևէ խմբակ: Առաջադիմության արդյունքները գնահատվում են տառաթվային համակցված սանդղակով. A1/A2 - գերազանց, B3/B4 - լավ, C5/C6 - ստուգված, D7-կիսաբավարար կամ անցողիկ, E8/F9 - անբավարար:

ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

Սինգապուրի մասնագիտական կրթության և ուսուցման (ՄԿՈՒ) համակարգը ձևավորվել է Բժշկական թուլեջի (1905թ.) ու Ուսման թուլեջի (1929թ.) հենքի վրա, որոնք հետագայում (1949թ.) միավորվելով կազմավորեցին Սինգապուրի ազգային համալսարանը (ՍԱՀ): Հանրակրթական դպրոցների շրջանավարտներից յուրաքանչյուր երկրորդն ընտրում է միջին մասնագիտական (թուլեջային կամ «ոչ լրիվ թուլեջային»), յուրաքանչյուր երրորդը՝ արհեստագործական ուղին, իսկ յուրաքանչյուր 5-րդը կրթություն շարունակման համալսարանական ուղին:

Ոչ լրիվ թուլեջ կարելի է ընդունվել Օ-մակարդակի կրթության ատեստատով՝ երկու տարվա ընթացքում ստանալով կառավարչի, դիզայների, համակարգչային օպերատորի, սոցիալական կամ ապահովագրական գործակալի, միջին օդակի բուժաշխատողի, զբոսավարի մասնագիտական որակավորում: Նման որակավորումը թույլ կտա հետագայում տեղավորվել աշխատանքի՝ 1500-2000 սինգապուրյան դոլար միջին ամսական աշխատավարձով: Դոլիտեխնիկում կամ մեր ձևակերպմամբ՝ արհեստագործական ուսումնարան, կարելի է

ընդունվել Օ-մակարդակի և Ն-մակարդակի կրթության ատեստատով՝ երեք տարվա ընթացքում տիրապետելով շինարարի, փակցմագործի, հարդարող-տեխնիկի, մեքենավարի, գնացքավարի, վարսահարդարի, հրուշակագործի կամ կապի ոլորտի օպերատորի մասնագիտությանը, ինչը հնարավորություն կտա տեղավորվել համապատասխան աշխատանքի՝ 1200-1600 սինգապուրյան դոլար միջին ամսական աշխատավարձով:

Ապագայի նկատմամբ ավելի մեծ հավակնություններ ունեցող սինգապուրցիները մախընտրում են համալսարանները կամ ինստիտուտները:

- Սինգապուրի պոլիտեխնիկ ինստիտուտ: Հիմնադրվել է 1954թ., ունի 16 000 ուսանող:
- Սինգապուրի ազգային համալսարան: Հիմնադրվել է 1980թ., վարկանիշային ցուցիչով աշխարհի լավագույն 100 համալսարանի շարքում 18-րդն է: Այն առաջատար դիրքեր է զբաղում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների, մասնագետների, մարտարապետների, դիզայներների, ատոմնաբույժների և երաժիշտ-կատարողների պատրաստման բնագավառում: Ունի 28 000 ուսանող:
- Նանյանգի տեխնոլոգիայան ինստիտուտ: Հիմնադրվել է 1991թ., վարկանիշային ցուցիչով աշխարհում 31-րդն է: Մեծ հեղինակություն է վայելում գեղարվեստի, կենսատեխնոլոգիայի, մաթեմատիկայի, առևտրի և կառավարման ֆակուլտետների մատուցած ծառայություններով: Ունի 23 000 ուսանող:

- Նանյանգի պոլիտեխնիկ ինստիտուտ:

Հիմնադրվել է 1992թ., ունի 12 000 ուսանող:

- Սինգապուրի կառավարման համալսարան: Հիմնադրվել է 2000թ.: Վարկանիշային ցուցիչով աշխարհում 57-րդն է: Ունի 18 000 ուսանող:

- Հանրապետական պոլիտեխնիկ ինստիտուտ: Հիմնադրվել է 2002թ., ունի 13 000 ուսանող:

Սինգապուրի համալսարաններում կամ ինստիտուտներում սովորելը բավականին քանկ հաճույք է: Օրինակ՝ 2009-2010թթ. ուսումնական տարվա համար սահմանված վարձավճարները 4 տարվա կտրվածքով կազմել են. ձեռնարկատիրություն և արվեստ՝ 28 000 SGD, իրավագիտություն՝ 32 000 SGD, մարտարապետություն և դիզայն՝ 36 000 SGD, բուժքրոյության գործ՝ 37 000 SGD, ատոմնաբուժություն՝ 116 000 SGD, վիրաբուժություն՝ 130 000 SGD:

Չմայած այս ամենին. Սինգապուրի բուհերում ուսանելը շարունակում է զրավիչ մնալ ոչ միայն տարածաշրջանային պետությունների (Չինաստան, Հնդկաստան, Ճապոնիա, Ավստրալիա), այլև արևմտաեվրոպացի և ամերիկացի երիտասարդների համար՝ շնորհիվ ուսման վարձավճարների գեղջային ձևում համակարգի ու սահմանված բարձր կրթաթոշակների: Այս նպատակով 2002 թվականից գործում է խրախուսման «Edusave» ծրագիրը, որի ֆինանսական միջոցների կուտակման 90%-ը հոգում է կառավարությունը, իսկ մնացած 10%-ը՝ շահագրգիռ սոցիալական գործընկերները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆԵՐԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի գործատուների համրապետական միությունը (ՀԳՀՄ) հիմնադրվել է 2007թ.: Գլխավորվելուց երկու տարի հետո, արևմտյան զարգացած երկրների օրինակով, համրային կյանքը կանոնակարգվում. գործատու-աշխատող հարաբերությունները առողջացնելուն միտված կառույցի ներդրումն ու տեղայնացումը Հայաստանի համրային կյանքում սկսվել է 2009թ., երբ ՀՀ կառավարության, Արհմիությունների կոնֆեդերացիայի և Հայաստանի գործատուների համրապետական միության միջև ստորագրվեց սոցիալական գործընկերության եռակողմ համաձայնագիր:

Դրանով տրվեց երկրում նոր սոցիալական քաղաքականություն իրականացնելու մեկնարկը, որի հիմքում դրված էր աշխատանքի, հասարակական խավերի միջև համերաշխության պայմաններ ձևավորելու և յուրաքանչյուր քաղաքացու համար արժանապատիվ և բարեկեցիկ կյանք կառուցելու գաղափարախոսությունը:

Մեր երկրում 2009թ. ի վեր կրթություն-գործատու կապն ամրապնդելու նպատակով իրականացվել են մի շարք գործողություններ: «Հայաստանում սոցիալական գործընկերության զարգացման ծրագրի» շրջանակներում Արագածոտնի մարզում 2010թ. հաստատվել է առաջին տարածքային կոլեկտիվ համաձայնագիրը ու սոցիալ-տնտեսական և սոցիալ-աշխատանքային հարաբերությունները զարգացնելու մասին նույն տարածաշրջանի 15 կազմակերպություններ կնքել են պայմանագրեր:

ՀԳՀՄ կողմից 2010-2011թթ. իրականացվել են մի շարք ծրագրեր, որոնք ուղղված են եղել խթանելու երիտասարդության զբաղվածությունը՝ «Բիզնես գաղափարների շուկա» ծրագիրը, ինչպես նաև երիտասարդների համար աշխատանքի երկու տոնավաճառ է կազմակերպվել Երևանում և Վանաձորում: Ընդհանուր զբաղվածությունը խթանելու նպատակով իրականացվել են աշխատանքի տեղավորման մասնավոր գործակալությունների կարողությունների զարգացմանն ուղղված միջոցառումները:

Հաջողության բանալին լեզալ,

ազատ և թափանցիկ գործելակերպի մեջ է

Հայրազարտյեց Հայաստանի գործառնությունների հանրապետական միության նախագահի Գազիկ Մակարյանի հետ

Ո՞րն է Ձեր կարծիքով, Հայաստանի գործառնությունների հանրապետական միության դերը սոցիալական գործընկերության մեջ:

Գործատուն առանցքային դերակատարություն ունի այս գործընթացում: Նա ոչ միայն աշխատանք և աշխատատեղ ստեղծող է, այլև սեփական ջանքերն ու միջոցները շուկայի մեծ կամ փոքր ռիսկերին ենթարկող, որի արդյունքում ոչ միայն ինքն իր համար շահույթ է ապահովում, այլև հնարավորություն է ընձեռում վաստակել իր մոտ վարձու աշխատանք կատարողին:

Բացի այդ, գործատուն մտահոգված է և հնարավորինս գործնական քայլեր է ձեռնարկում իր մոտ վարձու աշխատանք իրականացնողին մանսագիտական անհրաժեշտ կարողություններով օժտելու, նաև կոլեկտիվում

համապատասխան նկարագրով և վարքագծով հանդես գալու համար: Այսինքն, Հայաստանի գործատուների հանրապետական միությունը եռակողմ սոցիալական գործընկերության մյուս երկու կողմերի՝ արհմիությունների կոնֆեդերացիայի և երկրի կառավարության հետ հավասարապես շահագրգռված է աշխատավոր մարդու թե ընդհանուր կրթական, թե մասնագիտական համարժեքության, թե արժանապատիվ աշխատանքի և թե ընդհանրապես հասարակական տարբեր խավերի միջև հանրային համերաշխության համար անհրաժեշտ պայմանների ձևավորմամբ:

Ինչպիսի՞նք ներդրումներ են կատարել գործատուները՝ միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում սոցիալական գործընկերության առումով:

Ընդհանրապես, հանրապետության ողջ կրթական համակարգի զարգացումը Հայաստանի գործատուների հանրապետական միության գործունեության գերակայություններից է: Նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթօջախներն այդ գերակայության կարևոր բաղկացուցիչն են, և պատահական չէ, որ միությունը բազմակողմանի գործունեություն է իրականացնում երկրի տնտեսության ամենատարբեր ոլորտները որակյալ մասնագետներով ապահովող՝ ուսումնական հաստատությունների աշխատանքը աշխատաշուկայի պահանջներին համապատասխանեցնելու համար: Այդ նպատակով գործատուների հանրապետական կազմակերպությունը բազմաթիվ ծրագրեր է իրականացնում սոցիալական գործընկերության բոլոր 4 (հանրապետական, ճյուղային, տարածքային և կազմակերպության) մակարդակներում: Համարապետական մակարդակում գործատուների ներկայացուցիչները, որպես լիիրավ անդամներ, մասնակցում են դեռևս 2008թ. ստեղծված մասնագիտական կրթության և ուսուցման զարգացման ազգային խորհրդի (ՄԿՈՒԶԱԽ) գործունեությանը:

Այդ նույն տարում, համաձայն «Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության մասին» ՀՀ օրենքի, հանրապետության բոլոր մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում սկսեցին ձևավորվել նաև սոցիալական գործընկերության մեկ այլ մակարդակի կառույցներ, որոնք կրում են մասնագիտական կրթության և ուսուցման հանրային խորհուրդ (ՄԿՈՒՀԽ) անվանումը: Կրթօջախների կոլեգիալ կառավարումն իրականացնող այդ կառույցներում, նույնպես, պարտադիր կարգով ընդգրկված է ակտիվ ձեռնարկատիրական գործունեություն իրականացնող ՀԳՀՄ, առնվազն մեկ անդամ:

Ընդհանուր առմամբ, շատ կրթօջախների և գործատուների միջև սոցիալական գործընկերության կապերը վերջին շրջանում ձեռք են բերում առավել ցանկալի որակ ու հատկանիշ: Սկսած 2008 թվականից գործատուներն ակտիվ մասնակցում են պետական կրթական մոր չափորոշիչների և մոդուլային ուսումնական ծրագրերի մշակմանը, որոնց թիվն այսօր արդեն հասել է 100-ի: Գործատուները նաև իրենց զգալի դերակատարությունն ու ներդրումն ունեն ՄԿՈՒՆ ղեկավարումն ունեցող փորձագիտական աշխատանքներում: Բացի այդ, նրանց զգալի մասն ակտիվ մասնակցում է ուսումնական գործընթացների կազմակերպման նյութական ու ֆինանսական ներդրումներին, իրականացնում ուսումնական կրթական տարբեր միջոցառումներ, որոնց ընթացքում աչքի ընկնող ուսանողներն ու նրանց դասախոսները ստանում են տարբեր խրախուսանքներ: Իսկ լավագույն շրջանավարտներին գործատուներն իրենց մոտ աշխատանքի են ընդունում կամ աջակցում, որպեսզի այդ երիտասարդներն ուսումը շարունակեն համապատասխան բուհերում: Այս առումով հատկանշական է, օրինակ, ՀԳՀՄ-ի ուղիղ անդամ «ԱրմենՏելի» և Երևանի ինֆորմատիկայի պետական քոլեջի սոցիալական գործընկերության օրինակը: Կամ Վայոց Ձորի պետական տարածաշրջանային քոլեջի օրինակը, որի սոցիալական գործընկերները

մի քանիսն են, և բոլորն էլ տարածաշրջանում հայտնի ընկերություններ: «Միկրոմ» ՍՊԸ-ի կողմից արտադրվող «Ֆիզիկա» առարկայի լաբորատոր փորձարարական սարքերի տեղակայումը շուրջ 200 դպրոցներում՝ Հայաստանի Հանրապետությունում և Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում, զգալիորեն բարելավում է դասավանդման գործընթացը և գիտելիքների ընկալումը: Այդ սարքերի որոշ քանակություն կրթօջախներին է տրամադրվել, անվարձաձեռնությամբ, որպես բարեգործություն:

Այլ խնդիր է, որ նման դրական օրինակները դեռ այնքան էլ չափ չեն: Դրան հակառակ շատ են սոցիալական գործընկերների առջև բարձրացած հարցադրումները, որոնք բնութագրվում են հաճախ ունեն ոչ միայն տնտեսական, այլև օրենսդրական, կազմակերպական և այլ բովանդակություն:

Ինչպիսի՞նք ազդեցություն կարող է ունենալ զարգացած սոցիալական գործընկերությունը գործատուների համար:

Սոցիալական գործընկերությունը պետական կառույցների, արհմիությունների և գործատուների միջև համագործակցության ընդհանուր տարածք է, որտեղ յուրաքանչյուրն ունի իր հարցադրումը, շահը և նպատակը: Պետական կառույցները, օրինակ, հոգ են տանում, որպեսզի իրականացվող աշխատանքները լինեն օրինականության և ընդունված իրավական չափանիշների սահմաններում: Գործատուները ոչ

միայն համաձայնվում են՝ օրինական բիզնես դաշտում գործելու սոցիալական գործընկերոջ պայմաններին համապատասխան, այլև պարտավորվում են կարգավորել աշխատողների սոցիալ-աշխատանքային պայմանները, կատարած աշխատանքի դիմաց ապահովել արդար և ժամանակին վարձատրություն կամ, հակառակ պարագայում, առաջացած խնդիրները քննարկել արհմիությունների հետ, ապա դրանք լուծել սոցգործընկերների հետ կոլեգիալ քննարկման կարգով և այլն: Այսինքն՝ հարցերը բարձրացվում են երեք կողմերի փոխհամաձայնությամբ, և յուրաքանչյուր կողմին հանձնարարված խնդիրը լուծվում է ձեռք բերված ընդհանուր համաձայնության շրջանակում: Իսկ այդ խնդիրը յուրաքանչյուր կողմ շահագրգռված է լուծել, որովհետև դա բխում է ոչ միայն իր շահերից, այլև թելադրված է հասարակության և երկրի պահանջով:

Ձարգացած սոցիալական գործընկերությունը միայն հանրապետական, ճյուղային, տարածքային և կազմակերպության 4 մակարդակներում գործող ինստիտուցիոնալ համակարգ է: Մի քանի ամիս առաջ ՀՀԿՄ-ն հանրությանը ներկայացրեց Աշխատանքի միջազգային կազմակերպության աջակցությամբ ստեղծված գործատուի բարոյական կոդեքսի վերաբերյալ դրույթների առաջին ժողովածուն, որն իրենց ստորագրությամբ վավերացրին Հայաստանի գործարար ոլորտի բազմաթիվ ներկայացուցիչներ:

Ինչպիսի՞ խնդիրներ կմատնանշեիք ուսումնական հաստատությունների հետ համագործակցության ընթացքում:

Ուսումնական հաստատությունների հետ հաղորդակցվելը գործատուների համար առաջնահերթ նշանակություն ունի: ՀՀԿՄ-ն հնարավորինս փորձում է նման կապերը կրթօջախների հետ ավելի ինտենսիվացնել և սովորողներին ներկայացնել այն մոտեցումները, որոնցով առաջնորդվում են գործատուներն իրենց աշխատանքները կազմակերպելիս և ապագա աշխատակիցներին ընտրելիս:

Այսօրվա աշխատաշուկայում ստեղծված պարադոքսներից մեկը, որն արդեն երկար ժամանակ արդյունավետ լուծում չի ստանում, վերաբերում է պահանջարկված և չպահանջարկված մասնագիտությունների հիմնախնդիրներին: Խոսքն առաջին հերթին շինարարական, մետաղամշակման, խոհարարական, զբոսաշրջության ոլորտի և մի շարք այլ մասնագիտությունների մասին է, որոնց նկատմամբ աշխատաշուկայում զգացվող մեծ պահանջարկը կրթահամակարգին երկար ժամանակ չի հաջողվում կանոնավորել: Պատճառն այն է, որ երիտասարդներն այլ մասնագիտություններ են նախընտրում: Բայց պարզ է, թե ո՞վ կամ ի՞նչն է թելադրում կատարել աշխատաշուկայում ոչ մի պահանջարկ չունեցող մասնագիտություն սովորելու սխալ ընտրությունը: Այդ դեպքում, արդյոք, ավելի լավ չէ՞ր լինի, եթե կրթօջախները արձագանքեին մեր առաջարկին և մասնագիտական ուսումնական հաստատություններն նոր ընդունվածների շրջանում գործատուների հետ միասին կազմակերպեին գրույցներ աշխատաշուկայի առաջադրած պայմանների և դրանց հիման վրա կողմնորոշվելու վերաբերյալ: Սա մեկ անգամ ևս հաստատում է, որ ուսումնական հաստատություններում դեռևս թույլ է մասնագիտական կողմնորոշումը: Մինչդեռ դա շատ կարևոր է ինչպես ընդունելության ապահովման, այնպես էլ որակյալ մասնագետների պատրաստման համար:

Գործատու-կրթօջախ հարաբերությունը բազմաշերտ հարթություն է: Այստեղ դրված է ոչ միայն մասնագիտական կարողությունների խնդիրը: Շատ հաճախ էական դեր կարող են ունենալ նաև մարդկային հատկանիշները, ընդհանուր կրթվածության մակարդակը, շարժունակը և այլն: Օրինակ, գործատուի համար կարող է առաջնահերթ լինել իր ապագա աշխատակցի՝ կոլեկտիվում դրսևորվելու ունակությունները, գործընկերների հետ նրա հաղորդակցման մշակույթը: Այսինքն՝ ուսումնական հաստատությունում սովորող և կարողություններ ստացող ապագա մասնագետը պետք է հղկվի հնարավորինս բազմակողմանիորեն: Նրա առօրյայի մասը պետք է լինեն ինքնակրթությունը, արտադասարանային պարապմունքները, մշակութային օջախներ հաճախելը և այլն:

Կրթօջախների հետ համագործակցության մեկ այլ ոլորտ էլ կարող է լինել գործարարության մասին իրազեկվածության մակարդակի բարձրացումը: Դա սովորողների համար կարող է սեփական կարիերան կերտելու վստահելի և ոչ վիրտուալ ուղենիշի դեր կատարել: Բացի այդ, նման շփումները հնարավորություն կտան տեղեկություններ քաղել նաև բիզնեսում առավել վստահ զգալու, սեփական գործ սկսելու համար ծրագրեր կազմելու և առաջին քայլերն անելու նպատակով:

Չպետք է մոռանալ նաև այն կարևոր հանգամանքը, որ Հայաստանի կրթական համակարգը ինտեգրվում է եվրոպական աշխատաշուկային: Աշխատանք որոնող մասնագետների տեղաշարժի հնարավորությունը մեկից մեկ այլ երկիր աստիճանաբար պարզեցվում է: Իսկ սա նշանակում է, որ նույն կարողություններով օժտված մասնագետին գնահատելու սանդղակում կարող են առաջ գալ նաև այլ չափորոշիչներ, որոնք էլ ավելի կարեն աշխատաշուկայի մրցակցային իրավիճակը:

Սոցիալական գործընկերության առումով ինչպիսի՞նախադրյալներ կան, և ինչպիսի՞ն հեռանկարներ կմատնանշեք:

Հայաստանում սոցիալական գործընկերությունը որպես ինստիտուցիոնալ կառույց դեռ կայացման փուլում է: Դա բազմաթիվ կազմակերպական, բարոյական նաև ավանդույթների և ապրելակերպի վրա խարսխված համակարգ է, որը ենթադրում է բոլոր կողմերի ազնիվ և անմնացորդ նվիրում և ժամանակ: Այս հարցում շտապողականությունը կարող է ստվեր գցել այս կարևոր գործընթացի վրա:

Այսօրվա խնդիրը սոցիալական գործընկերության ինստիտուցիոնալացումն է: Դա նշանակում է, որ նախորդ շրջանում կուտակված փորձը, անհրաժեշտ է զարգացնել և կիրառել նաև հանրապետության մյուս տարածաշրջաններում: Բացի այդ, պետք է բացատրական և կազմակերպական լուրջ աշխատանքներ իրականացնել բիզնեսի այն ներկայացուցիչների միջավայրում, ովքեր դեռ չեն կարողանում կողմնորոշվել, որ իրենց հաջողության բանալին լեզալ, ազատ և թափանցիկ գործելակերպի մեջ է:

Ի դեպ, սոցիալական գործընկերության կայացման գործում Հայաստանի Հանրապետությունը զգալիորեն առաջ է տարածաշրջանի հարևան երկրներից:

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԵՎ ՄԻՋԻՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՀ ՇԻՐԱԿԻ ՄԱՐԶՈՒՄ

ՀՀ Շիրակի մարզը գտնվում է Հայաստանի Հանրապետության հյուսիս-արևմուտքում: Սահմանակից է Թուրքիային և Վրաստանին: Շիրակի մարզում է գտնվում Հայաստանի մշակութային մայրաքաղաք Գյումրին, խոշոր քաղաքներ են՝ Արթիկը և Մարալիկը: Մարզում կա 128 գյուղական բնակավայր: Շիրակի մարզի ընդհանուր տարածքը 2681 քառակուսի կիլոմետր է, բնակչության թվակազմը՝ 2010թ. դրությամբ 281.5 հազար մարդ:

Շիրակի մարզի արդյունաբերության առաջատար ճյուղերն են սննդամթերքի, ներառյալ խմիչքների, մանածագործական արտադրությունը և այլ, ոչ մետաղական՝ հանքային արտադրատեսակների արտադրությունը: Հայտնի են Արթիկի, Անիի տուֆն ու պեմզան:

Գյուղատնտեսության ճյուղային կառուցվածքում առանձնանում են՝ հացահատիկի մշակումը, կարտոֆիլագործությունը, բանջարաբուծությունը և կաթնատու անասնապահությունը:

1988թ. Սպիտակի ավերիչ երկրաշարժը տասնյակ հազարավոր մարդկային կյանքեր խլելուց բացի, մեծ ավերածությունների պատճառ դարձավ Շիրակի մարզում և հատկապես Գյումրի քաղաքում: Մինչև երկրաշարժը մարզն իր զարգացման մակարդակով և տնտեսական ներուժով երկրում գրավում էր երկրորդ տեղը՝ զիջելով միայն Երևան քաղաքին: Թեպետ վերջին տարիներին մարզում իրականացվում են մի շարք պետական բազմակողմ ծրագրեր, սակայն երկրաշարժից հետո մարզի տնտեսությունը դեռևս չի վերականգնել իր երբեմնի հզորությունը:

Շիրակի մարզում կա մեկ տարածաշրջանային-բազմագործառնության քոլեջ, ութ քոլեջներ և հինգ արհեստագործական ուսումնարան:

Ընթացիկ տարի	Բոլեջ	Արհեստագործական ուսումնարան
ԳՅՈՒՄՐԻ	7	3
ԱՐԹԻԿ	1	-
ՄԱՐԱԼԻԿ	-	1
ԱՄԱՍԻԱ	-	1

ԳՅՈՒՄՐԻ

Գյումրի քաղաքը (1924-1990թթ.՝ Լենինական) գտնվում է Երևանից 116 կմ հեռավորությամբ, ծովի մակերևույթից շուրջ 1550 մետր բարձրության վրա: Այն բնակչության թվաքանակով և իր նշանակությամբ շարունակում է մնալ որպես Չայաստանի Հանրապետության երկրորդ քաղաք: Բնակչության թվաքանակը 2003թ. հունվարի 1-ի դրությամբ կազմել է 149.9 հազ.մարդ: Գյումրին մինչև աղետալի երկրաշարժը խոշոր արդյունաբերական կենտրոն էր, որտեղ զարգացած էին սննդի և թեթև արդյունաբերությունը, մեքենաշինությունն ու մետաղամշակումը:

Գյումրին այսօր էլ փորձում է վերագտնել է իր երբեմնի դիրքերը. այն ինչպես նախկինում, այսօր էլ կարևորագույն տրանսպորտային հանգույց է: Գյումրիում վերջին տարիներին իրականացվել են պետական նշանակության մի շարք ծրագրեր. որոնցից ամենածավալուններից է 2008-2011թթ. իրականացված բնակֆոնդի վերականգնման աշխատանքները:

Գյումրիում գործում են ժողովրդական ճարտարապետության և կենցաղի, Շիրակի երկրագիտական թանգարանը. որն ունի Չայաստանի խոշորագույն (շուրջ 30 հզ.) ցուցանմուշների հավաքածուներից մեկը, Ավետիք Իսահակյանի, Զովհաննես Շիրազի, Ասլամազյան քույրերի, Միհր Մկրտչյանի տուն-թանգարանները: Գյումրիում է գտնվում տաղանդավոր նկարիչ Մինաս Ավետիսյանի որմնանկարների մեծագույն մասը: Գյումրու նկարչական դպրոցը ամենահինն է (1921թ.) Հարավային Կովկասում:

Հարուստ պատմամշակութային ավանդույթներով Գյումրին վարպետների քաղաք է, անգամ ունի Վարպետաց փողոց: Արհեստավորները (քարագործներ, դարբիններ, ոսկերիչներ, հյուսններ) պահպանում են դարերից եկած ու պապերից ժառանգած հմտությունները:

Գյումրու պետական տեխնիկական քոլեջը ստեղծվել է 2003թ. Գյումրու երկաթուղու և Շինարարական քոլեջների միաձուլումից: Ինչ վերաբերում է Գյումրու երկաթուղու քոլեջին (տեխնիկումը), այն, լինելով Անդրկովկասում առաջինը և միակը, ստեղծվել է 1932թ.: Երկաթուղային քոլեջը միջև օրս միակն է Հայաստանում, որ պատրաստում է երկաթուղային մասնագետներ: Մինչև 1975թ. երկաթուղու քոլեջի բազայի վրա բացվել և գործել են Մոսկվայի և Ռոստովի երկաթուղու ինժեներական ինստիտուտների մասնաճյուղերը:

2010-2011 ուստարում քոլեջում սովորում են 570 ուսանող, որից 302-ը հեռակա բաժնում: Ներկայումս «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ի հովանավորությամբ քոլեջում սովորում է 332 ուսանող, որոնցից 230 երկաթուղու համակարգի աշխատողներ են, իսկ 102 երկաթուղայինների երեխաներ:

Առաջիկայում նախատեսվում է լիցենզավորել «Երկաթուղային շարժակազմի տեխնիկական չափագործում» (վագոններ), «Երկաթուղու էլեկտրաքարշի տեխնիկական չափագործում» և «Էներգոմատակարարումը երկաթուղային տրանսպորտում» մասնագիտությունները:

ԳՅՈՒՄՐՈՒ ՊԵՏԱԿԱՆ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՔՈԼԵՋ

Քոլեջում ուսուցանվում են հետևյալ մասնագիտությունները.

- 2401 Փոխադրումների կազմակերպումը և կառավարումը երկաթուղային տրանսպորտում,
- 2401 Փոխադրումների կազմակերպում և կառավարում ավտոմոբիլային տրանսպորտում,
- 2904 Երկաթուղիների շինարարություն, երկաթգիծ և գծային տնտեսություն,
- 2103 Ավտոմատիկան, հեռուստամեխանիկան և կապը երկաթուղային տրանսպորտում,
- 0601 Էկոնոմիկա, հաշվապահական հաշվառում և աուդիտ,
- 2902 Շենքերի և կառույցների շինարարություն ու չափագործում:

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ
ՃԱՐՏԱՐԱՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ԳՅՈՒՄՐՈՒ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂԻ ՔՈԼԵՋ**

Քոլեջը հիմնվել է 2000թ., Հայաստանի պետական ճարտարագիտական համալսարանի Գյումրու մասնաճյուղի բազայի վրա: 2006թ. առանձնացել է և կոչվել է կրտսեր մասագետների և հեռակա ուսուցման բաժանմունք:

2010թ. այն դարձել է մասնագիտական և հեռակա ուսուցման բաժանմունք: Այժմ քոլեջն ունի 83 ուսանող, իսկ շրջանավարտների թիվը տարեկան կազմում է 26 մասնագետ:

Քոլեջում ուսուցանվում են հետևյալ մասնագիտությունները.

- 2708 Մսի և մսամթերքի տեխնոլոգիա,
- 2808 Հագուստի մոդելավորում և նախագծում,
- 2203 Հաշվողական տեխնիկայի և ավտոմատացված համակարգերի ծրագրային ապահովում,
- 0601 Էկոնոմիկա, հաշվապահական հաշվառում և աուդիտ:

ԳՅՈՒՄՐՈՒ ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԱՅԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՔՈԼԵԶ

1934թ. հիմնադրվել է Լենինականի Կարա-Մուրզայի անվան երաժշտական ուսումնարանը: Խորհրդային Միության փլուզումից հետո՝ 1991-93թթ. այն վերանվանվել է Գյումրու Կարա-Մուրզայի պետական երաժշտական ուսումնարան: 2008թ. ստացել է այժմյան անվանումը: Ներկայումս ուսանողների թիվը հասնում է 100-ի. իսկ քոլեջը տարեկան ավարտում է 15-25 ուսանող: Քոլեջում սովորել են անվանի երաժշտագետներ՝ Երվանդ Երկանյանը, Մարտուն Իսրայելյանը, Ստեփան Սուքիասյանը և այլք:

Քոլեջում ուսուցանվում են հետևյալ մասնագիտությունները.

- 0501 Գործիքային կատարողական արվեստ, այդ թվում
 - դաշնամուր,
 - լարային գործիքներ,
 - փողային և հարվածային գործիքներ,
 - ժողովրդական գործիքներ,
- 0502 Երգեցողություն,
- 0503 Երգչախմբավարություն
(երգչախմբային դիրիժորություն),
- 0504 Երաժշտության տեսություն,
- 0505 Էստրադային երաժշտարվեստ,
- 0506 Պարարվեստ,
- 0514 Ղիգայն:

**ԳՅՈՒՄՐՈՒ Մ.ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԴԵՏԱԿԱՆ
ՄԱՆԿԱԿԱՐԺԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՄԻՋԻՆ
ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԲԱԺԻՆ**

Ուսումնական հաստատությունը հիմնադրվել է 1924թ.՝ որպես մանկավարժական տեխնիկում: 1989թ. վերանվանվել է Անսնիա Շիրակացու անվան մանկավարժական ուսումնարան: Գյումրու պետական մանկավարժական քոլեջ անվանումը կրել է 2000 թվականից մինչ այս տարվա սեպտեմբերի մեկը, երբ միացել է Գյումրու Մ.Նալբանդյանի անվան պետական մանկավարժական ինստիտուտին և դարձել նրա Միջին մասնագիտական կրթության բաժինը:

Քոլեջի երկարամյա գործունեության ժամանակ այստեղ սովորել են հայ մեծ բանաստեղծ Զովհաննես Շիրազը, բանաստեղծուհի Աղավնին, քաղաքական գործիչ Ալեքսան Կիրակոսյանը և այլք: Այժմ քոլեջում սովորում է 376 ուսանող:

Քոլեջում ուսուցանվում են հետևյալ մասնագիտությունները.

- 0312 Դասավանդում տարրական դասարաններում,
- 0302 Հայոց լեզվի դասավանդում,
- 0303 Ռուսաց լեզվի դասավանդում,
- 0313 Նախադպրոցական կրթություն,
- 0205 Սոցիալական աշխատանք:

ԱԿԱԴԵՄԻԿՈՍ Մ.ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
ՇԻՐԱԿԻ ՊԵՏԱԿԱՆ
ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՔՈԼԵՋ

1924թ. Լենինականի Ինդուստրիալ տեխնիկոնի դաշտավարական բաժինն առանձնացավ, և դրա հիմքի վրա ստեղծվեց դաշտավարական տեխնիկոն: Տեխնիկոնը 1996թ. վերանվանվեց ակադեմիկոս Մ.Թումանյանի անվան Շիրակի գյուղատնտեսական տեխնիկոն: Այժմյան անվանումը քոլեջը սկսեց կրել 2000թ.: Ներկայումս քոլեջում սովորում է 190 ուսանող, իսկ տարեկան շրջանավարտների թիվը միջին հաշվով կազմում է 45-50 մասնագետ:

Քոլեջում ուսուցանվում են հետևյալ մասնագիտությունները.

- 0601 Էկոնոմիկա, հաշվապահական հաշվառում և ևսուդիտ (ագրարային ճյուղերում),
- 2708 Մսի և մսամթերքի տեխնոլոգիա,
- 2401 Փոխադրումների կազմակերպում և կառավարում տրանսպորտում (ըստ տրանսպորտի տեսակների),
- 0612 Ապրանքագիտություն (ըստ համասեռ ապրանքների խմբերի),
- 0602 Մեներջմենթ (կառավարում) (ագրարային ճյուղում),
- 0201 Իրավագիտություն:

ԳՅՈՒՄՐՈՒ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲՈՒԵՋ

Ուսումնական հաստատությունը հիմնադրվել է 1937թ.՝ որպես Լենինականի բժշկական տեխնիկումի բուժքույրական դպրոց: Իր գործունեության ընթացքում կոչվել է մաս բուժակային դպրոց, բժշկական տեխնիկում, բժշկական ուսումնարան:

2004թ. վերանվանվել է Գյումրու պետական բժշկական քոլեջ: Այժմ քոլեջն ունի 820 ուսանող, իսկ շրջանավարտների թիվը տարեկան հասնում է մինչև 300-350-ի:

Քոլեջում ուսուցանվում են հետևյալ մասնագիտությունները.

- 0406 Քույրական գործ,
- 0402 Մանկաբարձական գործ,
- 0405 Ղեղադործություն:

ԳՅՈՒՄՐՈՒ ՕԼԻՄՊԻԱԿԱՆ ԶԵՐԹԱՓՈԽԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԲՈՒԵՋ

Քոլեջը հիմնադրվել է 1986թ. որպես մարզական թեքումով գիշերօթիկ դպրոց: 1989թ. վերանվանվել է օլիմպիական հերթափոխի ուսումնարան, 2003թ.՝ Գյումրու Օլիմպիական հերթափոխի պետական մարզական ուսումնարան, իսկ 2005թ. արդեն ստացել է իր այժմյան անվանումը: 1986-2010թթ. քոլեջի սաները Աշխարհի և Եվրոպայի առաջնություններում նվաճել են 139 մեդալ: Քոլեջը տվել է 96 սպորտի վարպետ, 32 միջազգային կարգի սպորտի վարպետ և 33 18 վաստակավոր մարզիչ: Քոլեջը ճանաչվել է Շիրակի մարզի լավագույն մարզական կազմակերպությունը՝ բազմաթիվ մրցանակներ շահելու համար:

Այժմ քոլեջն ունի 314 ուսանող, տարեկան՝ 70 շրջանավարտ:

Քոլեջում ուսուցանվում են հետևյալ մասնագիտությունները.

0307 Ֆիզիկական կուլտուրա և սպորտ. այդ թվում

- Բռնցքամարտ,
- Դուրսհեռմեական ըմբշամարտ,
- Ազատ ոճի ըմբշամարտ,
- Ծանրամարտ,
- Չյուդո,
- Ֆուտբոլ,
- Աթլետիկա,
- Սուսերամարտ,
- Լրացուցիչ (լող, թենիս և այլն):

ԳՅՈՒՄՐՈՒ ԹԻՎ 1 ԱՐՉԵՍՏԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Ուսումնարանը հիմնադրվել է 1967թ. որպես պրոֆտեխ. ուսումնարան: Ուսումնական հաստատությունն ուներ մոտ 600 ուսանող և հիմնական ուղղությունը թեթևարդյունաբերությունն էր: ԽՍՀՄ փլուզումից հետո երկար տարիներ ուսումնարանը չէր կարողանում ուղքի կանգնել: 2004թ. ընդամենը 17 ուսանող ուներ: Դրանից հետո սկսվեց ուսումնարանի վերելքը: Ուսումնարանն ունի 270 ուսանող, իսկ չրջանավարտների թիվը հասնում է 100-ի:

Ուսումնարանում դասավանդվում են հետևյալ մասնագիտությունները.

- 0515 Ձևորակիրառական արվեստ (դերձակ-մոդելավորող),
- 2809 Կտրի արտադրության տեխնոլոգիա (դերձակ),
- 2311 Բասարակական սնունդ (խոհարար),
- 2401 Տրանսպորտային միջոցների շահագործում և նորոգում (ավտոմեքենաների նորոգման փականագործ),
- 2907 Ատաղծագործական, մանրահատակագործական, ապակեգործական ու շխատանքներ (հյուսն, ստաղծագործ),
- 2304 Վարսավիրական արվեստ և զարդային դիմահարդարում (վարսահարդար),
- 2014 Ռադիոէլեկտրոնային միջոցների տեխնիկական սպասարկում և նորոգում (Ռադիո-հեռուստատեսային սարքավորումներ սպասարկող և նորոգող ռադիոմեխանիկ)
- 1105 Մետաղների մշակման տեխնոլոգիա ճնշմամբ (դարբին դրոշմող)

ԳՅՈՒՄՐՈՒ ԹԻՎ 3 ԱՐԻԵՏԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Ուսումնարանը 1970թ. է հիմնադրվել և կոչվել է գեղարվեստատեխնիկական թիվ 10 ուսումնարան: 1980 - ականներին վերանվանվել է թիվ 43 գեղարվեստի պրոֆեսիոնալ ուսումնարան: Իսկ արդեն 2004թ. կոչվեց Գյումրու թիվ 3 արհեստագործական ուսումնարան: Այժմ ուսումնարանում սովորում է 228 ուսանող, և տարեկան ավարտում է մոտ 100 շրջանավարտ:

Ուսումնարանում դասավանդվում են հետևյալ մասնագիտությունները.

- 0515 Զարդակիրառական արվեստ
 - Ոսկերիչ,
 - Փայտի գեղարվեստական փորագրում,
 - Քարի գեղարվեստական փորագրում,
- 2311 Հասարակական սնունդ (խոհարար),
- 2304 Վարսավիրական արվեստ և զարդային դիմափորագրում (վարսավիրություն)

ԳՅՈՒՄՐՈՒ ԹԻՎ 4 ԱՐՅԵՏՏԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԵՐԱՆ

Այս ուսումնարանը համեմատաբար նորաբաց է. այն հիմնադրվել է 2009թ.: Ի սկզբանե ունեցել է երկու բաժին, որտեղ սովորում էր 60 ուսանող:

Այժմ ուսումնարանն ունի 3 բաժին և 114 ուսանող, շրջանավարտների թիվը հասնում է տարեկան 20-25-ի:

Ուսումնարանում դասավանդվում են հետևյալ մասնագիտությունները.

- 2203 Համակարգիչների շահագործում (համակարգիչների օպերատոր),
- 0515 Զարդակիրառական արվեստ
 - փայտի զեղարվեստական փորագրում,
 - ոսկերիչ,
- 0605 Փաստաթղթավարություն, տեղեկատվական և կազմակերպչական սպասարկում (գործավար),
- 2014 Ռադիոէլեկտրոնային միջոցների տեխնիկական սպասարկում և նորոգում (Ռադիոհեռուստատեսային սարքավորումներ սպասարկող և նորոգող ռադիոմեխանիկ)

ԱՐԹԻԿ

Արթիկ քաղաքը գտնվում է Շիրակի մարզի հարավում մարզկենտրոն Գյումրիից 20 կիլոմետր դեպի հարավ-արևելք և զբաղեցնում է 31.5 կմ քառակուսի մակերես: Հայտնաբերված մշակույթի մուշկները վկայում են, որ քաղաքի բնատեղամասում դեռևս Ք.ա. II հազարամյակում եղել են բնակեցված կացարաններ: Այսօրվա Արթիկի տարածքում պահպանվել են IV-V դդ. և V-VII դդ. եկեղեցիներ: Որպես արդյունաբերական կենտրոն, քաղաքը հայտնի է շինանյութերի «ԱրթիկտուՖ» կենցաղսպասարկման ապրանքների, ապակե կտղապարների, պանրի արտադրության և գորգագործական ձեռնարկություններով, ունի երկաթուղային կայարան:

Քաղաքն առավելապես տուֆակերտ է կառուցապատված է 3-5 հարկանի շենքերով ու շինություններով: Բնակչության թվաքանակը մոտ 17 հազար է (2010թ.): Քաղաքի կարգավիճակ է ստացել 1945թ:

ԱՐԹԻԿԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՔՈՒԵՋ

Քուլեջը ստեղծվել է 1965թ.: որպես Արթիկի ինդուստրիալ տեխնոլոգիական տեխնիկում: 2000թ. այն վերանվանվել է և մինչև այժմ կրում է Արթիկի պետական քուլեջ անվանումը: Այժմ քուլեջում սովորում են 261 ուսանող՝ առկա, և ևս 43 ուսանող՝ հեռակա բաժիններում: Այս տարի քուլեջն ունեցել է 120 շրջանավարտ:

Քուլեջում ուսուցանվում են հետևյալ մասնագիտությունները.

- 0201 Իրավագիտություն,
- 0312 Դասավանդում տարրական դասարաններում,
- 0313 Նախադպրոցական կրթություն,
- 2401 Փոխադրումների կազմակերպում և կառավարում տրանսպորտում,
- 0601 Էկոնոմիկա, հաշվապահական հաշվառում և ռուղիտ (ըստ ճյուղերի),
- 0307 Ֆիզիկական կուլտուրա և սպորտ,
- 0514 Դիզայն:

ՄԱՐԱԼԻԿ

Մարալիկը գտնվում է Շիրակի մարզի հարավում: մարզկենտրոն Գյումրիից 28 կմ հեռավորության վրա՝ զբաղեցնելով 24,1 կմ քառակուսի մակերես: Խորհրդային իշխանության տարիներին եղել է Աճիի (մինչև 1961թ.՝ Ադիսի) վարչական շրջանի կենտրոնը:

Քաղաքի առաջատար ձեռնարկություններից են էլեկտրասարքավորումների արտադրամասը, շինանյութերի կոմբինատը, բամբակամանվածքային մախկին ֆաբրիկայի մանվածքային արտադրամասը, «Հիդրոհաղորդակ» արտադրական միավորման կազմից առանձնացած գործարանատիպ արտադրամասը: Երկաթուղով միացած է Արթիկին և Գյումրիին: Բնակչության թվաքանակը կազմում է 7600 (2010թ.):

Մարալիկի ամենախոշոր արդյունաբերական ձեռնարկությունը բամբակամանվածքային ֆաբրիկան է, իսկ ամենահինը՝ լուսատեխնիկական էլեկտրասարքավորումների գործարանը (1962թ.):

ՄԱՐԱԼԻԿԻ ԱՐՇԵՏԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Ուսումնարանը հիմնադրվել է դեռևս 1973թ.՝ որպես Աճիի գյուղական թիվ 13 պրոֆտեխնուսումնարան: 1985թ. վերածվել է Աճիի թիվ 19 պրոֆտեխնուսումնարանի: ԽՍՀՄ փլուզումից հետո վերանվանվել է Աճիի թիվ 19 մասնագիտական տեխնիկական ուսումնարան, 2001թ. Մարալիկի ավագ դպրոց: 2004թ. կրում է Մարալիկի սրիեստագործական ուսումնարան անվանումը: Ուսումնարանն այժմ ունի մոտ 250 ուսանող և տարեկան մոտ 100 շրջանավարտ:

Ուսումնարանում դասավանդվում են հետևյալ մասնագիտությունները.

- 0515 Զարդակիրառական արվեստ (Ասեղնագործ-ժանեկագործ (ձեռագործ)),
- 0515 Զարդակիրառական արվեստ (Դերձակ-մոդելավորող),
- 1007 Էլեկտրալուսավորման և ուժային սարքավորումների էլեկտրամոնտաժում (Էլեկտրասարքավորումների, ուժային և լուսավորող ցանցերի էլեկտրամոնտաժող),
- 2009 Կապի սարքավորումների մոնտաժում և շահագործում (Էլեկտրակապի և լարային հաղորդումների գծային կառույցներ էլեկտրամոնտաժող),
- 2304 Վարսավիրական արվեստ և զարդային դիմափայտարվեստ (վարսահարդար),
- 2311 Հասարակական սնունդ (խոհարար),
- 2401 Տրանսպորտային միջոցների շահագործում և նորոգում (ավտոմեքենաների նորոգման փականագործ),
- 0208 Մանվածքի և մանվածքային իրերի տեխնոլոգիա (ենթավարպետ),
- 2915 Գազային սարքավորումների և ստորգետնյա գազատարների տեխնիկական շահագործում (Գազային սարքավորումների շահագործման և նորոգման փականագործ)
- 3106 Գյուղատնտեսական աշխատանքների տեխնիկական մագիստր (Գյուղատնտեսական մեքենաներ և սարքավորումներ վերանորոգող փականագործ):

ԱՄԱՍԻԱ

Ամասիա գյուղական բնակավայրը գտնվում է Շիրակի մարզի Կյուսիս-արևմուտքում, Աշոցքի սարահարթի հարավում: Քաղաքը զբաղեցնում է 30,9 կմ քառակուսի մակերես և գտնվում է մարզկենտրոն Գյումրիից 24 կմ դեպի Կյուսիս հեռավորության վրա:

Բնակչության թվաքանակը 1740 է (2010թ.): Ունի 114 տնտեսություն, միջնակարգ դպրոց, գրադարան, մանկապարտեզ, հիվանդանոց, բուժկետ, կապի հանգույց:

Գյուղատնտեսության մասնագիտացման ուղղությունը կաթնամսատու անասնապահությունն է: Բնակիչները զբաղվում են հացահատիկային, կարտոֆիլի, կերային կուլտուրաների մշակությամբ, ինչպես նաև թռչնաբուծությամբ:

Ամասիայում առաջատար ձեռնարկությունը պանրի գործարանն է. որտեղ արտադրվում են «Լոռի», «Չամախ» պանիրներ: Արտադրանքը սպասվում է ինչպես մարզի տարածքում, այնպես էլ մարզի սահմաններից դուրս: Գյուղական բնակավայրում գործում են նաև կարի արտադրամաս, փայտամշակման արհեստանոց:

ԱՄԱՍԻԱՅԻ ԱՐԴԵՍԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄԱՐԱՆ

Ուսումնարանը հիմնադրվել է 2008թ. և այն ժամանակ ուներ ընդամենը 60 ուսանող: Այժմ ուսումնարանի ուսանողների թիվը հասնում է 116-ի: Ամասիայի արհեստագործական ուսումնարանն այս տարի ունեցել է ընդհանուր թվով 84 շրջանավարտ:

Ուսումնարանում դասավանդվում են հետևյալ մասնագիտությունները.

- 2203 Համակարգիչների շահագործում (Համակարգիչների օպերատոր),
- 0515 Ջարդակիրառական արվեստ (Դերձակ-մոդելավորող),
- 2311 Հասարակական սնունդ (Խոհարար)
- 3106 Գյուղատնտեսական աշխատանքների տեխնիկական ապահովում (Գյուղատնտեսական մեքենաների և սարքավորումների վերանորոգող-փականագործ):

ՇԻՐԱԿԻ ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՔՈԼԵՋ

Շիրակի տարածաշրջանային պետական քոլեջը հիմնադրվել է 1960 թվականին՝ որպես հաստոցա-գործիքաշինության տեխնիկում: 2011թ. քոլեջը վերանվանվել է Շիրակի տարածաշրջանային պետական քոլեջ:

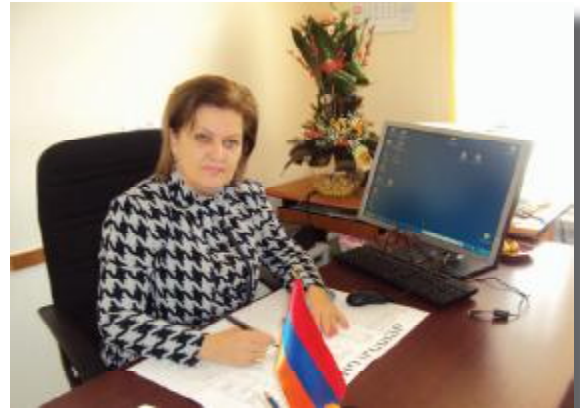
Այսօր քոլեջն իրականացնում է բազմաճյուղային միջին մասագիտական կրթական ծրագրեր, որտեղ ուսանում են տարեկան միջին թվով մոտ 300 ուսանողներ:

Ի դեպ, քոլեջն ունի ինտերնետային կայքէջ՝ www.shirakcollege.am:

Քոլեջում գործող մասնագիտություններն են.

- 0604 Բանկային գործ,
- 2203 Հաշվողական տեխնիկայի և ավտոմատացված համակարգերի ծրագրային ապահովում,
- 2204 Հաշվողական տեխնիկայի միջոցների և համակարգչային ցանցերի տեխնիկական սպասարկում,
- 2201 Հաշվողական մեքենաներ, համալիրներ, համակարգեր և ցանցեր,
- 2808 Հագուստի մոդելավորում և նախագծում:

Հարցազրույց Շիրակի տարածաշրջանային պետական քոլեջի տնօրեն Էմմա Պետրոսյանի հետ

Վերջին տարիներին ինչպիսի՞ քարեփոխումներ են իրականացվել ուսումնական հաստատությունում:

Քոլեջն ընդգրկված է ԵՄ հարևանության քաղաքականության ծրագրի շրջանակում ՀՀ ՄԿՈՒ համակարգին 2008-13թթ. բյուջետային աջակցության ծրագրում, որը հիմնականում ուղղվել է քոլեջի նյութատեխնիկական և ուսումնամեթոդական հագեցվածության ապահովմանը:

Մասնաշենքերը կապիտալ վերանորոգվել են. փոխվել են տանիքները, երեսապատվել են հատակները. տեղադրվել են մեծադրապատեղեքներ և պատուհաններ. կառուցվել է նոր սանհանգույց, լիովին վերանորոգվել են հները: Քոլեջի մասնաշենքերը ջեռուցվում են՝ անհատական ջեռուցման համակարգով: Քոլեջն այժմ ապահովված է ժամանակակից համակարգչային և էլեկտրական սարքավորումներով. գրասենյակային և դասասենյակային կահույքով. ժամանակակից մարզաառողջարարական համալիրով. ինտերակտիվ լսարանով, շուրջօրյա ինտերնետային կապով, որից անվարձահատույց օգտվում են քոլեջի աշխատակիցները և ուսանողները:

Որպես տարածաշրջանային բազմագործառութային թուլեջ՝ որո՞նք են Շիրակի տարածաշրջանային պետական թուլեջի առանձնահատկությունը և առաքելությունը:

Կրթական առաջավոր հայեցակարգերի և տեխնոլոգիաների ներդրման շնորհիվ թուլեջը պետք է դառնա տարածաշրջանային ռեսուրսային կենտրոն. կրթական համակարգի զարգացման առավել մեծ ներուժ ունեցող կառույց՝ ստանձնելով բարեփոխումներն առաջնորդողի և տարածողի դեր: Այն պետք է նպաստի մարզի ուսումնական հաստատությունների մասնագիտական կրթության համակարգի զարգացմանն ուղղված ուսումնամեթոդական, գիտամակավարժական, նյութատեխնիկական ներուժի ձևավորմանը, ինչպես նաև օժանդակի հարակից ուսումնական հաստատությունների զարգացմանը: Աշխատանքային շուկայում պահանջարկ ունեցող որակյալ մասնագետների պատրաստումը (վերապատրաստում) և թուլեջի խնդիրներից են:

Կարճաժամկետ վերապատրաստման ինչպիսի՞ ծրագրեր են արդեն իրականացվել թուլեջում:

Քուլեջում իրականացվում է թվով 5 կարճաժամկետ դասընթաց.

- Համակարգչային գործավարություն,
- Համակարգչային հաշվապահություն,
- Համայնքային ծառայող,
- Վարսևհարդար,
- Կադրային գործ:

Որո՞նք են հաստատության առաջնային խնդիրներն այսօր:

Ուսումնական հաստատությունն այժմ բարելավման ճանապարհին է, սակայն բազմաթիվ խնդիրներ դեռ մնում են չլուծված: Քուլեջում այժմ շինարարական աշխատանքներ են ընթանում, սակայն արդեն պարզ է, որ դասասենյակները չեն բավարարում լիարժեք ուսումնական գործընթացին. քանի որ մեկ մասնագիտությանն անհրաժեշտ է մի քանի դասասենյակ: Նյութատեխնիկական բազան լիարժեք ապահովված է, սակայն չկա հունքը, որն անհրաժեշտ է դասապրոցեսի համար: Քուլեջն այժմ չունի մարզադահլիճ. իսկ գրադարանն ու ընթերցասրահը ծառայում են որպես պահեստ:

Համագործակցության ինչպիսի՞ եզրեր կան սոցիալական գործընկերների հետ:

Սոցիալական գործընկերների ներգրավումը ՄԿՈՒ համակարգում անհրաժեշտ տեղեկատվության, գիտելիքների և խորհրդատվության տրամադրման, ինչպես նաև ուսանողների գործնական ուսուցման տեղերի ապահովման համար: Խնդիրների իրագործման համար անհրաժեշտ է տեղական մակարդակով ՄԿՈՒ համակարգի և ձեռնարկությունների միջև կայուն համագործակցության հիմնում:

Մասնագիտական կրթության և ուսուցման ոլորտում սոցիալական գործընկերության կայացման գործում մեծ դեր ունի թուլեջի կառավարման խորհուրդը:

Ո՞ր մասնագիտություններն են այժմ ավելի արդիական Գյումրիում, որոնք հնարավոր է ներառել միջին մասնագիտական կրթության համակարգում:

Այժմ Գյումրիում արդիական է համարվում «Հանրային սննդամթերքի տեխնոլոգիա» մասնագիտությունը, որը հնարավոր է ներառել միջին մասնագիտական կրթության ոլորտում:

Ի՞նչ նոր մասնագիտություններ եք նախատեսում ներդնել Ձեր քլեշում:

Քլեշում նախատեսվում են նոր մասնագիտություններ միջին մասնագիտական կրթության մեջ:

- Ապահովագրական գործ (ըստ ճյուղերի), նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) կրթությամբ.
- Կոմերցիոն գործունեություն (գովազդային գործակալ),
- Տրանսպորտային միջոցների շահագործում և նորոգում (ըստ տեսակների), (ավտոմեքենաների նորոգման փականագործ),
- Հասարակական սնունդ (խոհարար):

	2005	2010
Ընդունվածների թիվը	84	105
Ուսանողների ընդհանուր թիվը	282	288
Մենեսաշուտ պահունջարկ ունեցող մասնագիտություններ	2203 Հաշվողական տեխնիկայի և ավտոնատագված համակարգերի ծրագրային լալստիում	2201 Հաշվողական մեքենաներ, համակարգեր, համալիրներ և ցանցեր 2203 Հաշվողական տեխնիկայի և ավտոնատագված համակարգերի ծրագրային ապահովում
Վերուսրատամուկան դասախոսների թիվը	25	27
Սոցիալական գործընկերներ	«Շիրաչի հասրայիս հեռուստատեսություն» ՓԲԸ, Հայ Լուսրելական եկեղեցու Շիրակի ըենի ողջուկ-կրքուկան կենտրոն, Եյումրու գրադվածություն մարզային կենտրոն	ԼԼԷՁՕ Ուսիսական Լ. միջին մասնագիտական կրթության և ուսուցանան կենտրոն, «Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների» կենտրոն, Գյումրու Մ. Նաոյումղյանի անվան մանկավարժական ղնստիտուտ, ԳՊԵՅ Գյումրու մասնաճյուղ

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԵՎ ՄԻՋԻՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՀ ՎԱՅՈՑ ՁՈՐԻ ՄԱՐԶՈՒՄ

Ձորերի երկիր Վայոց Ձորի մարզի կապը Հայաստանի այլ բնակավայրերի հետ անցնում է վերելքների ու վայրէջքների ճանապարհներով և դժվարամատչելի լեռնանցքներով: Այն գտնվում է ՀՀ հարավային հատվածում: Մարզի բնակչության թվաքանակը 2010թ. հունվարի 1-ի դրությամբ կազմել է 55.8 հազ. մարդ:

Մարզի տնտեսության ընդհանուր ծավալի առյուծի բաժինն ընկնում է գյուղատնտեսությանը, մարզում զարգացած է նաև անասնաբուծությունը: Որոշակի տեսակարար կշիռ ունեն նաև թռչնաբուծությունը, խսողողագործությունը, պտղաբուծությունը և բանջարաբուծությունը:

Արդյունաբերության ոլորտում հիմնականում զարգացած են «Ջերմուկ» հանքային ջրերի և խսողողի գինու արտադրությունները, որոնց տեսակարար կշիռները 2009թ. Հայաստանի Հանրապետության հանքային ջրերի և խսողողի գինու արտադրությունների ընդհանուր ծավալում համապատասխանաբար կազմել են՝ 59.5% և 9.4%:

Վայոց Ձորի մարզն աչքի է ընկնում ՀՀ-ում բնակչության ոչ միայն ամենափոքր բացարձակ թվով, այլև ամենացածր խտությամբ: Մարզի երեք՝ Եղեգնաձոր, Ջերմուկ և Վայք քաղաքները փոքր են: Մարզում առանձնահատուկ տեղ է գրավում Ջերմուկ քաղաքը, որը վայելում է առաջնակարգ առողջարանի հռչակ:

ԵՂԵՂԱԶՈՐ

Վայոց Ձորի մարզկենտրոն Եղեգնաձորը գտնվում է Երևանից 119 կմ հեռավորության վրա՝ զբաղեցնելով 27.4 քկմ մակերես: Բնակչության թվաքանակը կազմում է 8200 բնակիչ (2010թ.):

Ըստ քաղաքի զբաղվածության կենտրոնի ցուցանիշների գործազուրկ են 539-ը, իսկ աշխատանք է փնտրում 1021 բնակիչ: Աշխատանքային ռեսուրսների մեծ մասը զբաղված է գյուղատնտեսության, կրթական, արդյունաբերական, շինարարության և պետական կառավարման ոլորտներում:

Մինչ ԽՍՀՄ փլուզումը այստեղ գործում էին Երևանի «Էլեկտրասարք» արտադրատեխնիկական միավորման և «Հայգորգ» ֆիրմայի մասնաճյուղերը: Բուժում էին «Բալբաս» ցեղատեսակի ոչխարներ, որի բուրդը լավագույնն էր գորգագործության համար: Մեծ ճանաչում է ունեցել նաև ոչխարի կաթից արտադրվող «Բրինձա» պանիրը:

Ներկայումս քաղաքում զարգանում է վերամշակող արդյունաբերությունը, գործում են կահույքի, քարերի և շինանյութերի, գինու տակաոների արտադրամասեր, տրիկոտաժի և կարի արտադրություն: Այստեղ գործում է էլեկտրասարքերի գործարան, որտեղ արտադրվում են չսփիչ սարքեր: Արագ զարգանում է ագրոարդյունաբերությունը, արտադրվում են գինի, կաթնամթերք, պսիածո:

Եղեգնաձորում է գտնվում մարզի միակ միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունը՝ Վայոց Ձորի մարզի պետական տարածաշրջանային քոլեջը:

ՎԱՅՈՑ ՁՈՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՏԱՐԱԾԱԾԵՐՋԱՆԱՅԻՆ ՔՈԼԵՋ

Վայոց Ձորի մարզի պետական տարածաշրջանային քոլեջը հիմնադրվել է 1971թ. որպես Երևանի էլեկտրոմեխանիկական տեխնիկոմի Եղեգնաձորի մասնաճյուղ: 2001թ. հոկտեմբերին այն վերանվանվեց Եղեգնաձորի պետական քոլեջ: Քանի որ ուսումնական միակ հաստատությունն է մարզում, այստեղ իրականացվում են ինչպես միջին մասնագիտական, այնպես էլ մախնական մասնագիտական կրթական ծրագրեր:

Մինչև մասնագիտական կրթական ծրագիրն իրականացվում է հետևյալ մասնագիտություններով.

- 0302 Հայոց լեզվի դասավանդում,
- 0201 Իրավագիտություն,
- 0601 Էկոնոմիկա. հաշվապահական հաշվառում և աուդիտ,
- 0603 Ֆինանսներ (ըստ մյուլդերի),
- 2201 Հաշվողական մեքենաներ, համակարգեր, համալիրներ և ցանցեր,
- 2203 Հաշվողական տեխնիկայի և ավտոմատացված համակարգերի ծրագրային ապահովում:

Նախնական մասնագիտական կրթական ծրագիրն իրականացվում է հետևյալ մասնագիտություններով.

- 2704 Գինեգործություն և իյուբերի արտադրություն,
- 2809 Կարի արտադրության տեխնոլոգիա,
- 2311 Հասարակական սնունդ,
- 0515 Զարդակիրառական արվեստ (Փայտի գեղարվեստական փորագրող):

Հարցազրույց Վայոց ձորի պետական տարածաշրջանային քոլեջի տնօրենի հաշմանուշ Մարգարյանի հետ

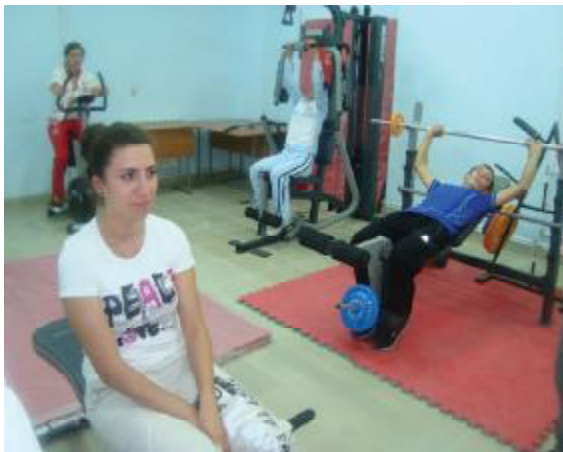
Ե՛րբ է եղեգնածորի պետական քոլեջում մեկնարկել բարեփոխումների գործընթացը, և ի՞նչ պիսի հաջողություններ է այսօր արձանագրվել:

Բարեփոխումները, ըստ էության, սկսվել է 2008 թվականից. երբ քոլեջը դարձավ Վայոց Ձորի մարզի տարածաշրջանային ուսումնական կենտրոն: Մինչ այդ շենքային պայմանները վատ էին, կարելի է ասել՝ հեռու բարձրորակ կրթություն կազմակերպելու համար նպաստավոր չինելուց: Շենքային պայմանների բարելավումից բացի, ուսումնական հաստատությունը հարստացվել է նաև տեխնիկապես. ներկայումս մեր քոլեջի նյութատեխնիկական ժամանակակից բազան հնարավորություն է տալիս կազմակերպել արդյունավետ կրթություն:

Ո՞րոնք են տարածաշրջանում պահանջարկ վայելող մասնագիտությունները:

Մարզում կատարված սոցիալ-տնտեսական վերլուծությունները փաստում են, որ գինեգործությունը հեռանկարային ճյուղ է: Դիմորդների շրջանում արհեստագործական մասնագիտություններից հետաքրքրությունը մեծ է փայտամշակման, գորելենագործության, գորգագործության նկատմամբ:

Ո՞րոնք են այսօր Ձեր ուսումնական հաստատության առջև ծառացած առաջնային խնդիրները:

Մեզ համար առաջնային խնդիրն այսօր ուսանողների գիշերակացի հարցն է: Մարզի հեռավոր համայնքներում կան շատ բանիմաց և մասնագիտական ուսում ձեռք բերել ցանկացող երեխաներ, սակայն հանրակացարանի բացակայության պատճառով չեն կարողանում կրթություն ստանալ մեր ուսումնական հաստատությունում: Մենք այժմ այս ուղղությամբ որոշակի աշխատանքներ ենք կատարում. փորձում ենք գտնել կրթության ոլորտում ներդրում կատարել ցանկացող հովանավորի. որի աջակցությամբ կկարողանանք լուծել հանրակացարանի հարցը:

Ինչպե՞ս են որոշվում թույլտվություն դասավանդվող մասնագիտությունները:

Քոլեջն ունի վերլուծաբանների խումբ, որը հետազոտություններ է անցկացնում. թե թույլե՞լի շրջանավարտներից որ մասնագիտությամբ քանիսն են ընդունվում աշխատանքի: Այդ առումով թույլե՞լ շատ ճկուն է և կարողանում է արագ փոխել մասնագիտությունների ցան-

կը: Անցած տարիների ընթացքում թույլե՞լ տվել է շուրջ 3500 շրջանավարտ՝ 32 մասնագիտություններով:

Օրինակ՝ մեր ուսումնական հաստատությունում նախկինում դասավանդվում էր «Բանկային գործ» մասնագիտությունը, որի ուսուցումը մենք դադարեցրեցինք. մեր վերլուծությունները պարզեցին, որ այդ մասնագիտության շրջանավարտներն աշխատաշուկայում պահանջարկ չեն վայելում: Վերջին չորս տարվա ընթացքում մեր շրջանավարտների 73 տոկոսն աշխատանք ունի, թեպետ պետք է փաստեն, որ նրանցից մոտ 15 տոկոսն է իր մասնագիտությամբ աշխատում:

Կարճաժամկետ ինչպիսի՞ դասընթացներ եք իրականացնում:

Վայոց Ձորի տարածաշրջանային-բազմագործառության թույլե՞լ իրականացվում են մասնագիտական բարձրագույն և վերապատրաստման կարճաժամկետ դասընթացները հետևյալ մասնագիտությունների գծով.

- «Բարմեն»,
- «Մատուցող»,

Համագործակցության ինչպիսի՞ եզրեր կան սոցիալական գործընկերների հետ:

Մեր քոլեջն ունի մեծ փորձ սոցիալական գործընկերության հարցում: Մարզի տարբեր ընկերություններ համագործակցում են մեզ հետ, ձգտում աջակցել մեզ: Մենք փորձում ենք աշխատանքային պայմանագրեր ունենալ նրանց հետ, բայց աշխատանքի ընդունվելու դեպքեր դեռ չեն դիտվել: Պատճառներից գլխավորն այն է, որ այդ ընկերությունները պարզապես աշխատատեղեր չունեն: Թերևս հաջողություն կարելի է համարել այն, որ վերջերս «Արենի գինու գործարան» ՓԲԸ-ն դիմել է քոլեջին. որպեսզի պատրաստենք 6 մասնագետի:

- «Արաիի վարիչ»,
- «Մատնահարդարում»,
- «Դրուշակագործություն»,
- «Խոհարարություն»,
- «Վարսահարդարություն»,
- «Ատաղծագործություն, մանրահատակագործություն, սպակեգործություն»,
- «Շենքերի և կառույցների սանիտար-տեխնիկական սարքավորումներ»,
- «Շինարարական, հարդարման աշխատանքների իրականացում»,
- «Համակարգիչների շահագործում»:

	2000	2010	
		Միջին մասն.	Արևելահայկ.
Ընդունվածների թիվը	115	81	37
Ուսումնողների ընդհանուր թիվը	135	294	
Ամենաշատ աահանցարկ ունեցող մասնագիտությունը	0302 Հայոց լեզվի դասավանդում 0201 Իրավագիտություն 0601 Էկոնոմիկա, հսկայաշինական հաշվառում և աուդիտ	2203 Հաշվողական տեխնիկայի և ավտոմատացված համակարգերի ծրագրային ապահովում 2201 Հաշվողական մեթոդներ, համակարգեր, հուսնայիններ և ցանցեր 0601 Էկոնոմիկա, հաշվառական հաշվառում և աուդիտ	0515 Ձարդակիր առական արվեստ 2704 Գինեգործություն և հյուրերի սպասարկություն
Կերպարարաւրված դասախոսների թիվը	2	23	
Սոցիալական գործընկերները	-	-«Գեոտաւրու մ» ՍՊԸ /գինու արտադրություն, սյահածոների գործարան -«Արենի գինու գործարան» -ՀՀ «Արտակ հույանարյան» հիւանդ վերամշակում -«Գեոտաւրու Գեոարդ» ՍՊԸ /կարմամբերի արտադրություն, տեխ. սարքերի արտադրություն	

Ուսանողական տարիները կյանքի թերևս ամենահետաքրքիր փուլերից է, որը կանխորոշում է մարդու ապագան: Միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում ուսուցումը իրաչանաջնչու դեպքում երիտասարդների էյանքի այդ կարգի փուլը սկսում է աւելի վաղ 14-15 տարեկանից: «Մասնագիտական կրթություն և ուսուցում» ամսագիրն ուղևորվել է Երևանի թիվ 4 արհեստագործական ուսումնարան՝ տեղում տեսնելու, թա ինչպես են յրիտասարդներն ընտրել իրենց կյանքի այս ուղղությունը և ինչ հաջողություններ ու խճիրներ ունեն:

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԿՅԱՆՔ

Ինչպե՞ս որոշեցիք սովորել ուսումնարանում:

Մարիամ Միմոնյան, 18տ. Վարսավիրական արվեստ և զարդային դիմահարդարում բաժնի «Վարսահարդար» դրակավորում, 3-րդ կուրս: Ես այն կարծիքին եմ, որ հիմա թուլեցներ ավելի շատ են դիմում, քան ավագ դպրոցներ: Քանի որ ավագ դպրոց դիմում է նա, ով ցանկանում է հետագայում ուսումը շարունակել բարձրագույն ուսումնական հաստատությունում:

Թիվ 4 արհեստագործական ուսումնարան ինձ խորհուրդ է տվել ընդունվել իմ ծանոթներից մեկը: Սկզբում ես ցանկանում էի ընդունվել խոհարարության բաժինը, բայց ծնողներիս և ուսումնարանի տնօրենի հետ խորհրդակցելուց հետո որոշեցիք «Վարսահարդար» մասնագիտությունը:

Հակոբ Ասատրյան, 15 տ., ավտոփականագործ, 1-ին կուրս: Ծնողներս ինձ թույլ են տվել, որ ես ինքնուրույն որոշեմ իմ մասնագիտությունը: Դպրոցում տրվում են հիմնական գիտելիքներ, բայց ոչ մասնագիտություն. այստեղ այդ առարկաներից բացի, որոնք ուսուցանվում են դպրոցում, սովորում ենք նաև արհեստ, որը կյանքի ընթացքում պետք է գալու: Քանի որ եղբայրս արդեն խոհարարական բաժնում է սովորում, ես ընտրեցի ավտոփականագործի բաժինը:

Ջուլիետա Վարդանյան, 14տ., Վարսավիրական արվեստ և զարդային դիմահարդարում բաժնի «Վարսահարդար» դրակավորում, 1-ին կուրս: Քանի որ իմ դպրոցն ավագ չէր, և ես պետք է փոխել դպրոցը. գերադասեցի գալ ուսումնարան. որտեղ կստանամ նաև մասնագիտացում: Չեմ ափսոսում, որ եկել եմ. մասնավոր, որ վարսավիրությունն արդիմանական

մասնագիտություն է, իսկ նյութական առումով՝ բավականին ձեռնտու: Վաստակելն այժմ շատ կարևոր է. և մասնագիտություն ընտրելիս պետք է սնվայանս դա հաշվի առնել: Սկզբում ցանկանում էի խոհարարություն, սակայն, ինչպես ասում են, կինը կյանքի ընթացքում խոհարար դառնում է: Չեմ բացառում, որ հետագայում կփոխեմ մասնագիտությունս. սակայն միշտ գիտեմ, որ ունեմ վարսահարդարի արհեստ:

Ինչպիսի՞ն է այստեղ դասընթացը:

Մարիամ Միմոնյան: Զույգեր մեզ հնարավորություն է տալիս մասնագիտացում ձեռք բերելու համար գործնական աշխատանքներ անել: 3-րդ կուրսում մենք արտադրական պրակտիկաների նախատակով լինում ենք տարբեր տեղերում՝ ծերանոցներ, ճանկատներ և այլուր:

Ջուլիետա Վարդանյան: Մեր ուսումնական հաստատությունն ունի վարսահարդարման իր սենյակը. որտեղ ամեն հիմնադրաքի մենք աշխատում ենք: Այն անվճար ծառայություններ է մատուցում բոլոր ցանկացողներին և մեզ հնարավորություն է տալիս սովորել: Մեր «հաճախորդները» ուսանող-ընկերներն են. երբեմն նույնիսկ՝ ուսուցիչները:

Ձեզ դո՞ր են զալիս նոր ուսումնական ծրագրեր, մասնավորապես մոդուլային մեթոդով անցկացվող դասալրոցները:

Հակոբ Ասատրյան: Մոդուլային մեթոդն ունի և դրական, և բացասական կողմեր. մեզ հանձնարարվում է համացանցից գտնել ավտոմեքենաների դետալների վերաբերյալ նյութեր: Սա լավ է. քանի որ համացանցում բազմազանությունը մեծ է, սակայն ոչ բոլորն ունեն նման հնարավորություն. դա բացասաբար է անդրադառնում: Այդ նախատակով վարպետը տալիս է դասախոսությունը. որպեսզի մենք պատճենենք

ու հավաքենք թղթալսման: Տեսական դասընթացի ժամանակ վարպետը մեզ բացատրում է տրված նյութի բովանդակությունը:

Ջուլիետա Վարդանյան - Դասախոսություններն ավելի լավ էին: Մենք պատրաստ ենք մոդուլային ծրագրերի վերաբերյալ մեր դժգոհություններն արտահայտել:

Ռոբ կիսմարտեռ ուսումնարանի դրական կողմը:

Մարիամ Միմոնյան - Ուսումնարանում ես ինձ հասում եմ զգում: Երբ գնում եմ ընկերուհուս մոտ բժշկական համալսարան. ուսանողներն իրար չեն ճանաչում: Այստեղ, քանի որ ուսումնարանը փոքր է, բոլոր կուրսերը բոլորին գիտեն, դենքով ճանաչում են:

Ջուլիետա Վարդանյան - Մինչև ընդունվելը ամենաշատը վախենում էի, որը իմ դպրոցական ընկերներից պետք է հեռանամ, գնամ մի միջավայր. որտեղ բոլորն անձանք են: Բայց

հենց առաջին օրվանից կուրսեցիներով շատ մտերմացանք, ոնց որ մի ընտանիք լինենք:

Ի՞նչ կցանկանայիք փոխել ձեր ուսումնարանում:

Մարիամ Միմոնյան - Երբ սկզբում եկա, մայրիկիս ասացի. «Այս անշուք շենքում պետք է դաս սովորե՛մ»: Բայց երբ ներս մտա. ինձ անհարմար զգացի տնօրենի լավ վերաբերմունքից: Շատ ցանկալի կլինի, որ շենքը վերանորոգվի, լսարաններ կան, որոնք վառարաններով են ջեռուցվում:

Ջուլիետա Վարդանյան - Մանեկեցներ լինեին, որոնց վրա կարողանայինք սանրվածքներ անել:

Դակոբ Ասատրյան - Մեքենաների դետալներն ուսումնասիրելու համար ավելի շատ դիտակոսիկ պարագաներ են պետք:

Ի՞նչ եք անելու ուսումնարանն ապագայելուց հետո:

Ջուլիետա Վարդանյան - Միշտ ցանկանում էի կամ լրագրող դառնալ, կամ ընդունվել Թատերական ինստիտուտ: Դպրոցում շատ միջոցառումների եմ մասնակցել. որոշել եմ զնալ Թատերական ինստիտուտ:

Մարիամ Միմոնյան - Չեմ կարծում, որ հեշտ կգտնեմ աշխատանք: Վկայականը կարևոր է,

կարևորը գիտեցինք է. որակը: Եթե ցանկանամ աշխատել իմ մասնագիտությամբ. ճիշտ չի լինի, եթե ասեմ, որ այստեղ ստացած գիտելիքս լիարժեք հնարավորություն կտա ինձ աշխատանք գտնել: Այժմ ցանկանում եմ ուսումնալսել Թատերական ինստիտուտում:

*Երևանի թիվ 6 արհեստագործական ուսումնարան
Ձուլիեստա Վարդանյան, վարսավիրական գործ, 1-ին կուրս*

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԿՅԱՆՔ

Ասում են՝ կյանքում ոչինչ հավերժ չի լինում. ինչ ունի սկիզբ, ունի մահ վերջ։ Դպրոցական կյանքն էլ ունեցավ իր ավարտը։ Դեռ որոշ ժամանակ առաջ, լսելով դպրոցն ավարտելու մասին որևէ խոսակցություն, արջունքները սկսում էին խեղդել կոկորդս, և ես մոտովի թերթում էի կյանքիս նորաստեղծ գրքի սակավաթիվ էջերը... Առաջին սեպտեմբերի մեկը, առաջին ուսուցչուհին, բազում միամիտ ու անմեղ երեխաների հարազատ հայացքներ. նրանք այսօր իմ լավագույն ընկերներն են։ Աչքերիս առաջ գալիս են այն երջանիկ ու պայծառ օրերը, որոնք անց են կացրել դպրոցի տաք և հարազատ պատերի ներսում։ Դրանք իմ ապրած հիասքանչ տարիներն են, որոնք ցույց տվեցին կյանքի դժվարին ուղին և օգնեցին ինքնահաստատվել։ Բայց այդ կարոտագին օրերն այժմ իմն են՝ որպես երազ...

Այս. այնքան բան են թողնում հետևում և փորձում հաջորդ քայլն անել։ Շատ տխուր է և ցավալի. բայց ի՞նչ արած, մեզ մնում է հասկանալ. որ կյանքը շարունակվում է, և դեռ շատ փուլ դռներ կան, որոնք պետք է բացել։

Հիմա արդեն մտել են մի անծանոթ ու նոր աշխարհ, որն ինձ համար պայքարով ու անակնկալներով լի է, և դրանք հաղթահարելու համար պետք է մաքսաբել ու հավատալ սեփական ուժերին։

Դեռ սկզբում ինձ թվում էր, որ չեմ կարողանա հարմարվել այս նոր կյանքին։ Այն միտքը, որ արդեն ուսանող եմ, որ ունեմ ուսանողական տոմս. կարծես ինձ ազատում է մանկական կամակորություններից և ստիպում ձգտել ավելի հասուն մտածել ու գործել։ Այժմ նոր եմ զգում. թե ինչքան

մեծ է անդունդը դպրոցական և ուսանողական աշխարհների միջև, կարծես երկու տարբեր բևեռներ լինեն, որոնց վիճակված չէ երբևէ հասնել...

Այժմ կյանքս մի նոր երանգ է ստացել... Ես հասկացա. որ ուսանողական կյանքը թեև դժվար է. բայց և գեղեցիկ։ Այն հաստատուն քայլերով տանում է դեպի ապագա։ Մնում է միայն քաղել այն ամենը, ինչ հնարավոր է, և հայտնվել ճիշտ պահին ճիշտ տեղում։

Գյումրի

Սգավոր քաղաք, փլատակ Գյումրի,
Վիրավոր ընկած լալիս ես Գյումրի
Դարձել ես տխուր, ավերակ Անի,
Քանդողիդ տունը քանդվի, Գյումրի:

Նահատակ եղան շատ հազար, Գյումրի,
Երեսիդ մեռոն չմնաց, Գյումրի,
Դարձել ես բնավեր պատկերով Անի,
Քանդողիդ տունը քանդվի, Գյումրի:

Արագած մայրը սեւ հագավ, Գյումրի,
Շիրակի դաշտը չորացավ, Գյումրի,
Ախուրյան գետը՝ դուդուկի մորմոք
Քանդողիդ տունը քանդվի, Գյումրի:

Յոթ-վերք զանգը լռել է, Գյումրի,
Փրկչիդ վանքը փլվել է, Գյումրի,
Խաչերդ ընկան, մոմերդ հանգան,
Քանդողիդ տունը քանդվի, Գյումրի:

Աղիաց տվող, պատվական Գյումրի,
Մեղքի մեջ կորար, մեղա քեզ, Գյումրի,
Անեծք էր՝ բռնեց, անհիշված անուն,
Քանդողիդ տունը քանդվի, Գյումրի:

Դարձել ես Անի, Կումայրի, Գյումրի,
Գյումրեցունց համար սրբավայր, Գյումրի,
Քո Շիրակ որդին քո ցավը տանի
Քանդվածդ տունը չինվի, Գյումրի:

Ամալյա Աբրահամյան
Գյումրու մանկավարժական քոլեջի Նախադպրոցական բաժին

ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒՄ ԵՆ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ

Երեւանի թիվ 6 արհեստագործական ուսումնարան

Վայոց Ձորի մարզի պետական տարածաշրջանային քոլեջ

Ամասիայի արիեստագործական ուսումնարան

ՀՈՂԱՇԻՆԱՐԱՐ - ՏԵԽՆԻԿ

Քչերին է հայտնի հողաշինարարի մասնագիտական և աշխատանքային գործունեության շրջանակը. թեև մեր հանրապետության տնտեսական կյանքում այն կարելի է դասել աշխատաշուկայում մեծ պահանջարկ ունեցող զբաղմունքների շարքին:

Եթե հակիրճ բնութագրենք ներկայացվող մասնագիտությունը, ապա կարող ենք արձանագրել, որ հողաշինարարը զբաղվում է հողօգտագործման արդյունավետ միջոցառումների մշակմամբ և դրանց կազմակերպման ու փաստացի իրականացման հարցերի համակարգմամբ:

Հողաշինարարի առաքնահերթ աշխատանքային պարտականություններից են գյուղացիական տնտեսություններում, ձեռնարկություններում, շինարարական կազմակերպություններում կամ դրանց ստորաբաժանումներում հողաշինարարական աշխատանքների արդյունավետ կազմակերպումն ու կառավարումը: Հողաշինարարը պարտավոր է վերլուծել և համակարգել հողաշինարարական աշխատանքներով զբաղվող հիմնարկությունների ներքին հնարավորությունների, աշխատանքային պայմանների առանձնահատկությունների, տեխնիկական և տեխնոլոգիական հագեցվածության մակարդակի ու առկա մարդկային ռեսուրսների որակական հատկանիշները: Նա նաև ապահովում է ամենօրյա աշխատանքների, հերթափոխի գրաֆիկների, ամվտանգության կանոնների և աշխատանքային միջավայրում առողջապահական չափանիշները:

Այսինքն՝ կարելի է ստանձնանքներ հողաշինարարի հետևյալ կարողությունները.

- կատարել շինարարական օբյեկտները ճշգրիտ բնական տեսքի բերելուն միտված երկրաբաշխական (գեոդեզիական) աշխատանքներ,
- հավաքել, համակարգել և պատրաստել բազմակողմանի աշխարհագրական նյութեր՝ շենքերի, ջրանցքների, ճանապարհների ու այլ օբյեկտների մոխագծման և շինարարության համար,
- կազմել տեղագրական, հողային և աշխարհագրական քարտեզներ,
- իրականացնել տեղանքի մակերևույթի տեղանքագրական նկարահանումներ՝ ճիշտ օգտա-

գործելով համապատասխան սարքեր ու գործիքներ, միաժամանակ ստուգել և կարգավորել վերջիններիս աշխատանքային պիտանելիությունը,

- ուսումնասիրել հողի կառուցվածքը և բաղադրությունը, ճշտորեն սահմանագրել հողագործության ու անտառաբուծության համար առավել նպատակահարմար շրջանները,

- գնահատել հողերի բերրիության և գյուղատնտեսական մշակաբույսերի բերքատվության բարձրացման ագրոտեխնիկական միջոցառումները,

- մշակել և առաջարկել հակաողողումաշումային (հակաերոզիոն) ու ջրատեխնիկական պարզ կառույցների շինարարական նախագծեր,

- հետազոտել վայրի բնության պահպանության ռազմավարական հայեցակարգերը,

- կազմել արոտավայրերի խնայողաբար օգտագործման ծրագրեր,

- հավաքել շինարարական նյութերի և հողերի նմուշներ՝ դրանք ենթարկելով լաբորատոր փորձաքննության ու դաշտային ստուգման,

- կազմել տեխնիկական փաստաթղթեր և մասնագրեր, կատարել պարզագույն հաշվարկներ,

- հաշվել հողաշինարարական աշխատանքներում պահանջվող նյութի, հումքի և աշխատանքի ծախսերն ու դրանց դրամական արժեքը,

- օգտվել համակարգչից՝ դժվար պատճենահանվող և թվային տվյալներ պարունակող աշխատանքային գծագրերն ու քարտեզները փոփոխելու կամ թարմացնելու նպատակով,

- ձեռնարկել դիտումներ, դիտափորձեր և փորձարկումներ,

- բացահայտել հողաշինարարական աշխատանքներում ծագող խնդիրները՝ մատնանշելով դրանց հաղթահարման ուղիները,

- վերծանել անբուսականացման լուսանկարները:

Հողաշինարար-տեխնիկը պետք է լինի ուշադիր, խորաթափանց, վերլուծող, նախաձեռնող, կարգապահ և հետևողական:

Հավելենք. որ սկսնակ հողաշինարար-տեխնիկի ամսական աշխատավարձն արևմտաեվրոպական երկրներում (Ֆրանսիա, Մեծ Բրիտանիա, Գերմանիա, Շվեյցարիա և այլն) կազմում է 1500-1700 եվրո, Ռուսաստանում՝ 600-750 եվրո, իսկ Հայաստանում՝ մինչև 150-180 եվրոյին համարժեք դրամ: Մասնագիտական որակավորման և աշխատանքային փորձառության բարձրացմանը զուգընթաց կարելի է վաստակել ավելի շատ. Արևմտյան եվրոպայում՝ 3000-4000 եվրո, Ռուսաստանում՝ 1500-2000 եվրո, իսկ Հայաստանում՝ մինչև 500 եվրո:

Հողաշինարար - տեխնիկի պարտադիր չափանիշներն են.

- Մասնագիտական ուսուցում հողաշինարարության ոլորտում՝ միջին մասնագիտական կրթության վկայականի ձեռքբերմամբ,

- Նկարահանող, վերծանող և չափագրող սարքերի ու սարքավորումների հետ վարվելու, դրանց անսարքությունները վերացնելու կարողություն,

- Քարտեզներ կազմելու և ընթերցելու հմտություն,

- Գործարարության դրսևորում, թիմային աշխատանքի ղեկավարում. հողային օրենսդրության և հողային կադաստրի հիմնադրույթների բավարար տիրապետում,

- Քիմիա և կենսաբանություն,

- Մաթեմատիկա,

- Աշխարհագրություն և քարտեզագրություն:

«Պետք է մի բան զոհել ինչ-որ բան ստանալու համար»

20-ամյա Ղավիթ Ղանիելյանը 6-րդ տարին է, որ աշխատում է խոհարարության ոլորտում: 2008թ. նա ավարտել է Երևանի Զբոսաշրջության, սպասարկման և սննդի արդյունաբերության հայ-հունական պետական թուղթի խոհարարական բաժինը, որից հետո 2011թ. ավարտել է նույն թուղթի տուրիզմի բաժինը:

-Դնչպե՞ս «հայտնվեցիր» թուղթում:

-14-ում դպրոցն ավարտեցի և ընտրության առաջ կանգնեցի, թե ուր գնամ: Ուզում էի բժիշկ դառնալ, սակայն կյանքը, ֆինանսական դրությունը ստիպում են երազանքները մի կողմ դնել և ընտրել այնպիսի մասնագիտություն, որով կարելի է աշխատանք գտնել Հայաստանում: Ընտանիքով որոշեցինք դիմել պոլիտեխնիկ, սակայն չկարողացա ընդունվել: Իսկ դիպլոմիս միավորները բավարարում էին թուղթում սովորելու համար: Ծանոթ էլ կար. որն արդեն ավարտում էր և աշխատանք ուներ, նա ևս խորհուրդ տվեց:

-Դսկ ինչո՞ւ հենց խոհարարությունը:

-Ցանկացած տեղ ընդունվելիս մտածում ես, թե հետագայում աշխատանք կունենա՞ս, թե՞ չէ. քանի որ ուղղակի կրթություն ստանալը անիմաստ է: Զգում էի, որ խոհարարությունը կարող եմ: Կարևորն այն էր. որ կիսատ չթողնեի, քանի որ երբ մի գործ կիսատ է մնում. արդեն բնավորություն է դառնում ամեն ինչ անավարտ թողնելը: Ուսման ընթացքում սկսեց դուր գալ խոհարարությունը: Մտածում էի. «Եթե կորցնում եմ այդ մի քանի տարին, ինչո՞ւ չխորանամ այս մասնագիտության մեջ, քանի որ դարձ այնպիսին է. որ մեկ մասնագիտությունը քիչ է»:

-Դ՞նչ վայրերում ես աշխատել:

-Սովորելու ընթացքում արդեն աշխատում էի «Արմենիա-Մարիոթ» հյուրանոցում, դասախոսները հասկանում էին, որ իմ մասնագիտությամբ էի աշխատում. և ներում էին իմ բացակայությունները: Փորձը շատ էր. և ես

արագ մասնագիտացա: Անգամ եղել են դեպքեր. երբ վեճի եմ բռնվել դասախոսների հետ խոհարարական ինչ-որ նորարարության վերաբերյալ: Այժմ «Կայլ» ռեստորանում եմ աշխատում որպես շեֆ խոհարարի օգնական: Այս ռեստորանում աշխատելու համար ինձ օգնեց «Արմենիա-Մարիոթ» հյուրանոցում ձեռք բերած աշխատանքային փորձս: Մեզ մոտ այդպես է. երբ մեկը նոր գործ է դնում, հրավիրում է այն մասնագետներին, ում աշխատանքի որակը գիտի:

-Ինչո՞ւ ընտրեցիր տուրիզմը որպես երկրորդ մասնագիտություն:

-Հայաստանում խոհարարությունը սահմանափակ է. թեկուզ կերակրատեսակների քանակով: Եթե ուզում ես որակական մակարդակը բարձրացնել, պետք է գնալ արտասահման, իսկ դրա համար պետք է լեզուների իմացություն: Տուրիզմի բաժնում անգլերեն և հունարեն եմ սովորել:

-Հայաստանում այժմ երիտասարդները (ոչ միայն) անընդիստ բողոքում են, որ չեն կարողանում շտնել աշխատանք, քո կարծիքով ի՞նչն է պատճառը:

-Պատճառն այն է, որ շատերը չեն ցանկանում քչից սկսել: Օրինակ՝ ես 4 ամիս «Արմենիա-Մարիոթ» հյուրանոցում անվճար եմ աշխատել: Այդ ժամանակ ես փորձում էի ամեն կերակուրի պատրաստումը սովորել: Հետո սկսեցին շատ ցածր աշխատավարձ տալ մոտ 45 հազար դրամ: Այժմ աշխատավարձս կազմում է 160 հազար դրամ:

Մարդուն աշխատանքի ընդունելիս՝ սկզբում հաշվի են առնում նրա մարդկային հատկանիշները, որ նա պատրաստ է սովորել, պարտաճանաչ է եթե երիտասարդը գնա անծանոթ տեղ և ասի, որ ուզում է անվճար աշխատել, որ փորձ ձեռք բերի, նրան անպայման կընդառնա: Եվ եթե գործատուն նկատի, որ աշխատողը լավ է աշխատում, նա անպայման չի ցանկանա բաց թողնել նման աշխատողին: Պետք է մի բան գոհել ինչ-որ բան ստանալու համար:

-Ինչպիսի՞ն է լինելու քո երազանքի ռեստորանը:

-Ֆրանսիայի կամ Իտալիայի փոքր քաղաքում ընտանեկան փոքր ռեստորան բացել, որտեղ չի լինի մենյու: Հաճախորդը պարզապես կասի ես ուզում եմ օրինակ ձկան կերակուր, և ամեն ինչ խոհարարի իմպրովիզացիայի վրա է: Հայաստանում իմպրովիզացիա ասվածը գոյություն չունի: Հայաստանում հաճախորդը չի ցանկանում ինչ-որ նոր բան, որ խոհարարը պատրաստի: Այլ հենց դա է թերությունը, որը սահմանափակում է խոհարարի կարողությունները: Մենյուում կա 70 կերակուրեսակ, և դու միայն այդ յոթանասունն ես պատրաստելու, երբեք ոչ մի ավել բան:

-Որո՞նք են քոլեզում սովորելու առավելությունները:

-Շատ դեպքերում մեծահասակ խոհարարները գիտեն, թե ինչ պետք է անել, բայց չգիտեն, թե ինչու, այսինքն տեսությանը չեն տիրապետում: Նրանք գործնականորեն են հասել այդ հմտությանը, իսկ քոլեզում մենք ստացել ենք այդ հարցերի պատասխանները: Քոլեզում սովորել ենք նաև տնտեսագիտություն հենց սննդի բիզնեսի համար, այսինքն՝ ռեստորան բացելու դեպքում ես համապատասխան գիտելիքներ ունեմ:

-Որպես ճանապետ, ի՞նչ կասես հայկական խոհանոցի մասին:

-Հայկական խոհանոցն աղքատիկ է, քանի որ լավ ուսումնասիրված չէ: Հայկական դասական խոհանոցը բացահայտելու համար պետք է գնալ գյուղեր, որտեղ պահպանվել են տարբեր տեսակներ: Իրականում համեմունքն է ստեղծում կերակուրը, իսկ հայկական խոհանոցում համեմունքները շատ չեն:

-Իսկ տանը պատրաստո՞ւմ ես «համով-համով» ուտեստներ:

-Տանը ընդհանրապես չեմ պատրաստում, քանի որ աշխատանքի ժամանակ այնքան եմ պատրաստում, որ տանը էլ հավես չի լինում, մանավանդ երբ մայրս խնդրում է ինչ-որ բան պատրաստել: Բայց մեկ-մեկ որ տրամադրություն եմ ունենում, հավետով պատրաստում եմ:

«Ձարմանում եմ, որ 19 տարեկան եմ և արդեն աշխատում եմ»

19-ամյա Մարիթան Տաշչյանը ավարտել է Ֆինանսաբանկային քոլեջ-հիմնադրամի «Ապահովագրական գործ» բաժինը և արդեն մեկ տարի աշխատում է «Ռոսգոսստարխ-Հայաստան» ապահովագրական ընկերությունում՝ որպես վաճառքի մենեջեր, և ստանում է ամսական 120 հազար դրամ աշխատավարձ: Մարիթանի նպատակներից է ունենալ սեփական ապահովագրության ընկերությունը:

-Ինչպե՞ս ընտրեցիր հենց ապահովագրական գործը:

-Մեր դասախոսներն ասում էին, որ մեր բախտը բերել է, քանի որ ճիշտ ժամանակին սովորեցինք ապահովագրությունը. առաջին շրջանավարտներն էինք: Ընդունվելիս շատերն էին վախենում այդ մասնագիտությունն ընտրել, քանի որ ապահովագրությունն այնքան էլ զարգացած չէր Հայաստանում. դրա համար

հիմնականում բոլորը բանկային գործն էին ընտրում: Բայց ես ռիսկի դիմեցի և մասնագետ դարձա ապահովագրության զարգացման փուլում:

-Ի՞նչ տվեց քոլեջը քեզ:

-Սովորելու ընթացքում առաջին տարին հիմնականում տեսական գիտելիք ստացա, իսկ երկրորդ տարում գործնական մասն էր. գնում էինք տարբեր ապահովագրության ընկերություններ:

-Աշխատանքի առաջարկություններ եղա՞ն այդ ընկերությունների կողմից:

-«Գրիար» ապահովագրական ընկերությունը թեև գերադասում էր Տնտեսագիտական համալսարանի շրջանավարտներին, այնուամենայնիվ, դասախոսի շնորհիվ մեր կուրսից երկու հոգիս կարողացանք պրակտիկայի գնալ՝ հենց քոլեջում սովորելու տարիներին: Ընկերությունում մեզ լավ էինք դրսևորել, և ավարտելուց հետո արդեն պետք է գնայիք այնտեղ աշխատելու, սակայն ընկերությունը փակվեց:

-Յե՞շտ էր գտնել աշխատանք:

-Տարբեր տեղեր էի ուղարկել ռեզյումեն, սակայն ոչ մի տեղից չէին կանչում: «Ռոսգոսստարխ-Հայաստան» ապահովագրական ընկերությունում միանգամից ընդունեցին: Այժմ մեր աշխատավայրում կա քոլեջ ավարտած երկու աշխատակից: Դեկավարությունը, տեսնելով մեր գիտելիքները, արդեն աշխատող ընտրելու հարցում տարբերություն չի դնում քոլեջի և բուհի շրջանավարտների միջև:

-Ի՞նչ խորհուրդ կտաս երիտասարդներին, որոնք աշխատանք չեն գտնում:

-Երիտասարդների «գործ չկա» ասելը զալիս է հուսախաբությունից: Ամեն դեպքում պետք է ռիսկի դիմել, և ամենակարևորը՝ չհուսահատվել: Անպայման պետք է պայքարել, ցույց տալ, որ, իրոք, գիտելիք ունես, և ամեն ինչ լավ կլինի: Եթե նույնիսկ մի դուռը փակվում է, պետք է գնալ հաջորդ դռանը, և հաստատ կգտնվի մի բաց

դուռ, որը քեզ կընդունի: Մինչև այստեղ աշխատելը ես էլ չատ հուսահատություններ եմ ունեցել: Արդեն մտածում էի աշխատանք չեմ գտնի. հենց տեսնեմ՝ քուեջն եմ ավարտել, ռեգյունես մի կողմ կդնեն, սակայն այդպես չեղավ:

-Քուեջի առավելությունը ո՞րը կարելի է համարել:

-Քուեջից ստացած գիտելիքներն ինձ ամբողջովին բավարարում են աշխատանքում. և մենք չենք զիջում բուհն ավարտած աշխատակիցներին: Շատ հաճախ զարմանում են, որ 19 տարեկան եմ և արդեն աշխատում եմ: Մինչև քուեջում սովորելը ընդհանրապես տեղյակ չէի ապահովագրությունից: Սակայն ուսումնասիրելով այն բոլոր կողմերից զգացի, որ շատ եմ սիրում այս մասնագիտությունը: Այժմ ես սովորում եմ Ֆինանսների ակադեմիայի «Ֆինանսներ և վարկ» բաժնում. որպեսզի ուսումնասիրեմ ամբողջ ֆինանսական դաշտը: Ամենակարևորը գիտելիքն է և ձգտումը, եթե մարդը սիրում է իր մասնագիտությունը:

«ԿՈՒՐԱԽԱՆԱՄ, ՈՐ ԿԳՆԱՅԱՏԻՆ ԶԱՐԶԱՐԱՆՔՍ»

Թեև Գյումրու այս թաղամասում բոլորը գիտեն ժամկոչյանների տան տեղը, այնուամենայնիվ, ամմիջապես կարելի է հասկանալ, որ մոտենում ես վարպետի տանը. երբ դուսն հետևից լավում է մուրճի հարվածների ձայնը: Հասկանում ես, որ միշտ հասցեով ես եկել. սա հայտնի մուշուրա սարքող վարպետ Էդիկի տունն է:

Մուշուրան պղնձից պատրաստված բաժակ է, որը կլկյան է դարձրել վարպետ Էդիկի հայրը՝ Սուրեն ժամկոչյանը: «Ներսում այնպես է հարմարեցված, որ երբ քուրը լցվում է, օդը մեջն է մնում: Խմելիս պղպշակներ են առաջանում, ու լավում է կլկոցի ձայնը: Կլկոց չի եղել, ես հայրիկս է հայտնաբերել. քթի ծակ է ունեցել. եսի իրա շնորհքն է: Ես ոչ մի բան չեմ ավելացրել, ոչ մի բան. չկա էլի եղ քթի ծակը», - գյումրեցուն հատուկ հուճորով պատմում է վարպետ Էդիկը:

Նրա արհեստանոցը տան նսխաշենն է, դազգահը սովորական փայտե կոճղը, իսկ գործիքները երկար պատմություն ունեն:

«Այս մկրատը, այս մուրճերը, բոլորը Էրզրումից բերած են: Պղնձագործությունը եղել է մեր պապական արհեստը: Միայն այսքանն է ինձ հասել. մնա ցածր թողել եմ Էրզրումում, ծանր եմ եղել: Տարբեր

գործիքներ են բերվել, պղնձից տարբեր չափերի ամաններ են սարքել»,- մեստոյա հսկայական մկրատով լատունից մուշուրայի մասերը կտրելով պատմում է վարպետ Էդիկը:

Նրա հայրը երկար տարիներ պղնձից ամանեղեն է պատրաստել Գյումրիում, մինչև սպումինե, էմալե ամանեղենի դարաշրջանը: Եվ քանի որ դրանք ավելի էժան էին. պղնձագործությունը՝ որպես արհեստ, մղվեց երկրորդ պլան:

«Մինչև հիմա էլ Մերձավոր Արևելքում կա պղնձագործությունը, իսկ հենց այս մուշուրայից չկա. սա միակն է»,- հայտարարում պատմում է 66-ամյա Էդուարդ ժամկոչյանը. ով արդեն 35 տարի ստրքում է տարբեր չափերի մուշուրեաներ ամենատարբեր մարդկանց համար:

Այնուամենայնիվ, ինչպես առաջին սերը. նա միշտ հիշում է իր առաջին մուշուրեան: 31 տարեկան էր. աշխատում էր Գյումրու Սևո-մարանային կոմպրեսորների գործարանում՝ իդկող հաստոցների խառատ: «Ես ժամանակ չունեի մուշուրեա սարքելու. աշխատանքն էր. հետո ընկերական շրջապատը. չէի մտածում արհեստի մասին»,- հիշում է վարպետ Էդիկը:

1976թ. գործարանը երկու ամիս պարապուրդ ունեցավ, իսկ ընտանիքը պահելու համար գումար էր անհրաժեշտ: Յայրն արդեն թոշակի էր գնացել և տնային պայմաններում պատրաստում էր պղնձե իրեր. որոնց թվում նաև մուշուրեան:

«Սկսեցի օգնել իորս: Դե, աչքս տեսել էր մինչ այդ, երկու շաբաթից արդեն պատրաստում էի: Առաջինը հիշում եմ. էն չէր, ինչ-որ հիմի, հիմի աչքերս խփած կենեմ... Դորս պատվերն էր. մեկ օրում սարքեցի. հիմա էլ մի հատը 7 ժամում եմ պատրաստում»,- պատմում է վարպետ չղաթարեղով մուրճել հերթական մուշուրեան: Դետո մի պահ դադարեցրեց կարծես հիշեց այդ ճակատագրական օրը. «Դորս ուրախությամբ չափ չկար, ինչ որ ես հիմա եսպես ուրախացել եմ, երբ որ Վահանս պատրաստե գը»:

Տղան՝ 29-ամյա Վահանը. այժմ օգնում է իորը. մեստաղից կոկվածքը տալիս է, որից հետո ժամեր շարունակ հայրը մուրճով ծեծում է մուշուրեան՝ բերելով իդեալական վիճակի: «Մի քանի տարի առաջ շատ ծանր հիվանդացա, հրաշքով եմ կենդանի մնացել, և հիմա որդիս չի թողնում, որ շատ աշխատեմ»,- մի պահ տխրում է վարպետը:

3 տարի առաջ տեղի ունեցավ այդ դժբախտությունը, և հենց դա էլ եղավ ճակատագրական ժամկոչյանների ընտանիքում և նրանց պապեմական արհեստի համար:

«Դայրս առողջական խնդիրներով հիվանդանոցում պառկած էր, ես էի մնացել տանը, ես պետք է հարց լուծեի, այլ տարբերակ չկար. չէի աշխատում... Նստա. սկսեցի սարքել: Սարքում էի, զսնգում իորս, հարցնում էի. թե ինչքո էնեմ, ինչքո չենեմ: Դիվանդանոցում պառկած պապան ուղղություն տվեց. սարքեցի: Եդ օրը տարա հիվանդանոց. նայեց, քսավ լավ է,- հիշում է իր կյանքի շրջադարձային պահերից մեկը Վահան ժամկոչյանը՝ վարպետ Էդիկի որդին: - Մինչև այդ շատ երկար տարիներ օգնել եմ՝ փոքր հասակից: Ծնվել-չեմ ծնվել. ես այս արհեստի ամեն ինչը տեսել եմ. շատ հարազատ է ինձ համար»:

Վահանը համոզված է. պետք է շարունակի իոր գործը մինչև վերջ, իսկ եթե արդեն նրա որդին չցանկանա շարունակել...

«Տխուր փաստ կլինի ինձ համար, բայց չեմ ստիպի. գուցե երկրորդ որդի կունենամ, ով կշարունակի...»- համոզված է Վահանը, ով տան երկրորդ որդին է: -Մեր պապական արիեստոն է. հասել է ինձի, ես որ թողեմ. եղիկ ամոթ է, միշտ չէ լինի: Այսօր դա մեր ընտանիքի գոյատևման աղբյուրն է... Հերս ուրախ է, պապս որ կենդանի լինեի, ինքն էլ կուրսխանար: Այդ ամենը թույլ չի տա չշարունակել. ակոսասանք չատ է»:

Վարպետ Էդիկը ցավով նշում է. որ մուշուրբա սարքերը մեռնող արիեստ է. սակայն աշակերտների մասին չի էլ մտածում. «Բոլորովին ցանկություն էլ չունեմ: Ինձ չատ են առաջարկել աշակերտներ պահել. եսից ինձ է, ինչի կվերցնեն...»

Ես չի սիրում նաև վերավաճառությունը. մուշուրբա կարելի է գնել միայն վարպետի տնից. «Չեմ սիրե ինչ-որ տեղ վաճառել. ես քրտինք եմ թափել. դրել եմ 8000 դրամ, նրանք ոչ մի բան չեն ըրե, դրել են 15000: Բան չեղած տեղը փող կաշխատեն... սիրում չէ»:

Մուշուրբաները հիմնականում պատրաստվում են լուտունից, ինչպես նաև արծաթից և պղնձից: «Երբ մի քիչ իմ ուզածով չի լինում, քիչըն կտխրին, չնայած հաճախորդը չի հասկնա, որտեղն է սխալ, բայց իմ տրամադրությունն կընկնի: Արծաթների վրա հատկապես կուրսխանամ. սիրում է»,- ասում է վարպետը:

Ամենահիշվող մուշուրբան պատրաստել է երեխաների մեծ որդու և դստեր համար. «Թնդանոթի արկից եմ պատրաստել. դա սվարկի տեղ չունի. լրիվ կտր է»:

Վարպետ Էդիկը չորս եղբայրներից ամենափոքրն է. նա է մնացել հոր հետ ապրելու, դրս համար էլ իրեն է փոխանցվել արիեստը: Շատ հարցերում իրեն աշակցում է կինը՝ Անահիտը. «43 տարի իրար հետ ենք ապրել, քիչ չէ. երկի մի քսան տարի էլ կծգենք էլի... Ոչ չատին կուրսխանամ, ոչ էլ քիչն կտխրեմ: Իմ տունս ես է. շատ չեմ ուզել... լավ է»:

Վարպետին շատ է մտահոգում Գյումրու այժմյան վիճակը. «Շատ տխուր է, թեև այսբան տարիների ընթացքում շատ բան է փոխվել. քանդված շենքերը վերականգնվել են»- խորհում է վարպետը: -Որպես վարպետաց քաղաք Գյումրին դեռ շարունակում է մնալ. կան ուժեղ վարպետներ. բայց ավագ սերունդն է: Ենթադրեմք են վարպետը, որ խառնատ է աշխատել. երեք աղջիկ ունի, վերջ, իրենից հետո եղ. ձևի վարպետ էլ չի կրնա պատրաստի, աշակերտ չի վերցնի. շատ-շատերը չեն վերցնի: Ի հարկե չկորչելու համար արժե, որ աշակերտ գտնե վերցնեն...»:

Այն երիտասարդներին, ովքեր աշխատանք են փնտրում, վարպետ Էդիկը խորհուրդ է տալիս. «Արիեստը ոսկե ապարանջան է, թող սովորեն, իսկ եթե ունեն իրենց արիեստը, թող շարունակեն: Ինչպես ասում են, արիեստավորը մինչև կեսօր է սոված. մինչ այդ դիմանում է»:

Մուշուրբան դարձել է Գյումրու խորհրդանիշներից մեկը. մի քանի տարի շարունակ քաղաքում անց է կացվում «Ոսկե մուշուրբա» մրցանակաբաշխություն, որի ժամանակ ոսկեգործ մուշուրբաներ են տրվում տարվա ընթացքում իրենց գործունեությամբ աչքի ընկած ընկերություններին. մարդկանց: Բոլոր մուշուրբաների վրա կարելի է տեսնել վարպետ Էդիկի «Ֆիրմային նշանը»՝ «ԺԷՍ»:

Հասարակության կողմից ուշադրությունը ներքուստ ուրախություն է պարզվում վարպետին. «Կուրսխանամ, որ կգնահատին չարչարանքս, մարդու դեմքին կնայեմ. եթե ուրախ ժպիտով կնայե, լավ կզգամ ինձի, որ արածս գործը կգնահատեն»:

ՀԱՐՑ ՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Արդյո՞ք մասնագիտական կրթությունը կարողություններին միտված չափորոշիչներով կազմակերպելու պարագայում չի

Իրականում հակասական է. կարողություններին միտված չափորոշիչների ներդրմամբ գիտելիքների նկատմամբ պահանջն էլ ավելի է աճում, քանի որ առանց գիտելիքի կարողություններ զարգացնել հնարավոր չէ: Նախկինում առաջնայինը գիտելիքն էր. այնինչ գործատուն գնահատում է մասնագետի կարողությունը: Ներկայում գործատուների և արհեստակցական միությունների հետ համատեղ գրեթե բոլոր մասնագիտությունների ուղղությամբ սահմանվել են մասնագիտական կարողություններ. իսկ ուսումնական հաստատությունները կիրառում են համապատասխան մեխանիզմներ, որպեսզի ապահովեն անհրաժեշտ գիտելիքներ: Կարողություններին միտված ուսուցման պարագայում գիտելիքները ծառայելու են որպես վերջնական արդյունքին հասնելու միջոց:

Եթե որևէ առարկա է մտցվում կրթական ծրագրում, ապա հաշվի է առնվում, թե ինչ սահ-

մաններում այն պետք է ուսումնասիրվի: Հենց այդ սահմանն էլ որոշում է կարողություններին միտված պետական կրթական չափորոշիչը: Այս տրամաբանությամբ է, որ գիտելիքների պահանջը ոչ թե նվազում. այլ ավելի որոշակի է դառնում: Այն ուղղակիորեն կապվում է ապագա մասնագետի գիտելիքների բազայի ստեղծման հետ: Արդեն ուսումնական հաստատությունը պետք է մշակի մեթոդաբանություն, թե ինչպես է հարկավոր ներկայացնել այդ ծրագրերը, որպեսզի դրանք լինեն էլ ավելի արդյունավետ:

«Բարձրագույն մաթեմատիկա» առարկայի ուսումնասիրում են բազմաթիվ մասնագիտություններ, սակայն այն հաշվապահին մի ծրագրով է պետք գալիս, տեխնիկին՝ մեկ այլ: Բոլոր մասնագիտություններում էլ ամուրը նույնն է, սակայն պետք է կատարվի ընտրություն, թե տվյալ մասնագիտությանն ինչ չափով է անհրաժեշտ:

Ի՞նչ փոփոխություններ կարելի է կատարել միասնական մշակված ուսումնական պլաններում եւ ծրագրերում:

Ուսումնական հաստատություններն ինքնուրույն են կազմում ուսումնական պլաններն ու ծրագրերը՝ խորհրդակցելով համապատասխան մարմինների հետ: Այսինքն, ըստ էության, դրանց կազմման պարտականությունը ուսումնական հաստատություններինն է: Քանի որ առաջին անգամ է առարկային փոխարինում մոդուլային փաստաթղթերը, ՄԿՈՒՋԱԿ-ը մշակել է միասնական ուսումնական պլաններն ու ծրագրերը, որոնք ուսումնական հաստատությունները կարող են փոփոխել:

• Որոշել ինչպես յուրաքանչյուր մոդուլ, այնպես էլ դրա բովանդակությունը՝ տեսական և գործնական պարապմունքների ժամաքանակը:

• Որոշել պրակտիկայի անցկացման նպատակա հարմար ժամկետները:

• Փոխել միջանկյալ աստեսավորման ձևը, որոշել, թե որն է նպատակահարմար՝ քննություն, թե՛ ստուգարք:

• Փոխել նախասիրական առարկաների ցանկը:

• Փոխել արձակուրդների անցկացման կարգը:

• Փոխել մոդուլների ուսումնասիրության անցկացման կարգը՝ պահելով մուտքային պահանջները:

• Որոշել գնահատման իր համակարգը:

Ծրագրերը կազմելիս ուսումնական հաստատությունները պետք է հաշվի առնեն նաև գործատուների կարծիքը:

Ուսումնական պլաններում շատ դեպքերում կիսամյակային քննություններ նախատեսված չեն: Ինչպե՞ս դա բացատրել, եւ ինչպես վարվել այդ դեպքում:

Սոդուլային ծրագրերը կարծես իմաստագրկուն են կիսամյակային ստուգարքներն ու քննությունները: Խնդիրն այն է, որ ուսանողները մինչև մոդուլի ավարտը պետք է գնահատված լինեն: Եթե տվյալ մոդուլն ունի հինգ գործնական պարապմունք, և ուսանողն ընդհանուր առմամբ դրական միավոր ունի, ապա կիսամյակի վերջում ևս մեկ անգամ ստուգում անցկացնելը

դառնում է ավելորդ: Սոդուլային համակարգում քննությունները իմաստ չունեն, քանի որ դրանց ժամանակ ոչ մի նոր բան չի պարզվելու: Իսկ եթե ուսումնական հաստատությունը ցանկանում է որևէ մոդուլից հետո քննություն նշանակել, նա ազատ է և կարող է այդ անել, սակայն մի փորձից հետո կհամոզվի, որ անիմաստ է:

Ո՞րն է կարողությունների գնահատման առանձնահատկությունը:

Հաճախ «գնահատում» ասելով հասկանում են «3, 4, 5» գնահատականները: Գնահատումը մի գործընթաց է, որի ժամանակ մենք հանգվում ենք, որ հասել ենք սպասված արդյունքին: Կարողությունների գնահատումն էլ այն է, որ ուսանողը տիրապետում է տվյալ կարողությանը: Այսինքն՝ այստեղ գնահատումը լինում է կամ «այո», կամ «ոչ»։ Կամ մարդը կարողանում է, կամ ոչ:

Գնահատման միայն մի ձև կա. ուսանողը

պետք է ի ցույց դնի իր կարողությունը: Օրինակ՝ եթե պետք է աղյուսակ լրացնել, ուսանողը կամ պետք է կարողանա լրացնել, կամ ոչ: Հնարավոր է՝ որոշվի, որ կարող է լինել 5 տոկոս շեղում: Եվ ուսանողը պետք է այնքան իրականացնի այդ գործողությունը, մինչև տիրապետի պահանջին:

Նախկինի նման արդեն լուծարքներ չեն լինի, քանի որ մոդուլի ավարտից անմիջապես հետո պետք է փակվի՝ պարզապես կամ «կատարել է» կամ «չի կատարել»:

Ինչպե՞ս ընտրել ընտրովի դասընթացը: Արդյոք հնարավո՞ր է տարբեր առարկաներ մտցնել:

Շատերի մոտ հարց է առաջանում, արդյո՞ք նույն մասնագետը կառաջանա, եթե տարբեր վայրերում տարբեր առարկաներ դասավանդվեն: Եթե Տավուշի մարզում պետք է այնպիսի առարկա, որը Սյունիքի մարզում անհրաժեշտ չէ, ապա ինչո՞ւ հաշվի չառնել գործատուների նման պահանջը: Դրանից ոչ թե որակավորումն է փոխվում, այլ մոտեցումը,

այն համապատասխանեցվում է գործատուի պահանջներին: Դրա համար էլ խորհուրդ է տրվում, որ ընտրովի դասընթացն ընտրելիս հաշվի առնվեն տեղական պայմաններն ու գործատուների պահանջները: Առանց ընտրովի դասընթացի որակավորումը չի կարող ամբողջական համարվել:

Վերանայվելու են արդյոք ներդրված չափորոշիչները:

Ամեն ինչ հավերժական չէ, միջազգային պրակտիկայում ընդունված է, որ 3-5 տարի ժամկետում այդ չափորոշիչները վերանայվեն: Այդ ժամանակահատվածում այնպիսի ներքին փոփոխություններ են կատարվում, որ այսօրվա չափորոշիչն այլևս չի համապատասխանում

տվյալ ժամանակատվածի պահանջներին:

Քանի որ Հայաստանում առաջին անգամ է ներդրվել, գուցե անհրաժեշտ լինի մեկ պարբերաշրջանից հետո վերանայել որոշ չափորոշիչներ:

Գործատուները ինչպե՞ս են մասնակցելու ուսումնական ծրագրերի մշակմանը:

Գործատուները պետք է իրենց պահանջները ներկայացնեն ուսումնական ծրագրերի մշակման ժամանակ, որպեսզի ապագա մասնագետը համապատասխանի այսօրվա շուկայի պայմաններին: Գործատուն մեկանգամյա

միջամտություն չունի. նա անընդհատ է հետևում: Ցավոք, քիչ են այն ուսումնական հաստատությունները, որտեղ գործատուները արդյունավետ են համագործակցում:

Կարո՞ղ է մեկ մոդուլի դասավանդումն անցկացվել մի քանի դասախոսների կողմից:

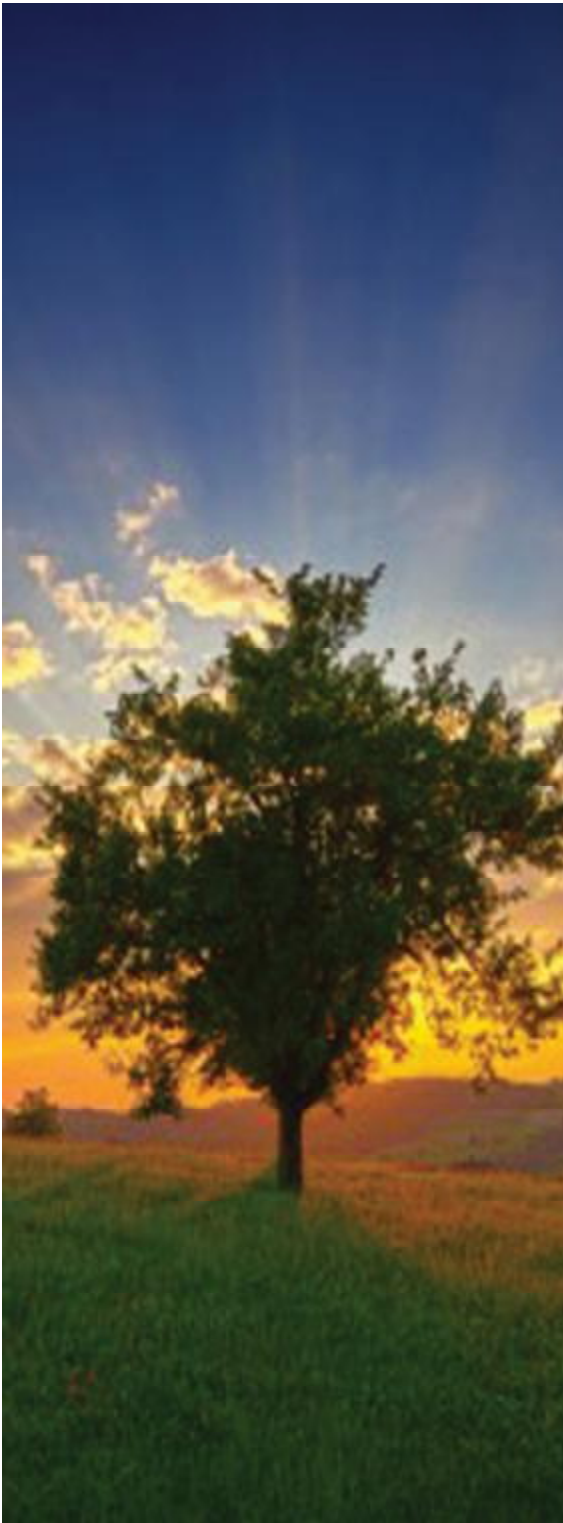
Քանի որ մեկ մոդուլը կարող է ներառել մի քանի առարկա, հնարավոր է, որ այն դասավանդեն մի քանի դասախոսներ: Թեպետ դրանք լինում են այնպիսի առարկաներ, որ տվյալ դասախոսը

պետք է տիրապետի դրանց: Բայց ուսումնական հաստատություններն ազատ են մի քանի դասախոսի ներառելու մեկ մոդուլ դասավանդելիս:

Ի՞նչ առանձնահատկություններ ունեն ուսումնառության նյութերը, եւ ինչքանո՞վ է անհրաժեշտ դրանց մշակումը:

Ուսումնառության նյութերը փոխարինելու են մախկին դասախոսական նյութերին, պարզապես եթե վերջիններում ամեն ինչ պատրաստի տրվում էր ուսանողներին և նրանք կարողանում էին միայն հետագայում աշխատել դրանց վրա, ապա ուսումնառության նյութերում տրամադրվում է

անհրաժեշտ մասը, իսկ մնացած մասն ուսանողը տեղում լրացնում է, ուսանողն անմիջական մասնակցում է դրա ձևավորմանը: Արդյունքում ուսանողը 70-80%-ով դասը սովորած է տուն գնում, քանի որ նա անմիջապես կիրառում է այն:

Լանդշաֆտի եվրոպական կոնվենցիայի նախագծի բովանդակային հիմնադրույթներն ու մոտեցումներն առաջին անգամ միջպետական մակարդակով քննարկվել և շրջանառության մեջ են դրվել Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի դեռևս 2000թ. հունիսի 19-ին Ստրասբուրգում (Ֆրանսիա) կայացած 718-րդ նիստում՝ նախնական հավանության արժանանալով 18 պետության կողմից (Բելգիա, Բուլղարիա, Դանիա, Թուրքիա, Իսպանիա, Իտալիա, Լիտվա, Լյուքսեմբուրգ, Խորվաթիա, Մալթա, Մոլդովա, Նորվեգիա, Շվեյցարիա, Պորտուգալիա, Ռումինիա, Սան Մարինո, Ֆինլանդիա, Ֆրանսիա):

Փաստաթղթի լրամշակված տարբերակի ստորագրման պաշտոնական արարողակարգը տեղի է ունեցել 2000թ. հոկտեմբերի 20-ին, Ֆլորենցիա (Իտալիա) քաղաքում հրավիրված Նախարարների համաժողովում (կոնֆերանսում): Նմանօրինակ համաձայնագրի ստեղծման գաղափարը ձևավորվել էր վաղուց, մասնավորապես, 1992 թ. հունիսի 3-14-ն ընկած ժամանակահատվածում Ռիո դե Ժանեյրոյում (Բրազիլիա) ՄԱԿ-ի հովանու ներքո կայացած «Շրջակա միջավայրը և զարգացումը» բարձր մակարդակի համաշխարհային համաժողովից հետո, որին 179 պետության կառավարական պատվիրակությունների շարքում հրավիրված է եղել նաև Հայաստանի Հանրապետության նախագահի գլխավորած պատվիրակությունը:

Լանդշաֆտի եվրոպական կոնվենցիայի գաղափարը 1994 թ. առաջարկվել է Եվրոպայի խորհրդի տեղական և տարածաշրջանային իշխանությունների կոնգրեսի կողմից (CLRAE)՝ նախապես համաձայնեցվելով Նախարարների խոր-

հըրդի ու Պառլամենտական ասամբլեայի հետ: Դա պայմանավորված էր նախ և առաջ Եվրոպայի բնակչության օրեցօր ծավալվող մտահոգությամբ, երբ նրա կողմից կյանքի որակի ընկալումն ու բարեկեցության սահմանված չափանիշներն այլևս չէին կարող հանդուրժել լանդշաֆտների նկատմամբ ցուցաբերվող անտարբերությունը:

Իսկ ի՞նչ ասել է «լանդշաֆտ»:

Աշխարհագրական մասնագիտական մեկնաբանությամբ, լանդշաֆտ (գերմաներեն՝ «Landschaft», տեղանքի տեսակ կամ տեսարան, «Land»՝ երկիր, հող և «schaft»՝ կապակցվածությունն արտահայտող վերջածանց) է կոչվում աշխարհագրական թաղանթի որոշակի տարածք զբաղեցնող տեղամասը՝ իրեն բնորոշ երկրաբանական հիմքի զարգացման պատմության, լեռնային ապարակազմի ձևավորման առանձնահատկությունների, մակերևույթի անհարթությունների (ռելիեֆի), կլիմայական պայմանների, ջրաբանական բնութագրիչների, հողաբուսական ծածկույթի, կենդանական աշխարհի և այդտեղ բնակվող մարդկանց ինքնատիպ, փոխապայմանավորված միասնությամբ ու ընդհանրությամբ, որն ունի հստակ աշխարհագրական դիրք, որակ և անվանում:

Թեև Լանդշաֆտի եվրոպական կոնվենցիայում «լանդշաֆտը» սահմանվում է շատ ավելի պարզ՝ որպես «մարդու կողմից ընկալվող տարածք, որի բնույթը բնական և մարդկային գործոնների ազդեցության

կամ փոխազդեցության արդյունք է», այնուամենայնիվ, դրանից ոչ մի կերպ չի ստորադասվում վերոնշյալ փաստաթղթի՝ լանդշաֆտապահպանական դերն ու նշանակությունը, այն է՝ գիտագործնական հիմքի վրա մշակված միջոցառումների այնպիսի համակարգի իրականացումը, որի նպատակն է ապահովել լանդշաֆտի էկոլոգիական հավասարակշռությունը և տնտեսական կարիքների համար նպատակային օգտագործումը:

Ներկայումս Լանդշաֆտի եվրոպական կոնվենցիային միացել են 30 պետություն՝ նախածեռնող 18 երկրներից բացի, նաև Իռլանդիան, Լեհաստանը, Կիպրոսը, Հայաստանը, Հունաստանը, Մակեդոնիայի մախկին Հարավսլավական Հանրապետությունը, Շվեդիան, Չեխիան, Սլովակիան, Սլովենիան և Ուկրաինան:

Հայաստանի Հանրապետությունը Լանդշաֆտի եվրոպական կոնվենցիային միացել է 2003 թ. մայիսի 14-ից:

Լանդշաֆտի եվրոպական կոնվենցիան ուժի մեջ է մտած 2004 թ. հունիսի 1-ից:

Նախաբան

Սույն Կոնվենցիան ստորագրող Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետությունները, հաշվի առնելով, որ Եվրոպայի խորհրդի նպատակն է անդամ պետությունների միջև ավելի սերտ միասնության հասնելը՝ իրենց ընդհանուր ժառանգությունը հանդիսացող սկզբունքներն ու գաղափարները պահպանելու և զարգացնելու համար, և որ այդ նպատակին, մասնավորապես, կարելի է հասնել տնտեսական և հասարակական ոլորտների համաձայնագրերով,

- շահագրգռված լինելով հասնել հասարակության կարիքների, տնտեսական գործունեության և շրջակա միջավայրի միջև համաչափ և ներդաշնակ հարաբերությունների վրա հիմնված կայուն զարգացման,

- նշելով, որ լանդշաֆտը կարևոր դեր ունի հասարակության շահերում մշակույթի, բնապահպանության, շրջակա միջավայրի ու սոցիալական ոլորտներում և հանդիսանում է տնտեսական գործունեության զարգացմանը նպաստող ռեսուրս, ինչպես նաև այն, որ լանդշաֆտի պահպանությունը, կառավարումն ու պլանավորումը կարող են նպաստել նոր աշխատատեղերի ստեղծմանը,

- գիտակցելով, որ լանդշաֆտը նպաստում է տեղական մշակույթի ձևավորմանը՝ հանդիսանալով Եվրոպայի բնական և մշակութային ժառանգության հիմնական բաղադրամաս, նպաստում է մարդկանց բարեկեցությանն ու եվրոպական ինքնության ամրապնդմանը,

ԼԱՆԴՇԱՖՏԻ

ԵՎ ՐՈՊԱԿԱՆ

ԿՈՆՎԵՆՑԻԱ

- ընդունելով, որ լանդշաֆտը մարդկանց բարեկեցության կարևոր բաղկացուցիչ մաս է ամենուրեք՝ քաղաքային և գյուղական միջավայրում, հետընթաց ապրող և զարգացման բարձր մակարդակի հասած բնակավայրերում, այնպիսի տարածքներում, որոնք համարվում են առանձնապես գեղեցիկ, և սովորական (ամենօրյա) տարածքներում,

- նշելով, որ գյուղատնտեսության, անտառաբուծության, արդյունաբերական և հանքային արտադրության մեթոդների նվաճումները, տարածքային պլանավորման, քաղաքաշինության, տրանսպորտային ենթակառուցվածքների, զբոսաշրջության և հանգստի ոլորտների զարգացումը, ինչպես նաև ընդհանուր մակարդակի համաշխարհային տնտեսության փոփոխությունները շատ դեպքերում արագացնում են լանդշաֆտի ձևափոխումը,

- ցանկանալով արձագանքել բարձր որակի լանդշաֆտ վայելելու և լանդշաֆտի զարգացման գործընթացում ակտիվ մասնակցություն ցուցաբերելու հանրության ցանկությանը,

- հավատալով, որ լանդշաֆտն անհատական ու սոցիալական բարեկեցության հիմնական գործոնն է, և որ լանդշաֆտի պահպանությունը, կառավարումն ու պլանավորումը իրավունքներ և պարտականություններ են առաջացնում յուրաքանչյուրի համար,

- հաշվի առնելով բնական ու մշակութային ժառանգության պահպանության և կառավարման, տարածքային պլանա-

վորման, տեղական ինքնակառավարման և անդրսահմանային համագործակցության ոլորտները՝ մասնավորապես՝ միջազգային մակարդակով գոյություն ունեցող իրավական փաստաթղթերի առկայությունը, Եվրոպայի վայրի բնության և բնական միջավայրի պահպանության մասին կոնվենցիան (Բեռն, սեպտեմբերի 19, 1979թ.), Եվրոպայի ճարտարապետական ժառանգության պահպանության մասին կոնվենցիան (Գրանադա, հոկտեմբեր 3, 1985թ.), ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի ժառանգության պահպանության եվրոպական համաձայնագիրը (վերանայված), (Վալետտա, հունվարի 16, 1992թ.), Տարածքային համայնքների և իշխանությունների անդրսահմանային համագործակցության եվրոպական շրջանակային կոնվենցիան (Մադրիդ, մայիսի 21, 1980թ.), և լրացուցիչ արձանագրությունները, Տեղական ինքնակառավարման եվրոպական խարտիան (Ստրասբուրգ, հոկտեմբերի 15, 1985թ.), Կենսաբանական բազմազանության մասին կոնվենցիան (Ռիո դե Ժանեյրո, հունիսի 5, 1992թ.), Համաշխարհային մշակույթի և բնության ժառանգության պահպանության մասին համաձայնագիրը (Փարիզ, նոյեմբերի 16, 1972թ.), Շրջակա միջավայրի առնչությամբ տեղեկության, որոշումներ ընդունելուն հասարակայնության մասնակցության և արդարադատության մատչելիության մասին կոնվենցիան (Օրիուս, հունիսի 5, 1998թ.),

- ընդունելով, որ եվրոպական լանդշաֆտի որակն ու բազմազանությունը համընդ-

հանուր ռեսուրսներ են, և որ անհրաժեշտ է համագործակցել լանդշաֆտի պահպանության, կառավարման և պլանավորման խնդիրներում,

- ցանկանալով ապահովել նոր իրավական փաստաթուղթ՝ բացառապես ուղղված եվրոպայի բոլոր լանդշաֆտների պահպանմանը, կառավարմանն ու պլանավորմանը, համաձայնեցին հետևյալի մասին.

Գ Լ ՈՒ Խ 1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդված 1. Սահմանումներ
Սույն Կոնվենցիայի նպատակների համար՝

ա) «Լանդշաֆտ» - մարդու կողմից ընկալվող տարածք, որի բնույթը բնական և մարդկային գործոնների ազդեցության կամ փոխազդեցության արդյունք է,

բ) «Լանդշաֆտային քաղաքականություն» - իրավասու իշխանությունների կողմից ընդհանուր սկզբունքների, ռազմավարությունների և հիմնական ուղղությունների մի ամբողջական արտահայտումն է, որը թույլ կտա իրականացնել միջոցառումներ՝ ուղղված լանդշաֆտի պահպանությանը, կառավարմանն ու պլանավորմանը,

գ) «Լանդշաֆտի որակի նպատակը» - նշանակում է՝ շրջակա միջավայրի վերաբերյալ հասարակության ձգտումների վրա հիմնված և իրավասու մարմինների կողմից հատուկ լանդշաֆտի

առանձնահատկությունների վերաբերյալ ձևակերպումներ,

դ) «Լանդշաֆտի պահպանություն» - լանդշաֆտի էական կամ առանձնահատուկ հատկանիշների պահպանությանն ուղղված գործունեություն՝ պայմանավորված բնական և/կամ մարդկային գործունեության արդյունք հանդիսացող ժառանգության արժեքավորմամբ,

ե) «Լանդշաֆտի կառավարում» - կայուն զարգացման հեռանկարներն ապահովող և սոցիալական, տնտեսական և այլ միջավայրային գործընթացներով պայմանավորված՝ լանդշաֆտի վրա ազդող փոփոխությունների ներդաշնակեցմանն ու կարգավորմանն ուղղված հետևողական գործունեություն,

զ) «Լանդշաֆտի պլանավորում» - նշանակում է՝ ուժեղ կանխորոշող գործողություն՝ ուղղված լանդշաֆտի զարգացմանը, վերականգնմանը կամ կարգավորմանը:

Հոդված 2. Կիրառման ոլորտը

Համաձայն 15-րդ հոդվածի դրույթների՝ Կոնվենցիան կիրառվում է Կողմերի ամբողջ տարածքների համար և ընդգրկում է բնական, գյուղական, քաղաքային և քաղաքամերձ տարածքները: Այն ներառում է հողային, ջրային և ծովային մակերևույթների տարածքները: Դա վերաբերում է ինչպես առանձնահատուկ լանդշաֆտներին, այնպես էլ սովորական և հետ զարգացող տարածքներին:

Հոդված 3. Նպատակները

Սույն Կոնվենցիայի նպատակներն են՝ խթանել լանդշաֆտի պահպանության, կառավարման և պլանավորման գործընթացը և կազմակերպել լանդշաֆտի հարցերով եվրոպական համագործակցությունը:

Գ Լ ՈՒ Խ 2.**ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ**

Հոդված 4. Պարտավորությունների տարանջատում

Յուրաքանչյուր Կողմ պետք է իրականացնի սույն Կոնվենցիան, մասնավորապես՝ 5-րդ և 6-րդ հոդվածները, համաձայն իր իշխանությունների տարանջատման սկզբունքի, սահմանադրական սկզբունքներին և վարչական նորմերին համապատասխան՝ հարգելով կայուն զարգացման սկզբունքներն ու նկատի ունենալով Տեղական ինքնակառավարման եվրոպական խարտիան: Չթերագնահատելով սույն Կոնվենցիայի դրույթները՝ յուրաքանչյուր Կողմ պետք է ներդաշնակեցնի սույն Կոնվենցիայի իրականացումն իր քաղաքականությանը:

Հոդված 5. Ընդհանուր միջոցառումներ

Յուրաքանչյուր Կողմ պարտավոր է.

ա) օրենքով ճանաչել լանդշաֆտները՝ որպես բնակչության կենսավայրի էական բաղադրամասեր, մշակութային և բնական ընդհանուր ժառանգության բազմազանության արտահայտություն և նրա ինքնության հիմք,

բ) 6-րդ հոդվածով ամրագրված հատուկ

միջոցառումների ընդունմամբ հաստատել և ապահովել լանդշաֆտային քաղաքականությունը, որն ուղղված է լանդշաֆտների պահպանությանը, կառավարմանն ու պլանավորմանը,

գ) սահմանել ընթացակարգերը սույն հոդվածի «բ» կետով ամրագրված լանդշաֆտային քաղաքականության սահմանմանը և իրականացմանը հանրության, տեղական և տարածքային իշխանությունների և այլ շահագրգիռ կողմերի մասնակցության համար,

դ) ներառել լանդշաֆտը տարածքային պլանավորման և քաղաքաշինական պլանավորման, քաղաքականության, մշակութային, շրջակա միջավայրի, գյուղատնտեսության, սոցիալական և տնտեսական, ինչպես նաև ցանկացած այլ քաղաքականության մեջ, որն ուղիղ կամ անուղղակի ազդեցություն կարող է թողնել լանդշաֆտի վրա:

Հոդված 6. Հատուկ միջոցառումներ**Ա. Իրազեկության բարձրացում**

Յուրաքանչյուր Կողմ պարտավորվում է բարձրացնել քաղաքացիական հասարակության, մասնավոր կազմակերպությունների և իշխանության մարմինների իրազեկությունը լանդշաֆտի արժեքի, դերի և փոփոխությունների մասին:

Բ. Ուսուցում և կրթություն

Յուրաքանչյուր Կողմ պարտավորվում է խրախուսել՝

ա) մասնագետների պատրաստումը՝

լանդշաֆտի գնահատման և այլ գործառնություններով զբաղվելու համար,

բ) լանդշաֆտային քաղաքականության, լանդշաֆտի պահպանության, կառավարման ու պլանավորման մոլտիդիսցիպլինար ծրագրերի մշակումը մասնավոր և պետական հատվածների մասնագետների ուսուցման համար,

գ) դպրոցական և համալսարանական դասընթացների նախապատրաստումը, որոնք համապատասխան առարկաներում բացահայտում են լանդշաֆտների արժեքը և հիմնախնդիրները՝ կապված դրանց պահպանության, կառավարման և պլանավորման հետ:

Գ. Նույնացում և գնահատում

1. Շահագրգիռ կողմերի ակտիվ մասնակցությամբ, ինչպես նախատեսված է 5-րդ հոդվածում, և լանդշաֆտների մասին գիտելիքների ամրապնդման նպատակով յուրաքանչյուր Կողմ նախաձեռնում է.

ա) 1. իրականացնել իրամբողջտարածքում լանդշաֆտների նույնացումը,

2. վերլուծել դրանց հատկություններն ու դրանք ձևափոխող ուժերն ու գործոնները,

3. նկատի առնել փոփոխությունները,

բ) գնահատել նույնացված լանդշաֆտը՝ հաշվի առնելով շահագրգիռ կողմերի և բնակչության կողմից առանձնացված արժեքները:

2. Այդպիսի դասակարգման և գնահատման գործընթացները պետք է ուղեկցվեն Եվրոպայի մակարդակով կազմակերպվող՝ Կողմերի միջև փորձի ու մեթոդների փոխանակությամբ՝ 8-րդ հոդվածի համաձայն:

Դ. Լանդշաֆտի որակի նպատակը

Յուրաքանչյուր Կողմ պարտավորվում է սահմանել դասակարգված և գնահատված լանդշաֆտի նպատակահարմար որակի նպատակը հասարակության հետ խորհրդակցելուց հետո՝ 5-րդ հոդվածի «գ» կետի համաձայն:

Ե. Իրականացում

Լանդշաֆտային քաղաքականությունն իրականացնելու նպատակով յուրաքանչյուր Կողմ պարտավորվում է ներկայացնել համապատասխան իրավական ակտեր՝ ուղղված լանդշաֆտի պահպանությանը, կառավարմանն ու պլանավորմանը:

Գ Լ ՈՒ Խ 3.

ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ

Հոդված 7. Միջազգային քաղաքականություն և ծրագրեր

Կողմերը պարտավորվում են համագործակցել միջազգային քաղաքականության և ծրագրերի շրջանակներում լանդշաֆտների հետ կապված քննարկումների առումով և երաշխավորել, որ, անհրաժեշտության դեպքում, լանդշաֆտի

հետ կապված նկատառումները կընդգրկվեն այդ քննարկումներում:

Հոդված 8. Փոխադարձ աջակցության և տեղեկատվության փոխանակում

Սույն Կոնվենցիայի այլ հոդվածներով ամրագրված դրույթների արդյունավետության բարձրացման նպատակով Կողմերը պարտավորվում են համագործակցել, մասնավորապես՝

ա) լանդշաֆտային խնդիրների վերաբերյալ միմյանց տեխնիկական և գիտական աջակցություն ցուցաբերելու, միասնաբար գործելու, գիտահետազոտական ծրագրերի և փորձի փոխանակման միջոցով,

բ) նպաստել լանդշաֆտի մասնագետների փոխանակմանը, մասնավորապես՝ ուսուցման և տեղեկատվության նպատակով,

գ) տեղեկատվություն փոխանակել սույն Կոնվենցիայի դրույթների շրջանակներում ընդգրկված բոլոր խնդիրների վերաբերյալ:

Հոդված 9. Անդրսահմանային լանդշաֆտեր

Կողմերը կխրախուսեն անդրսահմանային համագործակցությունը տեղական և տարածաշրջանային մակարդակով և, անհրաժեշտության դեպքում, կմշակեն և կիրականացնեն համատեղ լանդշաֆտային ծրագրեր:

Հոդված 10. Կոնվենցիայի իրականացման նկատմամբ հսկողությունը

1. Եվրոպայի խորհրդի կանոնադրության 17-րդ հոդվածի համաձայն՝ գոյություն

ունեցող իրավասու Փորձագետների կոմիտեները կնշանակվեն Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի կողմից, որոնք պատասխանատու կլինեն սույն Կոնվենցիայի իրականացմանը հետևելու համար:

2. Փորձագետների կոմիտեների յուրաքանչյուր հանդիպումից հետո Եվրոպայի խորհրդի Գլխավոր քարտուղարը սույն Կոնվենցիայի ընթացիկ և կատարված աշխատանքների մասին զեկույցը կփոխանցի Նախարարների կոմիտեին:

3. Փորձագետների կոմիտեները Նախարարների կոմիտեին կառաջարկեն Եվրոպայի խորհրդի՝ Լանդշաֆտի մրցանակով պարգևատրման չափանիշները ու կանոնները:

Հոդված 11. Եվրոպայի խորհրդի Լանդշաֆտի մրցանակը

1. Եվրոպայի խորհրդի Լանդշաֆտի մրցանակը շնորհվում է տեղական և տարածաշրջանային իշխանության մարմիններին և դրանց խմբերին, կազմելով սույն Կոնվենցիայի Կողմի լանդշաֆտային քաղաքականության մի մասը, լանդշաֆտային քաղաքականության կամ պաշտպանության, կառավարման և/կամ պլանավորման միջոցառումների իրականացման համար, որոնք հաստատվել են իրենց երկարաժամկետ արդյունավետությամբ և կարող են օրինակ ծառայել Եվրոպայի այլ տարածաշրջանային իշխանությունների համար: Մրցանակը կարող է շնորհվել նաև ոչ կառավարական

կազմակերպություններին, որոնք հատուկ նշանակալի ավանդ ունեն լանդշաֆտների պաշտպանության, կառավարման և պլանավորման հարցերում:

2. Եվրոպայի խորհրդի Լանդշաֆտի մրցանակի համար դիմումները կներկայացվեն Փորձագետների կոմիտեներին՝ սույն Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածում նշված դրույթներին համապատասխան:

Անդրսահմանային տեղական և տարածաշրջանային իշխանության մարմինները, տեղական և տարածաշրջանային մարմինների խմբերը կարող են դիմել այն դեպքում, եթե դիտարկվող լանդշաֆտը կառավարվում է համատեղ:

3. Փորձագետների կոմիտեների առաջարկությամբ, ինչպես նշված է 10-րդ հոդվածում, նախարարների կոմիտեն որոշում և հրապարակում է Եվրոպայի խորհրդի Լանդշաֆտի մրցանակով պարգևատրման չափանիշները, ընդունում է անհրաժեշտ կանոններն ու շնորհում մրցանակները:

4. Եվրոպայի խորհրդի լանդշաֆտի մրցանակի շնորհումը պետք է խրախուսվի պարգևատրվողին և երաշխավորի լանդշաֆտի տարածքի կայուն պահպանությունը, կառավարումը և/կամ պլանավորումը:

Գ Լ ՈՒ Խ 4 . ԵԶՐԱՓԱԿԻՉ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդված 12. Այլ փաստաթղթերի հետ հարաբերակցությունը

Սույն Կոնվենցիայի դրույթները չեն

վնասի լանդշաֆտի պահպանության, կառավարման ու պլանավորման հետ կապված ավելի խիստ դրույթների, որոնք ընդգրկված են գործող կամ հետագայում պարտավորեցնող ազգային կամ միջազգային փաստաթղթերում:

Հոդված 13. Ստորագրումը, վավերացումը և ուժի մեջ մտնելը

1. Սույն Կոնվենցիան բաց է Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետությունների ստորագրման համար: Այն ենթակա է վավերացման, ընդունման կամ հաստատման: Վավերագիրը, ընդունման կամ հաստատման մասին փաստաթղթերը ի պահ կտրվեն Եվրոպայի խորհրդի Գլխավոր քարտուղարին:

2. Կոնվենցիան ուժի մեջ է մտնում Եվրոպայի խորհրդի 10 անդամ-պետությունների կողմից՝ սույն հոդվածի նախորդ կետի դրույթներին համապատասխան, Կոնվենցիայով պարտավորված լինելու համաձայնություն հայտնելուց հետո երեք ամիսը հաջորդող ամսվա առաջին օրը:

3. Ինչ վերաբերում է սույն Կոնվենցիան ստորագրած այլ պետության, որը Կոնվենցիայով պարտավորված լինելու իր համաձայնությունը կհայտնի հետագայում, ապա Կոնվենցիան նրա համար ուժի մեջ կմտնի վավերագիրը, ընդունման կամ հաստատման մասին փաստաթղթերը ի պահ տալու օրվանից երեք ամիս անց:

Հոդված 14. Միանալը

1. Սույն Կոնվենցիան ուժի մեջ մտնելուց

հետո Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեն կարող է հրավիրել Եվրոպական համայնքին և որևէ Եվրոպական պետության, որը Եվրոպայի խորհրդի անդամ չէ, միանալու սույն Կոնվենցիային՝ Եվրոպայի խորհրդի կանոնադրության 20-րդ հոդվածի «դ» կետում նախատեսված ծայների մեծամասնության որոշմամբ և Նախարարների կոմիտեում մասնակցելու իրավունք ունեցող կողմ պետությունների միաձայն քվեարկությամբ:

2. Ինչ վերաբերում է որևէ պետության կամ Եվրոպական համայնքին, որը միացել է սույն Կոնվենցիային, ապա Կոնվենցիան նրա համար ուժի մեջ կմտնի Եվրոպայի խորհրդի Գլխավոր քարտուղարին միանալու մասին փաստաթուղթը ի պահ տալու օրվանից հետո երեք ամիսը հաջորդող ամսվա առաջին օրը:

Հոդված 15. Տարածքային կիրառություն

1. Յուրաքանչյուր պետություն կամ Եվրոպական համայնք կարող է ստորագրման ժամանակ կամ վավերագիրը, ընդունման կամ հաստատման կամ միացման փաստաթուղթը ի պահ տալիս մատնանշել այն տարածքը կամ տարածքները, որոնց նկատմամբ գործելու է սույն Կոնվենցիան:

2. Յուրաքանչյուր Կողմ, Եվրոպայի խորհրդի Գլխավոր քարտուղարին ավելի ուշ հասցեագրված հայտարարության համապատասխան, կարող է տարածվել սույն Կոնվենցիայի կիրառումը հայտարարության մեջ նշված որևէ այլ տարածքի վրա: Նման տարածքի վերաբերյալ Կոնվենցիան ուժի մեջ կմտնի հայտարարությունը Գլխավոր

քարտուղարի ստանալու օրվանից երեք ամիս անց:

3. Յուրաքանչյուր հայտարարությունից, որը արված է ըստ վերը նշված երկու կետերի, Կողմը կարող է հրաժարվել Եվրոպայի խորհրդի Գլխավոր քարտուղարին ուղղված ծանուցմամբ: Այդպիսի հրաժարումը ուժի մեջ կմտնի համապատասխան ծանուցումը Գլխավոր քարտուղարի ստանալուց հետո երեք ամիսը հաջորդող ամսվա առաջին օրը:

Հոդված 16. Չեղյալ հայտարարելը

1. Յուրաքանչյուր Կողմ ցանկացած պահի կարող է չեղյալ հայտարարել սույն Կոնվենցիան՝ Եվրոպայի խորհրդի Գլխավոր քարտուղարին՝ այդ մասին ծանուցում ուղարկելով:

2. Այդպիսի չեղյալ հայտարարումը ուժի մեջ է մտնում ծանուցումը Գլխավոր քարտուղարի ստանալուց հետո երեք ամիսը հաջորդող ամսվա առաջին օրը:

Հոդված 17. Փոփոխություններ

1. Յուրաքանչյուր Կողմ կամ 10-րդ հոդվածում հիշատակված Փորձագետների կոմիտեները կարող են սույն Կոնվենցիայում փոփոխություններ առաջարկել:

2. Փոփոխության յուրաքանչյուր առաջարկության մասին կծանուցվի Եվրոպայի խորհրդի Գլխավոր քարտուղարին, որն իր հերթին կհայտնի այդ մասին Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններին, այլ Կողմերին և 14-րդ հոդվածի դրույթների համաձայն սույն Կոնվենցիային միանալու հրավեր ստացած յուրաքանչյուր եվրո-

պական ոչ անդամ պետության:

3. 10-րդ հոդվածում հիշատակված Փորձագետների կոմիտեները ուսումնասիրում են յուրաքանչյուր առաջարկված փոփոխություն և Կողմերի ներկայացուցիչների ձայների երեք քառորդ մեծամասնությամբ ընդունված տեքստը ներկայացնում են Նախարարների կոմիտեի ընդունմանը: Եվրոպայի խորհրդի կանոնադրության 20-րդ հոդվածի համաձայն՝ Նախարարների կոմիտեում նիստերին մասնակցելու իրավունք ունեցող անդամ Կողմերի միաձայն քվեարկությամբ ընդունված տեքստը պետք է ուղարկվի Կողմերին՝ ընդունման համար:

4. Յուրաքանչյուր փոփոխություն Կողմերի համար ուժի մեջ կմտնի Եվրոպայի խորհրդի 3 անդամ պետությունների կողմից փոփոխությունը ընդունվելու մասին Գլխավոր քարտուղարին տեղեկացնելուց հետո երեք ամիսը հաջորդող ամսվա առաջին օրը: Յուրաքանչյուր Կողմի համար, որը հետագայում կընդունի նման փոփոխությունը, այն ուժի մեջ կմտնի դրա ընդունման վերաբերյալ Գլխավոր քարտուղարին տեղեկացնելուց հետո երեք ամիսը հաջորդող ամսվա առաջին օրը:

Հոդված 18. Ծանուցումներ

Եվրոպայի խորհրդի Գլխավոր քարտուղարը պետք է ծանուցի Եվրոպայի խորհրդի անդամ-պետություններին, յուրաքանչյուր պետության կամ Եվրոպական համայնքին, որոնք միացել են սույն Կոնվենցիային, հետևյալի մասին.

ա) Կոնվենցիայի յուրաքանչյուր ստորա-

գրման,

բ) վավերացման, ընդունման, հաստատման կամ միացման փաստաթուղթ ի պահ տալու,

գ) 13-րդ, 14-րդ, 15-րդ հոդվածներին համապատասխան՝ սույն Կոնվենցիան ուժի մեջ մտնելու ժամկետի,

դ) 15-րդ հոդվածին համապատասխան կատարված հայտարարության,

ե) 16-րդ հոդվածին համապատասխան կատարված չեղյալ հայտարարմանը,

զ) 17-րդ հոդվածին համապատասխան կատարված փոփոխման առաջարկության, ընդունված փոփոխության և դրա ուժի մեջ մտնելու ժամկետի,

է) սույն Կոնվենցիային առնչվող այլ փաստաթղթի ծանուցման, տեղեկատվության կամ հաղորդման:

Ի հաստատումն վերոհիշյալի՝ ներքոստորագրյալները, լինելով պատշաճորեն լիազորված, ստորագրեցին սույն Կոնվենցիան:

Կատարված է Ֆլորենցիա քաղաքում 2000 թվականի հոկտեմբերի 20-ին, մեկ օրինակով, անգլերեն և ֆրանսերեն, երկու տեքստն էլ հավասարազոր են, որոնք կպահպանվեն Եվրոպայի խորհրդի արխիվներում: Եվրոպայի խորհրդի Գլխավոր քարտուղարը հաստատված պատճենները կփոխանցի Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններին, որևէ պետության կամ Եվրոպական համայնքին, որոնք հրավիրված են՝ միանալու սույն Կոնվենցիային:

Ուժի մեջ է մտել 01.07.2004թ.

3-4.2011

Նոր տարին աշխարհում

Տարվա գաղափարը առաջին անամ ծագել է Հին Արևելքի մշակութային կենտրոններից մեկում եգիպտոսում: Այն կապվել է Նեղոս գետի վարարման հետ: Դրանով էր պայմանավորված եգիպտացիների կյանքը, երկրագործական աշխատանքները: Նեղոսի վարարման սկիզբը համընկնում էր Սիրիուս աստղի երևալու հետ: Եվ այն այդ աստղի և Նեղոսի վարարման միջև ընկած ժամանակաշրջանն էլ կոչեցին տարի:

Հին կարսիկների Նոր տարին սկսվում էր զարման գիշերախավասարից և կոչվում էր «վարդի և գինու օր»: Հետագայում այն ընդունվեց մուսուլմանական աշխարհի կողմից և ստացավ «Նուրուզ» անունը: Մինչև այսօր էլ մահմեդական աշխարհը մեծ շուքով է նշում այդ օրը:

Ռուսները Նոր տարին նշում էին սեպտեմբերի մեկին. անգլիացիները՝ մարտի 26-ին, իսկ Ֆրանսիայում նոր տարին համընկնում էր Ջանտի տոնին: 1582 թվականին որոշվեց նոր տարվա սկիզբը համարել հունվարի մեկը, և այժմ Նոր տարին բոլոր ժողովուրդների ամենատարածված և սիրելի տոներից է:

- Վիետնամում Նոր տարին նաև բոլորի ծննդյան օրն է, քանի որ այնտեղ, անկախ նրանից, թե որ ամսվա որ օրն են ծնվել, մեկ տարով մեծանում են հենց Նոր տարվա օրը:

- Բիրմայում Նոր տարվա օրը շատ եման հայկական վարդավառին. մարդիկ միմյանց վրա ջուր են լցնում, ինչն առատության և հաջողության

նշան է:

- Ճապոնիայում կեսգիշերին հնչում են տաճարների զանգերը, որոնք 108 հարվածով ավետում են Նոր տարվա գալուստը: Վերջին հարվածից հետո բոլորը քնում են, որ վաղ առավոտյան, դիմավորեն

Նոր տարին Հայաստանում

Նոր տարին նշելու սովորույթը Հայաստանում սկիզբ է առել դեռևս շատ հին ժամանակներից: Հայերը իրենց տոմարը նշել են Նավասարդ (օգոստոս) ամսին: Նոր տարին՝ ամենահամդիսավոր ու ուրախալի տոնը. սկսվում էր Նավասարդի մեկից (օգոստոսի 11) և տևում մեկ շաբաթ:

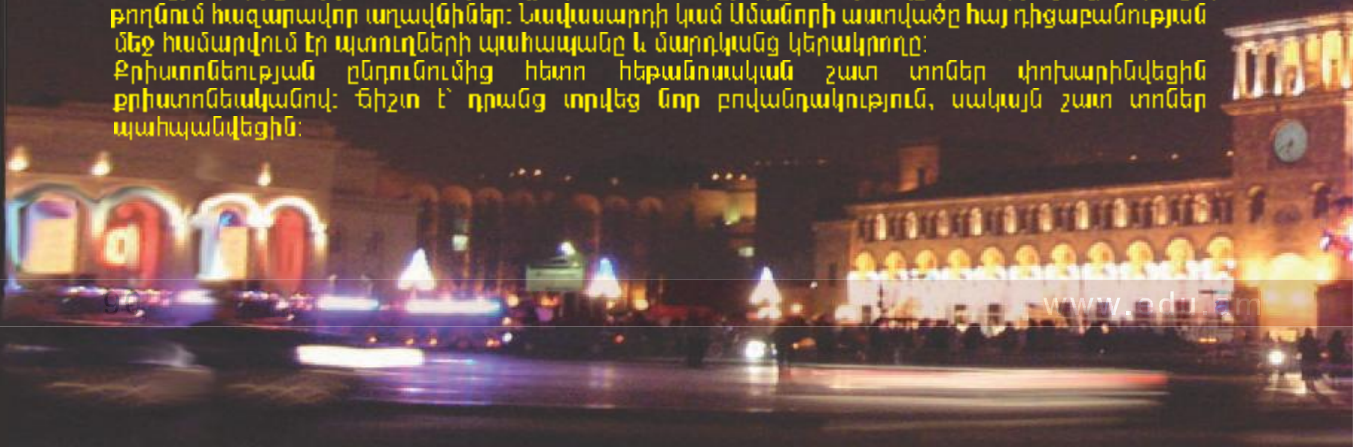
Նավասարդը հայկական տոմարի սրբաշին ամիսն է: Այն պարթևաիրանական ծագում ունի և կազմված է երկու բառից. «Նավա»՝ նոր և «սարդ»՝ տարի. այսինքն՝ Նոր տարի:

Ըստ վկայությունների, հայերի նախահայր Հայկ Նահապետը, հաղթելով իր դարավոր թշնամուն՝ Բելին, հենց Նավասարդին է վերադառնում հայրենիք: Հին հայերը հենց այդ օրվանից էլ սկսել են նշել Նոր տարին:

Հայկական բոլոր ընտանիքներում Նավասարդը դիմավորում էին մեծ խրախճանքով: Կար նաև տոարակ կախելու սովորությունը: Երդիկներից կախում էին գույնզգույն տոարակներ. այն ակնկալությամբ, որ դրանց մեջ Նոր տարվա նվերներ կամ քաղցրավենիք կհայտնվեն:

Նավասարդի օրերին բոլոր քաղաքները հանդիսավոր տեսք էին ստանում: Տոնակատարությանը ներկա էր լինում բազավորն իր շքախմբով: Դուրս էր բերվում նաև բանակը: Այդ օրը Արածանիի ափին կարելի էր տեսնել գույնզգույն վրաններ, գետափն ստանում էր վրանաքաղաքի տեսք՝ տարածվելով դաշտերի և բլուրների վրա: Ուխտավորները՝ զոհաբերության համար բերում էին խոյեր, աղավնիներ. խոշոր եղջերավոր անասուններ: Գիշերները խարույկ էին վառում, որոնց բոցերի վրայով ցատկում էին երեխաները և պատանիները՝ չափ ոգիներից ևսզատ լինելու համար: Նավասարդյան տոնի առթիվ հավաքված բազմությունն իր հետ բերում էր նաև տարվա պտուղների սրբաշին բերքը: Այդ ժամանակ տեղի էին ունենում ձիարշավներ, եղջերուների վազք և բաց էին բողմում հազարավոր աղավնիներ: Նավասարդի կամ Ամանորի աստվածը հայ դիցաբանության մեջ համարվում էր պտուղների պահապանը և մարդկանց կերակրողը:

Քրիստոնեության ընդունումից հետո հեթանոսական շատ տոներ փոխարինվեցին քրիստոնեականով: Ճիշտ է՝ դրանց տրվեց նոր բովանդակություն, սակայն շատ տոներ պահպանվեցին:

տրևած ժող և սկսեն տոնակատարությունները:

Դրանով՝ Նոր տարին տոնում են մարտի 22-ին: Բոլորը ձեռքներին արժաթե դրամ են պահում, նաև փողոցներում խարույկ են վառում և վրս- լույ բռնում:

- Պրոտոկոլալիայում ճիշտ կենցիշերին 12 հատիկ խաղող են ուտում և յուրաքանչյուր հատիկի հետ ցանկություն են պահում:
- Գերմանիայում և Ավստրիայում այդ ժող հաջողության խորհրդանիշ են ծխնելույզ մաքրողը և խոզը: Ըստ հավատալիքների եթե այդ ժող ձեռք տան ծխնելույզ մաքրողին, տարվա հաջողությունն ապահովված է: Իսկ ինչ վերաբերում է խոզին, նրա հետ հանդիպումը կայանում է տոնական սեղանին՝ համեղ խոհտիկների տեսքով:
- Ռուսներին այդ տարվա գիշերը դիմակահանդես է հիշեցնում, այժի դիմակով և մորթիով ծածկված մարդիկ տնից տուն են անցնում: Թխական պարեր ու երգեր կատարում:
- Հունաստանում տղամարդիկ այդ ժող կանանց աշխատանքն են կատարում, իսկ կանայք... ոչ, չեն հանգստանում: Այլ ուժեղ սեռի աշխատանքն են կատարում: միջև անգամ հսկ և գառ մորթում:
- Բրազիլիայում միո դե Ժանեյրոյում, Նոր տարին դիմավորում են ծովափին սպիտակ զգեստներով: Ողջ ափը ավազների մեջ վառվող մոմերով: մի հեքիաթային տեսարան է:
- Եկվադորում հնամաշ հագուստներից ու ծղոտից անցնող տարվա խրտվիլակն են պատրաստում: դնում տան առաջ: Կենցիշերին կարդում են անցած տարվա կտակը: որի մեջ բվարկված են ընտանիքի անցած տարվա դժվարությունները ու անհաջողությունները, դա դնում են խրտվիլակի գրպանը և այրում՝ հրաժեշտ տալով անցնող տարվա դժբախտություններին

Ամանորը կոչվում է նաև կաղանդ, որը հունարեն լեզվից նշանակում է ամառային օր, ամսագլուխ, ամսամուտ: Այդ օրը հայերի համար պարզանքաշխության օր է, և դրա համար էլ այդ օրվա նվերները կաղանդեք են կոչվել: Նոր տարին անվանում են նաև Ամանոր, որը հին գրաբար է:

Հայաստանում տարածված սովորություն էր, որ Կաղանդի նախորդ երեկոյան կամ դեկտեմբերի 31-ի գիշերը խմբովին տնետուն պտտելով ու երգելով շնորհավորում էին տնեցիների Նոր տարին՝ նրանցից ընդունելով զանազան նվերներ: Հայաստանում տները, հատկապես գյուղերում, հողածածկ էին, և երիտասարդ տղաները տների երդիկներից իրենց մաղթանքն անելուց հետո, երդիկներից պարանով կախում էին մի տուպուկ, կողով կամ մի գուլպա, որի մեջ տանտիկինը իր նվերները, մեծ մասամբ կարկանդակ և չոր պտուղներ էր լցնում: Կատակի համար երբեմն տուպուկի մեջ էին դնում կատու կամ կոշիկ:

Հայկական կաղանդի առանձնահատկությունը նրա ուտեստեղենն է: Հայկական Կաղանդի սեղանին «անհրաժեշտ» խմորեղենն է գաթան. որը յուրահատուկ ձևով են պատրաստում, ինչպես նաև չորացրած մրգեր, չամիչ, ընկույզ, կաղին, նուշ, բոված սիսեռ, արմավ, թուզ, շարոց, պաստեղ և այլն:

Խմորեղենի մեջ առաջին տեղում էր Տարին. որը Նոր տարվա խորհրդանշանն է: Տարին ցորենի այլուրով ու ջրով կամ կաթով շաղախված, տափակ մի հաց է, որը բաժանված է զանազան մասերի: Տարիի երեսը ընկույզով, չամիչով ու զանազան նկարներով են զարդարել: Երբեմն խաչ կամ Նոր տարվա բվականն էր վրսն փորագրվում: Տարու մեջ, իբրև բախտի նշան, դրվում էր մետաղադրամ: Տարին ուտում էին սովորաբար կամ Նոր տարվա օրը, կամ նախորդ իրիկունը, կամ մինչև հունվարի վեցը: Տարին կտրելու ժամանակ ուն. որ մետաղադրամը բաժին ընկավ, նա է Նոր տարվա «տերը» և ընտանիքի բախտավորը:

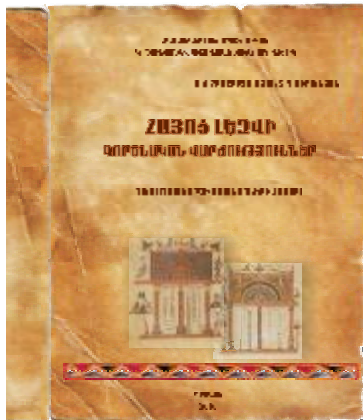
Կարողություններին միտված պետական կրթական չափորոշիչներին համապատասխան ուսումնառության գործընթացի կազմակերպման և իրականացման

Ուղեցույցում ներկայացված են ՄԿՈՒ ոլորտում կարողություններին միտված պետական կրթական չափորոշիչների ներդրման և դրանց համապատասխան ուսումնական գործընթացի կազմակերպման և իրականացման հետ կապված առանցքային հարցերի վերաբերյալ գործնական նշանակություն ունեցող մանրամասներ:

Ուղեցույցը կարող է օգտակար լինել ՄԿՈՒ հաստատությունների ղեկավար և մանկավարժական աշխատողների, ինչպես նաև արդյունքներին միտված մասնագիտական կրթության կազմակերպման և իրականացման հարցերով:

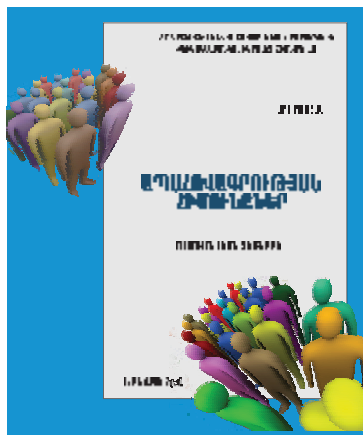
Հայոց լեզվի գործնական վարժություններ

Ուսումնական ձեռնարկը ներառում է ժամանակակից հայոց լեզվի դասընթացին առնչվող առաջադրանքներ՝ հնչյունաբանության, բառագիտության, ծեփանության, շարահյուսության հարցաշարեր՝ ուսումնական ծրագրին համապատասխան: Ձեռնարկում ընդգրկված են այնպիսի առաջադրանքներ, որոնք հնարավորինս ապահովում են ուսանողի անհրաժեշտ գիտելիքների գործնական իրացումը: Վարժությունների բովանդակային հիմքը ծրագրային դասագրքերն են:

Ձեռնարկում ընդգրկված են նաև հարակից այլ նյութեր՝ հիմնականում ծանուցիչ նպատակով:

Ապահովագրության հիմունքներ

Ձեռնարկը ընդգրկում է ապահովագրության հիմնարար սկզբունքները, ապահովագրության իրավական, գործնական և կիրառական հիմնական հարցերը: Ձեռնարկը նախատեսված է ՄԿՈՒ համակարգի ուսանողների, ապահովագրական ընկերությունների մասնագետների, վերապատրաստում անցնող ունկնդիրների, ինչպես նաև ապահովագրության վերաբերյալ գիտելիքներ ստանալ ցանկացողների համար:

Ուղևորատար ավտոմոբիլային փոխադրումների կազմակերպում և կառավարում

Ձեռնարկն ընդգրկում է ժամանակակից ուղևորատար ավտոմոբիլային փոխադրումների տեխնոլոգիայի, կազմակերպման և կառավարման հարցեր: Հատուկ ուշադրության են արժանացել ուղևորահոսքերի ուսումնասիրության, շարժակազմի տեսակի և տիպի ընտրության հարցերը, ավտոմոբիլային տրանսպորտի դերն ուղևորատար փոխադրումների զարգացման բնագավառում, վարորդների և ավտոբուսների աշխատանքային ռեժիմը, վարորդների հանգստի կազմակերպման գրաֆիկով վերլուծական եղանակը, երթևեկության չվացուցակի կազմման և ավտոմատացման խնդիրները: Լուսաբանվել են կարգավարական կառավարման և ուղևորների սպասարկման որակի բարձրացման առնչվող հարցերը:

Ձեռնարկից կարող են օգտվել ուղևորատար ավտոմոբիլային փոխադրումներ կազմակերպող ղեկավարները, մասնագետները, բուհերի ուսանողները:

Բեռնատար ավտոմոբիլային փոխադրումների տեխնոլոգիա. կազմակերպում և կառավարում

Ձեռնարկը ՄԿՈՒ համակարգի սովորողների համար նախատեսված խնդիրների ժողովածու է: Գրված առաջին խնդրագիրքն է: Ձեռնարկն ընդգրկում է տրանսպորտային միջոցների բեռնատարության օգտագործմանը, ավտոտրանսպորտային կազմակերպության աշխատանքի հիմնական ցուցանիշներին, շարժակազմի երթևեկության կազմակերպմանն ու բեռնափոխադրումների տեխնոլոգիային, բեռնման-բեռնաթափման աշխատանքների մեքենայացմանը և պահեստային օպերացիաներին վերաբերող խնդիրներ:

Էլեկտրական մեքենաներ և տրանսֆորմատորներ

Ձեռնարկում տրված են ընդհանուր տեղեկություններ էլեկտրական մեքենաների մասին, ինչպես նաև ներկայացվել են տրանսֆորմատորների և ասինխրոն մեքենաների նշանակությունը, դասակարգումը, կառուցվածքային առանձնահատկությունները, աշխատանքային ռեժիմները, բնութագրերը, շարժիչների թողարկման և արագության կարգավորման եղանակները: Ուսումնական ձեռնարկը էլեկտրատեխնիկական, էներգետիկական և հարակից մասնագիտություններն ուսումնառող ուսանողների, ինչպես նաև այդ համակարգի մասնագետների համար:

Սալիկապատման և երեսապատման աշխատանքներ

Ձեռնարկում շարադրված են սալիկապատման-երեսապատման աշխատանքների տեխնոլոգիաները, տեղեկություններ են տրված ժամանակակից կերամիկական սալիկների, սալիկապատման աշխատանքներում կիրառվող նյութերի և գործիքների մասին: Յուրաքանչյուր բաժնի վերջում տեղադրված հարցերը, ինչպես նաև գծագրերը և հավելվածային բաժինը կօգնեն նյութի հիմնական յուրացմանը:

Կրթական համակարգն արտասահմանյան առաջավոր երկրներում

Ձեռնարկում քննարկվող հարցերը, բերված փաստերն ու աղյուսակ սխեմաները կհետաքրքրեն ոչ միայն կրթության ոլորտի պատասխանատուներին, այլև մանկավարժներին, աշակերտներին, ուսանողներին և ծնողներին: Աշխատանքային սույն մախագիծը կներկայացնի երկրի կրթական համակարգի կառուցվածքային առանձնահատկությունները:

Գրքի առաջին մասում ներգրավված են Ֆրանսիան, Գերմանիան, Չեխոսլովակիան, Ավստրալիան, Կորեայի Հանրապետությունը, Նոր Զելանդիան, Ճապոնիան, Իսրայելը և Դանիան:

Զեոնարկը նախատեսված է «Փոխադրումների կազմակերպում և կառավարում ավտոմոբիլային տրանսպորտում» մասնագիտությամբ սովորողների համար:

Ուսումնական ձեռնարկում շարադրված են գյուղատնտեսության արդի վիճակը Հայաստանում, լեռնային երկրագործության պայմաններում ֆերմերային տնտեսությունների կազմավորման և զարգացման հնարավորությունները, գիտականորեն հիմնավորված մոտեխնոլոգիաների և տեխնիկական միջոցների ներդրման հիմնադրամները: Սամրամասն շարադրված են լեռնալանջերի յուրացման, բուսաբուծական և անասնապահական մթերքների արտադրության հիմնական տեխնոլոգիական մեքենայական գործընթացները, տեխնիկական միջոցների ընդունման և ձեռք բերման եղանակները:

Էլեկտրական սարքավորումների մոնտաժում և վերանորոգում

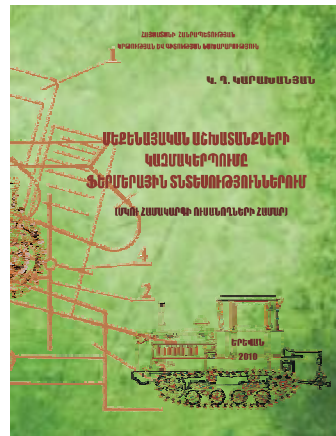

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՔՐՈՋԱԿԱՆ ԵՎ ՕՊԵՐԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԸ

Գ. Ս. ԵՐԻՎՅԱՆ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԵՐԹԵՎԵԿՆՈՒԹՅԱՆ
ՄԱԿՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԵՎԱՆ 2010

Կարելի է ակնկալել, որ ՄԿՈՒ-ն կարող է հետապնդել սոցիալական մեծ շահեկանություն երկու մեխանիզմի առկայության միջոցով՝ մարդկային կապիտալի համախմբում և կրթության անաչառություն:

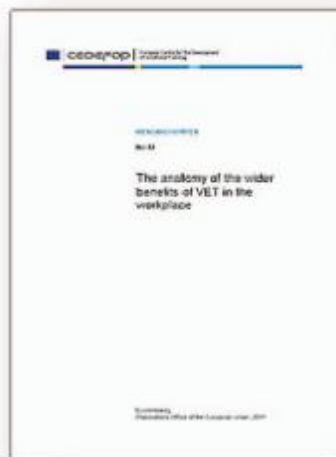
Չնայած այն փաստին, որ, մեծացնելով ՄԿՈՒ մասնաբաժինը կրթության մեջ, անմիջապես չենք հանգի սոցիալական մեծ շահեկանության, սակայն այն կարող է իր ազդեցությունն ունենալ անաչառության միջոցով:

Սույն վերանայումով մենք վեր ենք հանել այն ուղիները, որոնք կնպաստեն փոխելու ՄԿՈՒ ինստիտուցիոնալ գործողությունները՝ ուղղված կրթության անաչառությանը:

Սույն զեկույցը քննության է առնում ԵՄ-ում մասնագիտական կրթության և ուսուցման (ՄԿՈՒ) տնտեսական շահեկանությունն անհատների համար: Ուսումնասիրված շահույթները վերաբերում են մասնավոր դեպքերին, որոնք առաջ են գալիս ուսուցում ստացող անհատների մոտ:

Արդյունքները ցույց են տալիս, որ ՄԿՈՒ-ի և բարձրագույն կրթության շահույթների ծավալը նույնն է:

Կիրառված մեթոդը ներառում է ԵՄ տարածքում հավաքագրված համեմատական տվյալների էկոնոմետրիկ վերլուծությունը: Որոշակիորեն ուշադրություն է դարձվում ՄԿՈՒ-ի պատճառական ազդեցությունն ապացուցելու խնդրի վրա:

Պարզվում է, որ ուսուցումը շահեկան է նաև գործատուների և տնտեսական համընդհանուր կատարողականությունը զարգացնելու համար: Արդյո՞ք խոսքը վերաբերում է նաև աշխատանքի վայրում ուսուցում ստանալուն:

Սույն փաստաթղթում Cedefop-ը վերլուծում է աշխատավայրում ուսուցում ստանալու եվրոպական մոտեցումները և փորձը՝ քննության առնելով ԵՄ անդամ 9 պետության ընկերությունների 25 գիտական փորձ:

Արդյունքները ցույց են տալիս, որ գործատուներն իրենց աշխատակազմից ստանում են լիարժեք շահույթ, եթե նրանք զուգակցում են ուսուցումը մասնագիտական շարունակական զարգացման հետ: Աշխատակիցներին ուսուցանելիս ընկերությունները չպետք է կենտրոնանան միայն կարճաժամկետ ֆինանսական շահեկանության վրա, այլ նաև ձգտեն կատարելագործել ընկերության կատարողականությունը:

